

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KENT MÜZELERİNDE BARIŞ KÜLTÜRÜ:
ADALAR MÜZESİ ÖRNEĞİ**

AYHAN ALBAYRAK
07714004

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. İLKER C. BIÇAKÇI

İSTANBUL
2014

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KENT MÜZELERİNDE BARIŞ KÜLTÜRÜ:
ADALAR MÜZESİ ÖRNEĞİ

AYHAN ALBAYRAK
07714004

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih:

Tez Oy birliği ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İlker C. BIÇAKÇI

Jüri Üyeleri :

Yrd. Doç. Dr. Kadriye TEZCAN AKMEHMET

Yrd. Doç. Dr. Hanzade URALMAN

İSTANBUL
KASIM 2014

ÖZ

KENT MÜZELERİNDE BARIŞ KÜLTÜRÜ: ADALAR MÜZESİ ÖRNEĞİ

Ayhan Albayrak
Kasım, 2014

Kent ya da kentleşme olgusu günümüze kadar çeşitli dönüşümlerden geçmiştir. Günümüzde kentlere olan göç hızla devam etmektedir ve bu da birtakım ihtiyaçları beraberinde getirmektedir. Kentler kendi kimliklerini keşfetmeye ve nereye gittiklerini anlamaya gereksinim duyarlar. Kent müzesi, kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştiren, kentte yaşayan farklı etnik, dinsel, kültürel, toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, karşılıklı saygı ve ortak yaşam kültürünü güçlendiren bir müze türüdür. "Kent Müzelerinde Barış Kültürü; Adalar Müzesi Örneği" adlı tez çalışmasının amacı, barış kültürünün gelişiminde kent müzelerinin önemini ortaya koymak ve Adalar Müzesi'ni bu bağlamda incelemektir. Tezde kentlilik kimliği altında, insanların birbirini anlamaya çalıştığı, ön yargılardan uzak durulmasını sağlayan, kentlerin vazgeçilmez özelliği olan çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasında -dolayısıyla barış kültürünün gelişimine katkısında- kent müzelerinin rolünün ne olduğu ve bunun önemi üzerinde durulmuştur. 2010 yılında kent müzesi olarak açılan Adalar Müzesi'nin, barış kültürüne olan katkısının irdelenmesi ve barış kültürüyle kent müzeleri ilişkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çağdaş bir kent müzesi olarak açılan Adalar Müzesi, kuruluş çalışmaları ve yürüttüğü iletişim çalışmaları (sergileme ve eğitim faaliyetleri) açısından incelenmiştir. Bu çalışmanın ana problemi, Adalar Müzesi, kuruluş ve müzenin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında, çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütmüş müdür? Yöntem olarak da tezin ana sorusuna yönelik veri toplamak amacıyla iki ayrı çalışma yapılmıştır.

1. Müzenin vizyon, misyon ve temel politika belgeleri ile temel iletişim çalışmaları olan sergilerinin ve eğitim programlarının değerlendirilmesi.
2. Adalar Müzesi yetkilileriyle gerçekleştirilen görüşmeler.

Araştırma sonunda, Adalar Müzesi'nin, Adalar'ın yaşam biçimindeki ve düzenindeki değişim ve gelişmelerin araştırılmasını, bölgenin diğer çevrelerle ilişkisini ve var olan kimliklerin, dil, din, ırk ve inanç ayrımı gözetmeksizin müze içinde yer almasını kuruluş aşamasının başından itibaren ortaya koyduğu, Müze'nin özellikle geçici sergilerinde Adalar'daki çok kültürlülüğün ve "Adalılık" kimliği-kültürü içinde sürdürülen dayanışmanın ve barışçıl yaşamın vurgusuna dikkat çekildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, kentleşme, kent müzesi, barış kültürü, çok kültürlülük, Adalar Müzesi.

ABSTRACT

CULTURE OF PEACE TO CITY MUSEUMS: MUSEUM OF THE PRINCES' ISLANDS

**Ayhan Albayrak
November, 2014**

The concept of city or urbanization has gone through various transformations as it reaches today. Currently increasing migration rate to cities comes with diverse consequences. Cities need to discover their own identity and be conscious of their direction. City museums are associations that improve urban identity and urban awareness, support mutual understanding, mutual respect and common life awareness among different ethnic, religious, cultural and social groups inhabiting the city. "Culture of Peace to City Museums; Museum of the Princes' Island" thesis study aims to express the city museum's consequences in developmental age and analyse Museum of the Princes' Island in this context. This study emphasizes what the city museum's importance and role is to raise an environment where the people avoids prejudices and where the people who seek to understand each other since cities have been multicultural inherent, which provides social reconciliation in it's own structure aim to support the culture of peace under the identity of urban dweller. The main topic of this study is, how city museums support culture of peace and explicates contribution of a city museum that named "Museum of the Princes' Island" built in 2010. In this Context, Museum of the Princes' Island had analysed according to establishment process and how communication works currently (presentation and education activities). The main problematic of this study is, if the Museum of the Princes' Island had consider multicultural social reconciliation in other words "raising the peace of culture" in museum's communication management or in the process of establishment. There are two main research methods used for collecting informations to answer the main points.

- 1- Reviewing the Museum's vision, mission and basic policy documents together with main communication programs such as exhibitions and education programs.
- 2- Interviews with the authorities of the Museum of the Princes.

At the end of the research it is obvious that the Museum of the Princes have been ambitious to inquiring the way of life, facilities and developmental issues of Adalar people as well as featuring them in the exhibitions or at museums regarding the relations with the near areas without any distinction such as raise, identity, religion, beliefs from the beggining of the establishment process. Especially at the temporary exhibitons it has been strongly emhpasized that there is solidarity and a peaceful environment thatn has been continuing between cultures under the name of "Island Identity"

Keywords: City, urbanization, city museum, culture of peace, multiculturalism, Museum of the Princes' Islands.

ÖNSÖZ

Anadolu Üniversitesi'nde klasik arkeoloji eğitimim süresince ve sonrasında gittiğim birçok kazı çalışmasında ortaya çıkan eserlerin, toplumla buluşmasına aracılık eden müzelerin çok önemli bir işleve sahip olduğunu anladım. Bu konuya ilgim artınca da Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programına girmeye karar verdim. Müzecilik okurken, müzelerin yalnızca nesneleri koruyan, depolayan ve teşhir eden bir kurum olmasının ötesinde başka amaçlara hizmet edebileceğini öğrendikten sonra, özellikle kent müzelerinin, toplumsal uzlaşa ya da daha açık bir ifadeyle barış kültürü gibi konularda böylesi bir işlevi yerine getirme konusunda çalışmalarına ilgi duyarak bunları araştırma düşüncesiyle tezimi hazırladım.

Bu konuda,

- Benimle çalışmayı kabul eden ve bana güvenen, derslerini takip etmekten keyif aldığım, naif kişilikli ve sabırlı tez danışmanım Prof. Dr. İlker C. Bıçakçı'ya; tezin biçim ve içeriğinin yanında ana araştırma desenin oluşturulması ile verilerin analizine görüş ve önerileri ile katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmeht'e ve Yrd. Doç. Dr. Hanzade Uralman'a,
- Türkiye'de müzeciliğin bir disiplin olarak tanınması konusunda mücadele veren ve Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın açılmasına öncülük eden Prof. Tomur Atagök'e ve bizlere emeği geçen hocalarımız Yrd. Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmeht'e, Yrd. Doç. Dr. Hale Özkasım'a, Doç. Dr. Fethiye Erbay'a, Doç. Dr. Hülya Kılıç Sirel'e, Öğr. Gör. Nevin Çakmakoglu Barut'a, Öğr. Gör. Zehra Erkün Oruçoglu'na, Öğr. Gör. Burçak Madran'a ve Öğr. Gör. Mehmet Fevzi Uğuryol'a, Öğr. Gör. İsmail Hilmi Köse'ye, Yrd. Doç. Dr. Nevra Ertürk'e, Yrd. Doç. Dr. Hanzade Uralman'a ve Cihan Çolak'a
- Yüksek lisans derslerinin daha verimli ve daha keyifli geçmesini sağlayan, değerli sınıf arkadaşlarım, Elif Koçak'a, Gülce Duru'ya, Koray Sağlam'a ve Nurten Bulduk'a,
- Bir dönem arşiv ve koleksiyon sorumluluğunu yürüttüğüm ve tez araştırmam sırasında arşivlerinden faydalanmama izin veren Adalar Müzesi'ne,
- Çalışma hayatımda yaşadığım sıkıntılarımdan dolayı tezi yazmaktan vazgeçme noktasına geldiğimde, beni motive eden ve bana her türlü desteği veren yoldaşım, eşim Cennet Özcömert'e ve desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Afşın Kınsız, Erhan İlkmen, Güneş Daşlı, Nurten Bulduk, Pınar İlkiz, Suzan Gündoğan, Volkan Eroğlu, Yasemin Aydoğdu'ya ve de hayatımıza varlığı ile güzellik katan yavrumuz Rüzgar'a,

Teşekkürü borç bilirim.

İstanbul; Kasım, 2014

Ayhan Albayrak

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	ix

1. GİRİŞ.....	1
2. BARIŞ KÜLTÜRÜ	5
2.1 Barış Kültürü ve Çok Kültürlülük Kavramları	5
2.1.1 Barış Kültürü	5
2.1.2 Çok Kültürlülük.....	8
3. KENT MÜZELERİ.....	13
3.1 Kent ve Kentleşme.....	13
3.1.1 Kent Müzelerinin Amaç ve İşlevleri	16
3.1.2 Kent Müzelerinin Gelişimi	24
3.1.3 Kent Müzelerinde Çok Kültürlülük ve Barış Kültürü	26
4. ADALAR VE BARIŞ KÜLTÜRÜ	34
4.1 İstanbul Adalar'ı	34
4.1.1 Adalar'ın Tarihçesi	34
4.1.2 Adalar'da Barış Kültürü ve Çok Kültürlü Yaşam.....	40
5. ARAŞTIRMA: ADALAR MÜZESİ VE BARIŞ KÜLTÜRÜ	43
5.1 Adalar Müzesi	44
5.2 Müzenin Vizyon Misyon ve Temel Politika Belgeleriyle Temel İletişim Çalışmaları Olan Sergilerin ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi..	45
5.2.1 Amaç	45
5.2.2 Yöntem	45
5.2.3 Bulgular ve Yorum	45
5.2.4 Sonuç	55
5.3 Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi	56
5.3.1 Amaç	56
5.3.2 Yöntem	57
5.3.3 Bulgular ve Değerlendirme	57
5.3.4 Sonuç	65

6. GENEL SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	67
KAYNAKÇA	71
EKLER.....	77
Ek 1. Adalar Müzesi'nin İlk Geçici Sergileri	77
Ek 2. Adalar Müzesi Kalıcı Sergileri	78
Ek 3. Adalar Müzesi'nce Çocuklara Yönelik Yürütülen Etkinliklerinden Bazılarının Broşürleri.....	80
Ek 4. Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşme Soruları	85
Ek 5. Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşme Sorularına Ek	85
ÖZGEÇMİŞ.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: 1914 nüfus sayımı	37
Şekil 2: 1960-1990 yılları arasında Adalar nüfusunun değişim çizelgesi.....	38

KISALTMALAR

ADALAR VAKFI	: Adalar'ın Tarihi, Doğal, Kültürel Değerlerini Koruma ve Turizmi Geliştirme Vakfı
APIKAM	: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi
BM-UN	: Birleşmiş Milletler - United Nations
CAMOC	: The International Committee for the Collections and Activities of Museums of Cities, Uluslararası Kent Müzeleri Koleksiyonları ve Etkinlikleri Komitesi
ICOM	: The International Council of Museums, Uluslararası Müzeler Konseyi
TARİH VAKFI	: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı

1. GİRİŞ

Dünya genelinde kırsaldan kentlere doğru hızlı bir göç söz konusudur. Yaşadığı coğrafyanın kültürüyle büyüyen insanların, zorunlu ya da isteyerek kentlere göç etmesi, beraberinde birtakım sorunları da getirmektedir. Kentlerde var olan büyüklük, yoğunluk, karmaşa gibi unsurlar içinde, bireylerin kendi kültürünü yaşamaya çalışması yabancılaşılmaya neden olmaktadır. Mevcut yabancılaşımanın giderilememesi de kültürler arasında ön yargıları derinleştirmektedir. Çok kültürlü yaşam kentlerin en yegane gerçeklerinden biridir. Bu karma toplum yapısı içinde barış kültürüne birleştirici unsurları nedeni ile çok ihtiyaç vardır. Çünkü barış kültürü, içinde hoşgörü ve dayanışma olan, çok kültürlü yaşamı benimseyen, diyalog kanalları hep açık olup, şiddeti reddeden, kültürlerin birbirlerini anlamlarına katkıda bulunan bir yaşam ve davranışlar bütünüdür.

Kent hayatını sürdüren kişilerin, kendi öykülerini ve farklı kültürden gelip aynı ortamı paylaştığı grup ya da toplulukların öykülerini duymaya ihtiyaçları vardır. Bu ortamın yaratılması ise kent müzeleri için bir gerekliliktir.

“Kent Müzelerinde Barış Kültürü; Adalar Müzesi Örneği” adlı tez çalışmasının amacı, barış kültürünün gelişiminde kent müzelerinin önemini ortaya koymak ve Adalar Müzesi’ni bu bağlamda incelemektir. Çalışma, özellikle barış kültürü unsurlarından biri olan çok kültürlülük kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada çok kültürlülük kavramı, toplumsal gruplar arasında ayrıştırıcı değil bütünleştirici olan ve farklılıkların her birinin zenginlik olduğunu kabul eden bir yaklaşım olarak benimsenmiştir.

Çalışma, "Adalar Müzesi, kuruluş ve müzenin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütmüş müdür?" ana problemi bağlamında gerçekleştirilmiştir.

Yöntem olarak Dünyadan kent müzelerinin barış kültürü ve çok kültürlü yaşamla olan ilişkisi ve bu algının oluşturulması konusundaki katkıları ile örnek kent müzelerinin yapmış oldukları çalışmalar alan yazın taraması ile araştırılmış bu alanda önem arz eden makale, kitap vb. çalışmalar ve tezler incelenmiştir.

Adalar Müzesi, kuruluş ve müzelerin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında, çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütmüş müdür? ana sorusuna ve buna bağlı alt problemlere yönelik, veri toplamak amacıyla da iki ayrı çalışma yapılmıştır.

1. Müzenin vizyon, misyon ve temel politika belgeleri ile müzelerin temel iletişim çalışmaları olan sergilerinin ve eğitim programlarının değerlendirilmesi.
2. Adalar Müzesi yetkilileriyle gerçekleştirilen görüşmeler.

Alt problemler şunlardır:

1. Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında Adalar'ın var olan kültürel çeşitliliği dikkate alınmış mıdır?
2. Temel dinamikleri açısından müzenin çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşu var mıdır?
3. Müze sergilemesi çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta mıdır? Sergilerin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik katkıları var mıdır?
4. Müzenin eğitim çalışmaları ve etkinliklerinin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik katkıları var mıdır?

Adalar Müzesi yetkililerine yönelik hazırlanmış araştırma soruları şunlardır:

1. Kuruluş felsefesini oluşturan dinamikler nelerdir? Neden böylesi bir müze kurma ihtiyacı duyulmuştur?
2. Misyon ve vizyon nasıl belirlenmiştir?
3. Kuruluşunda yürütülen araştırma çalışmalarının kapsamı ne olmuştur ve bu çalışmalar nasıl yürütülmüştür?
 - Kültürel çoğulculuğu kapsayan bir çalışma yapılmış mıdır? Eğer yapılmış ise hangi başlıklar altında bu çalışmalar yürütülmüştür?
 - Sözlü tarih görüşmeleri yapılmış mıdır, yapılmış ise farklı kültürlere mensup insanlarla görüşülmüş müdür?

- Farklı kültürlerle ilgili bilgi toplama konusunda bir ölçüt belirlenmiş midir? Belirlenmiş ise bu kültürler nasıl sınıflandırılmıştır?
- Yurt dışına göç etmek zorunda kalan Adalılarla iletişime geçilmiş midir? Geçilmiş ise ne gibi çalışmalar yürütülmüştür?
- 4. Müzenin koleksiyon yönetimi politikası var mıdır? Politika temelde neye dayanmaktadır? Koleksiyon nasıl oluşturulmuştur? Oluşturulurken çok kültürlü yapı dikkate alınmış mıdır?
- 5. Müzenin sergi politikası var mıdır? Neye dayanmaktadır? Sergiler oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır? Müze sergilemesi nasıl oluşturulmuştur?
- 6. Müzenin eğitim politikası var mıdır? Eğitim çalışmaları nasıl planlanmıştır? Bu çalışmalar oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır?
- 7. Misyon, vizyon ve hedefleri nelerdir?
- 8. Eğitim çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz? Hangi hedef kitlelere yönelik ne tür etkinlikler yapılmaktadır? Eğitim çalışmalarının, kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik amaç ve hedefleri var mıdır?

Çalışmanın sınırını Adalar ve Adalar Müzesi oluşturmaktadır. Araştırmada, kentlilik kimliği altında, insanların birbirini anlamaya çalıştığı, ön yargılardan uzak durulmasını sağlayan, çok kültürlü toplumsal uzlaşının ya da daha açık bir ifadeyle barış kültürünün oluşturulmasında kent müzelerinin rolünün ne olduğu üzerinde durulmuş ve çağdaş bir kent müzesi olarak açılan Adalar Müzesi bu bağlamda incelenmiştir. Adalar Müzesi'nin kuruluşunda yürütmüş oldukları çalışmalar, vizyon, misyon ve temel politika belgeleri ile temel iletişim çalışmaları olan ve 2009-2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen sergiler ve eğitim programları gerek müze yayınlarının ve resmi web sitesinin takip edilmesi gerekse bizzat incelenmiştir

İlk bölümde barış kültürü ve çok kültürlülük kavramları ele alınmıştır. Barış kültürü kavramı üzerinde özellikle durularak, bu konuda yapılan ulusal ve uluslararası girişimlerin neler olduğu incelenmiştir. Ayrıca çok kültürlülük kavramının küreselleşme ile olan bağına da yer verilmiştir. Son olarak da çok kültürlülüğün kent müzeleriyle olan ilişkisine değinilmiştir.

İkinci bölümde ise kent ve kentleşme kavramları genel hatlarıyla ele alınıp, kent müzelerinin tanımı, amaç ve işlevlerinin neler olduğunu üzerinde detaylı olarak durulmuştur. Daha sonra kent müzelerinin ortaya çıkış süreciyle birlikte dünyada

bilinen ilk kent müzelerine değinilmiştir. Yine bu bölümde, barış kültürü ve kent müzeleri ilişkili olarak dünyadan Londra Müzesi ile Moskova Müzesi, Türkiye'den de Mardin Kent Müzesi ve Dilek Sabancı Sanat Galerisi örnek olarak verilmiştir.

Üçüncü bölümde tezin ana konularından birini oluşturan Adalar Müzesi incelenmiştir. Adalar'ın kısa tarihçesinden, Adalar'a yerleşim, nüfusu ve siyasal olaylarla ortaya çıkan değişimlerle, Adalar'daki barış kültürü ve çok kültürlü yaşam ele alınmıştır. Adalar Müzesi'nin kuruluş süreci, ilk geçici sergileri ile kalıcı bölüm sergilerine yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise araştırma soruları üzerinden, Adalar Müzesi'nin barış kültürüyle olan ilişkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise tüm tez çalışmasında yürütülen araştırmalar ve gözlemlerin sonucunda yapılan genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

Bu tezden özellikle barış kültürü ve çok kültürlülük kavramları bağlamında kent müzelerine yönelik araştırma yapmak isteyen öğrenci, akademisyen, araştırmacı ve ilgili kişiler faydalanabilir. Ayrıca tezin, Adalar ve Adalar Müzesi'ne ilgi duyanlara da kaynaklık etmesi umulmaktadır.

2. BARIŞ KÜLTÜRÜ

2.1 Barış Kültürü ve Çok Kültürlülük Kavramları

2.1.1 Barış Kültürü

Barış kültürüne değinmeden önce tez konusu ile ilişkisi bağlamında “barış” kavramını açıklamak faydalı olacaktır. Barış kavramı genelde düşmanlığın ya da çatışma ortamının olmaması olarak tanımlanır. Başka bir anlatımla kötülükten, kavgalardan, savaşlardan kurtuluş, uyum, birlik, bütünlük, sükunet, sessizlik, huzur içinde yaşamak olarak da tanımlanabilir (Wikipedia, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Bar%C4%B1%C5%9F> [07.04.2012]).

Barış kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılmasıyla ilgili somut bir adım Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında atılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve UNESCO’nun öncülüğünde, 2000 yılı “Uluslararası Barış Kültürü Yılı” olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Genel Kurul’da, 2001-2010 yılları “Uluslararası Dünya Çocukları Barış Kültürü ve Şiddetsizlik On Yılı” olarak ilan edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na göre barış kültürü,

"Özgürlük, adalet ve demokrasi, tüm insan hakları, hoşgörü ve dayanışmaya dayalı sosyal etkileşimleri yansıtan, bunlara ilham veren, şiddeti reddeden ve çatışmaların temelinde yatan nedenleri diyalog ve müzakere yoluyla çözüme kavuşturmayı ve toplumların kalkınma sürecine tam katılımları için gerekli yolları ve tüm hakları garanti eden değerler, tavır alışlar ve davranışlar" olarak tanımlanır (Birleşmiş Milletler, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/52/13&Lang=E, [16.02.2012]).

Birleşmiş Milletlerin Barış Kültürü İçin Eylem Programı ve Bildirisi’nde, barış kültürünün hayata geçirilmesi ile ilgili ana başlıklar altında řu etkinliklerin yapılması öngörülmektedir:

Eğitim yoluyla barış kültürünü geliştirme eylemleri;

- *İnsan onuruna saygı, tolerans ve eşit muamele ruhu içinde, herhangi bir anlaşmazlığı barışçıl bir yolla çözme için sağlayacak yol ve davranış biçimleri, değer ve tutumlardan, çocukların erken yaşlardan itibaren aldıkları eğitim içinde faydalanmalarını sağlama,*
- Sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişimi destekleme eylemleri, insan hakları için saygı duymayı destekleme eylemleri;
 - *İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi için ulusal eylem planlarının geliştirilmesinin teşvik edilmesi,*
 - *Kadın erkek ilişkilerinde ekonomik, sosyal, kültürel eşitliği destekleme eylemleri;*
- Demokratik katılımı geliştirme eylemleri;
- Anlayış, hoşgörü ve dayanışmayı geliştirme eylemleri;
 - *Toplum genelinde ve özellikle savunmasız gruplar içindeki anlayış, tolerans ve dayanışmayı geliştiren faaliyetlerin desteklenmesi,*
- Katılımcı iletişimin desteklenmesi ve serbest bilgi akışının sağlanması
- Uluslararası barış ve güvenliğin teşvik edilmesi ([Unesco, A/RES/53/243 \[02.16.2012\]](#)).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun ve UNESCO Genel Konferansı'nın kararları ile 2000 yılının "Uluslararası Barış Kültürü Yılı" ilan edilmesiyle Türkiye'de benzer bir girişim İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı, Kültür Girişimi ile birlikte atılmıştır. İki kurum tarafından 16-18 Ekim 2000 tarihinde, İzmir'de "Barış Kültürü Kongresi" düzenlenmiştir. Yaklaşık bini aşkın kişinin izlediği kongreye, barış kültürünün geliştirilmesi ile ilgili 50 bildiri sunulmuştur. Tartışmalar ve değerlendirmeler sonunda barış kültürünün tanımı şu şekilde yapılmıştır:

"Barış kültürü, barıştan değişik bir kavramdır. Barış kültürü, eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, hoşgörü ve dayanışma ilkelerine dayanan ve birlikte yaşamayı, paylaşmayı destekleyen bir kültürdür. Barış kültürü şiddete karşıdır, anlaşmazlıkların kökenlerine inerek önlem almaya çalışır. Diyalog ve karşılıklı görüşmelerle sorunları çözmeye yönelir. Herkesin bütün haklara sahip olması ve toplumun gelişme sürecine katılmasını güven altına almayı amaçlar. Bu amaçlara kültür, sanat ve eğitim yolları ile ulaşır. Barış kültürünün oluşturulmasından tüm sivil toplum örgütlerinin yanı sıra, eğitim, kültür ve işleri bakanlıkları sorumludur" (İKSEV, http://www.iksev.org/kultur_tr_02.php [12.01.2012]). Ayrıca kongrede varılan kararlar ve öneriler de BM'nin ve UNESCO'nun bildirisiyle benzerlik göstermektedir. Örneğin:

Okul kitapları ve özellikle tarih kitapları yabancı düşmanlığından, şovenlikten, ırkçılıktan, kadınların aşağı görülmesinden ve "patlayıcı maddeler"den arındırılmalı ve Birleşmiş Milletler, UNESCO ve Avrupa Konseyi belgelerinden bu amaçla yararlanılmalıdır. Ders kitaplarında barış kültürüne, bireye saygı ve dayanışmaya yer verilmelidir. Okullarda barış kültürünün ders olarak okutulması ele alınmalı ve okul kitaplarının tümü yeniden gözden geçirilmelidir.

Savaş kültüründen barış kültürüne geçilebilmesi için özgürlük, adalet, demokrasi, hoşgörü ve dayanışma ilkeleri üstüne oturmuş bir paylaşma kültürü yaratılmalıdır. Sivil toplum kuruluşları, barışın korunmasında kamusal bir görev üstlenerek, toplumların sorunlarının çözülmesinde ve demokratik karar sürecinde görev alırlar. Sivil toplum kuruluşlarının özgürce çalışmaları engellenmemelidir şeklinde özetlenebilir.

Yapılan tüm bu çalışmalar elbette barış kültürünün oluşmasına katkı sağlayacak girişimlerdir. Ancak bu ortamın oluşması yalnızca bu metinlerin sunulması ile bir gelişim göstermeyecektir. Bu kültür, toplumun tüm kesimlerinin benimseyebileceği alanlara yayılması ve yasal zeminlere kavuşturulmasıyla değer kazanacaktır. Ayrıca bu dilin yerleşmesi atılacak adımların pratikteki önemi ile kendini göstermektedir. Örneğin 2010 yılında İstanbul Kültür Başkenti kapsamında yürütülen “Kültür Nehri İstanbul” projesi, barış kültürünün sesini yükseltmeye dönük ve toplumsal zeminde değeri olan bir çalışmadır. İstanbul’un, yüzyıllardır farklı din ve inançların, ifade biçimlerinin yan yana barış içinde yaşadığı, ümitlerin yeşerdiği, farklı ses ve renklerin bulunduğu bir dünya kenti olma özelliğini, sanat etkinlikleri yolu ile ön plana çıkarmayı hedefleyen “Kültür Nehri İstanbul” Projesi, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı’nın desteklemiş olduğu, bir Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi projesidir. Farklılıklara ve çevreye saygıyı, birlik ve barış konularına duyarlılığı arttırmayı amaçlayan bu projenin etkinlikleri aşağıda belirtilmiştir:

Ressam Su Yücel moderatörlüğünde öğrencilerin katılımı ile farklılıklara saygı ve barış teması üstüne 100 metreyi aşan pano tarzı “Barış” resmi oluşturulmuştur. Bu resim, eski Roma yolu Via Egnatia’ya yürüyerek geçen uluslararası grubun yol boyu farklı ülke çocukları ile yaptığı 40 metrelik resim ile birlikte 11 Temmuz 2010 günü Gülhane Parkı’nda bir arada sergilenmiştir. Heykel sanatçısı Füge Demirok’un moderatörlüğünde Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin gerçekleştirdiği “Birlik” heykeli gibi bir dizi etkinlikler yapılmıştır. Belirtilen etkinlikler sürecinde barış kültürü, empati,

önyargılar, insan hakları, çatışma çözüm yöntemleri, doğru iletişim, çevre problemleri, barış gazeteciliği üstüne sohbet yollu eğitimler yapılmıştır.

Bu proje ile katılımcı gençlerin eleştirel düşünmeye yönlendirildiği, böylece esas amaçları olan barış kültürünün yaygınlaşmasına katkıda bulunulduğu ümit edilerek, uzun ve zor bir yol da olsa barışçıl bir dünya için çalışmanın değerli olduğu vurgulanmıştır (Boğaziçi Üniversitesi, <http://www.peaceedu.boun.edu.tr/?p=252> [18.02.2012]).

2.1.2 Çok Kültürlülük

Çok kültürlülük kavramı ele alınmadan önce kültür kavramına değinilecektir. İnsan kültürel bir varlıktır, onu hayvandan ayıran da budur. Ancak genel anlamıyla kültür, kuruluş, önem, yaygınlık bakımından farklılık gösteren birçok öğeden meydana gelir ve çeşitli boyutları vardır. Tek kişi düzeyinde kültür, edinilen, özneye bağlı, bireysel özelliktedir. Ulus düzeyindeyse tarihselliğin damgasını taşıyan, kuşaktan kuşağa aktarılan, insanlar arası, ortaklaşa bir varlık olarak görünür. Bu noktada kültür, kimliği oluşturan başlıca etken olarak ortaya çıkar (Çelik, 2008,320). Başka bir açıdan kültür, insana özgü bilgi, inanç ve davranış bütünü ve bu bütünün parçaları olan her tür maddi ve manevi yaratımlardır. Toplumsal ve bireysel yaşamın oluşmasını sağlayan dil, gelenek, düşünce, semboller, yasalar, kurallar, ahlak, kuramlar, aletler, teknikler, makineler, bilim, felsefe ve sanat eserleri gibi her tür maddi ve tinsel ürünler bütünlüğüne kültür denir. Bu anlamıyla kültür, toplumun tüm bireylerinin ortaklaşa oluşturdukları ve kabul ettikleri kurum ve değerlerdir (Çüçen, 2005, 111). O zaman diyebiliriz ki -en kısa tanımıyla- kültür, insanoğlunun doğada yarattığı her şeydir.

Temel olarak çok kültürlülük olarak adlandırılan kültürel çoğulculuk biçimi, özünde liberal bir çoğulcu toplum tasarımı olarak gelişim göstermeye başlamış bir siyasi akımdır. Bu anlamda bu kavram, kültürel kökeni ne olursa olsun farklı kültürel geleneklerin eşitlik esasına dayanarak bir arada yaşamalarında herhangi bir sorunun olmadığını ifade eden siyasal ve toplumsal bir sistemin ifadesi olarak ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 1998, 195). Çok kültürlülük insani değerleri önemseyen toplulukların yüksek sesle dillendirdiği konular arasında yer almaktadır. Örneğin UNESCO, Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirisi'ni yayımlayarak, uluslararası kültürel bütünlük, ortaklık ve paylaşımı aşağıda belirtilen şekliyle vurgulamıştır:

- Her kültürün, saygı görmesi ve korunması gereken bir saygınlık ve değeri vardır.
- Her halkın, kültürünü geliştirmek hakkı ve ödevidir.
- Zengin değişkenliği, çeşitliliğiyle ve karşılıklı etkileşimleriyle her kültür bütün insanlığa ait ortak mirasın bir parçasını oluşturur (Ertürk, 2010, 1).

Bugün çoğu ülke kültürel bakımdan önemli çeşitlilikler göstermektedir. Yapılan son çalışmalara göre dünyadaki bağımsız 184 ülke, bünyelerinde 600 yaşayan dil grubu ve 5000 etnik grup ile muazzam bir çeşitlilik içinde bulunmaktadır. Bu rakamlar bize çok az ülkenin vatandaşının aynı etnik-ulusal gruba ait olduklarını ve çok azının aynı dili konuştuklarını ifade etmektedir (Kymlicka, 1998, 25, Aktaran Şan, 2005, 70). Çok kültürlü yaşamın var olduğu ve bunun zenginlik olarak kabul edilip grupların barış içinde yaşadığı örnek ülkelerden bir tanesi Singapur'dur. Günümüzde her yönden başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmaya devam eden ülke, çok ırklı bir yapıya sahip olup; nüfusunun %77'sini Çinliler, %14'ünü Malaylar, %8'ini Hintliler ve %1'ini diğer etnik gruplar oluşturmaktadırlar. Bunun yanında ülkede birden fazla dil konuşulmaktadır. Ülkede geçerli resmi anadil içinde Mandarin, Tamilce, Malayca ve İngilizce bulunmaktadır. Din konusunda ise aynı şekilde farklılık gösteren Singapur'un %42.5'ini Budist, %8.5'ini Taoist, %14.9'unu Müslüman, %15.4'ünü dinsiz, %14.6'sını Hristiyan, %4'ünü Hindu ve %0.6'sını da diğer dinler (Sikhizm, Jainizm ve Judaizm) oluşturmaktadır. Bu kadar çeşitliliğe karşın, herkes birbirinin yaşam şekline ve kültürüne saygı duymaktadır (Tezel, 2007, 139). Benzer bir örnek de ülkemizden verilebilir. İstanbul Adaları'nda farklı inanç ve kültürden insanlar bulunmasına karşın, bölge insanları "Adalı" kimliği altında bir arada, barış ve dayanışma kültürü içinde yaşamaktadırlar.

İnsanlık tarihinde kültürlerin tamamen birbirinden kopuk ya da tümüyle içine kapanık olduğu görülmemektedir. Ayrıca kültürler arası bir etkileşim olduğunu ve toplumların (grupların) birbirleriyle zaman zaman ilişkiye geçtiğini, bazen çatışarak da olsa, kaynaştığını bilmekteyiz. O zaman şunu ifade edebiliriz, aslında çok kültürlü yaşamın izleri geçmişten bugüne var olan bir gerçekliktir. Kentler de çok kültürlü yaşamın en fazla görülebileceği alanlardır. Çünkü kentler, özellikle İstanbul gibi metropol kentler, sürekli göç alan ve değişimin hızlı yaşandığı merkezlerdir. Kent müzeleri de kentlerin sahip olduğu çok kültürlü yaşam izlerini yansıtır, kente gelen grupların yabancılaşmasını engelleyecek bir işleve sahiptir.

Çok kültürlülük kavramı ve çok kültürlülük kavramının küreselleşme ya da postmodernizm ile birlikte ele alınış nedenleri ve bu alanda yürütülen tartışmalara baktığımızda ise kimi araştırmacılar konuya olumlu kimileri de olumsuz eleştiriler getirmektedir.

“Kültürler, hiçbir zaman katkısız, katışıksız bir yapı ile temsil edilmez. Kültürler içeriklerine göre birbirine benzemez, sembol üretme ve özne üretme özellikleri dolayısıyla birbirine benzer. İkonlar, semboller, mitler, mecazlar ile yaşar kültür. Bütün bunlar kültürü bir “çeviri” sürecine sokar. Kök hiçbir zaman aynı kalmaz, tekrar tekrar “çevrilir”, dönüştürülür ve böylece kendinden uzaklaşır. Sonuç olarak kültür denen olgu bir “melezleşme” sürecinin ürünüdür” (Aksoy, 2001, 9).

Toplumsal yapı içinde farklı olduğunu iddia eden grupların, farklılıklarını korumak ve sürdürmek amacıyla kimliklerinin tanınmasını istemesi, çok kültürlülük konusunu gündeme getirmiştir. Çok kültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre şekillenmektedir. Kimi araştırmacılar çok kültürlülüğü ırk, etnik köken, sınıf, cinsel yönelimler, din, yaş ve benzeri ölçütleri içerdiğini ifade ederken, kimi araştırmacılar ise çok kültürlülüğü ırk bağlamında ele almakta ve Afrikalı Amerikalılar, Hindistanlı Amerikalılar, Asyalı Amerikalılar ve Latin Amerikalılar olmak üzere dört temel ırk ile sınırlandırmaktadır (Sue, Arredondo ve McDavis, 1992, 478). Çok kültürlülüğün kökleri modernizmin başlangıcına, Avrupa’nın kendi dışındaki kültürlerle karşılaşmasına kadar geriye uzanan tarihin, bir sürecin ürünüdür. Ayrıca çok kültürlülük, on sekizinci yüzyıldan başlayarak evrensellik-kültürel görecelik karşıtlığı içinde beliren değişik yaklaşımların kuramsal temelini oluşturmuştur. İki yüzyıl sonra bu kavram, yani çok kültürlülük 1960’larda daha farklı bir bağlama oturmuştur. Bağımsızlığını kazanan eski sömürgelerden Avrupa’ya göç edenler, Amerika’nın yerli halkı, İkinci Dünya Savaşı’ndan Avrupa’yı mesken edinen, en sonunda da oraya yerleşip Avrupa ülkelerini yurt edinen yabancılar, Afrika kökenli Amerikalılar, farklı kökenli vatandaşların oluşturduğu yeni ulus-devletler (Kanada gibi) vardır. Bu dünyanın insanları ilkin on dokuzuncu yüzyıl liberalizmi ile modern düşüncenin kendilerine tanıdığı, kanunlar önünde eşit siyasi vatandaşlık hakkı için mücadele etmişlerdir. Bugün bu mücadele sona ermiş değildir ama yeni bir talep ortaya çıkmıştır: siyasi vatandaşlık hakkının ötesinde, kültürel kimliklerin, farklı inançların ve etnik kimliklerin tanınması talebi (Aksoy, 2001, 4).

Küreselleşme ile çok kültürlülük birlikte ele alındığı zaman öne çıkan olumsuz eleştirilerde şu noktaların altı çizilmektedir. Küreselleşme ideolojisi ile çok

kültürlülük, demokratikleşme ve özelleştirme gibi olumlu anlamlar yüklü kavramlar öncülüğünde, millî devletlerin toplumsal ve ekonomik yapı dayanakları sarsılmaktadır. Bu süreçte etnikleşme vurgusu ile farklılıklar kutsanmakta ve millî toplumsal yapı etnik adacıklar haline dönüştürülmeye çalışılırken, özelleştirme ile millî ekonomik kuruluşlar yabancı/küresel aktörlerin kontrolüne geçmektedir. Ekonominin küreselleşmesi sürecine toplum içi ve toplumlar arası gelir eşitsizliklerinin artışının eşlik etmesi, liberal teorisyenlerin beklentilerinin aksine, üretimin, ticaretin ve tüketimin küresel bağlamda gerçekleşmesinin refahın dağılımında bir iyileşmeyi getirmediği görüşü savunulmaktadır (Silva ve Leichenko, 2004, 261-286, Aktaranlar, Akça ve Vurucu, 2010, 17). Slavoj Zizek çok kültürcülüğü çokuluslu küresel kapitalizmin ideal ideoloji formu olarak görür. Ona göre, kapitalizmin kalıcılığı herkesçe kabullenildiği için eleştirel enerjinin kapitalist dünya sisteminin temelindeki homojenliğe dokunamadığını, kültürel farklılıklar adına savaşımayı bunun yerine ikame ettiğini söyleyerek çok kültürcülük taraftarlarına soldan yapısal bir eleştiri geliştirir (Çelik, 2008, 324). Ahmet İnsel'de çok kültürlülüğün, toplumsal yaşamın hakimi ve hatta tek ilkesi olması durumunda, bu ilkenin cemaatlerin, dil gruplarının, etnik toplulukların hakları olarak işlemeye başlayacağını ve evrensel insan hakları ilkesi olma özelliklerini büyük ölçüde yitireceğini ve bunun etnik-kültürel gettoların yolunu açabileceğini ifade eder. Asıl savunduğu şey ise, insanların önüne kültürel kimlikleri seçebilecekleri ama bunun bir zorlamaya dönüşmediği bir bireysel ve toplumsal çoğulculuk ilkesidir. (Radikal Gazetesi, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=5726, [02.20.2012].

Bauman, çok kültürlülüğü olumlu bir çizgide değerlendirerek modern dönemde temel akımların, yabancılığın anormal ve esef edilecek bir şey olduğuna ve geleceğin (homojen olduğu için) üstün düzeyinde yabancılara yer olmadığına dair bir konsensüs bulunduğunu, postmodern zamanlar da ise neredeyse evrensel kabul gören şu anlayışla temayüz edildiğini vurgular. "Farklılık sadece kaçınılmaz bir şey değil, aynı zamanda da iyi, değerli ve korunma ve bakılmaya muhtaç bir şeydir". Bu dönemde temel umut verici şey ise, toplumsal tekilliklerin tasdiki, mirasların ruhsal olarak yeniden tesisi ve kökler ve özel kültürlerin açıkça hesaba katılmasıdır. Kendilerini sağcı ve hatta faşist sayan inanç grupları bile öncülerinin tersine, artık insanlar arasındaki farklılıkların kültürel müdahaleden muaf olduğunu ve bir kişiyi başka biri yapmanın insan gücünün haddi olmadığını kabullenmiş görünmekte olduklarını ifade eder. Ve ona göre farklılıkların tamamı kültürel olarak üretilen insani ürünlerdir. Böyle olunca da, farklı kültürler son derece doğal olarak kendi üyelerini

farklı şekil ve renkte yaratma hakkına sahiptirler. “Bırakalım tüm kültürler kendi ayrı ve daha iyi, eşsiz, otantik yollarında yürüyebilsinler. Bu durumda dünya çok daha zengin olacaktır” (Bauman, 2000, 48, Aktaran Şan, 2005, 76-77).

Çok kültürlülüğe dair olumlu düşünceleri özetlemek gerekirse eleştirmenler şu yorumlarda bulunurlar. Çok kültürlülüğü yaşadığımız karmaşık toplumun daha iyi bir gelecekle devamı için bir imkan olarak görenler, insanlara bireysel haklarla sınırlı bir özgürlük alanını tanıyarak onların mutlu kılınamayacağı düşüncesindedirler. İnsan sadece büyük toplum içinde tek başına yaşayan bir birey değildir. Dolayısıyla onu kendi varoluşu üzerinde her zaman derin izler bırakan etnik, dini ve kültürel aidiyetleri ile birlikte ele alma zarureti bulunmaktadır. Eğer bir kişi kendini ait hissettiği kültürel grubun yaşadığı devlet tarafından olumlu bir kimlik olarak tanındığını görürse kendini o sisteme daha fazla ait hissedecektir. Kendi kültürel varoluşlarının tanındığına inanan grup üyeleri böylelikle bütünün bir parçası olarak büyük toplumla bütünleşebileceklerdir. Grup üyeleri kamusal alanın, onların kimliklerinin doğal bir uzantısı olarak görülmesi gereken kültürlerini, dillerini, tarihlerini ve ümitlerini yansıttığını gördükleri zaman kendilerini evde hissedeceklerdir (Şan, 2005, 101-102).

3. KENT MÜZELERİ

Kentler doğası gereği çok kültürlüdür ve kent müzelerinin de bu mozaik yansıması beklenir. Aksi durumda kentte yaşayan farklı kültürler kendilerini bu coğrafyaya ait hissetmeyip sürekli bir yabancılaşmaya maruz kalacaklardır. Barış kültürü ve çok kültürlülüğün kent müzeleriyle olan bağını daha iyi anlayabilmek için -kent ve kentleşme olgusuna da değinilerek- kent müzelerinin tanımı, işlev ve amacı ve bunların yanında dünyada kent müzelerinin gelişimi ve kent müzelerinin barış kültürüyle olan bağına örnek teşkil eden kent müzeleri ele alınacaktır.

3.1 Kent ve Kentleşme

Kent ya da kentleşme olgusu çeşitli dönüşümlerden geçerek günümüze kadar ulaşmıştır. Uzun bir dönem boyunca avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdüren insanoğlu, toprağa yerleşmesi ile devrim niteliği taşıyan bir gelişime imza atmıştır. İlkçağ (İlkel) toplumlarında toprağın kullanımı ve bununla ilgili işleyiş ortak mülkiyet ilişkisine dayanmaktadır. Topraktan elde edilen ürünlerin paylaşılması eşitlikçi bir yapı üzerine kuruludur. Daikov ve Kovalev (Daikov-Kovalev, 2008, 11), İlkçağ Tarihi adlı kitaplarında ilkel toplumlarda üretim ilişkilerinin, başta toprak olmak üzere, üretim araçlarının da ortak mülkiyete dayanmakta olduğundan bahsederler. Bunun nedenini de gerekli varoluş olanaklarının, insanların tek başlarına ürün elde etmelerine izin vermemesi ve üretim güçlerinin düşük düzeyli olmasına bağlarlar. İnsanların birlikte yaşaması ve çalışmak zorunda olması, üretim araçlarının ve emeğin ürünlerinin ortak mülkiyeti doğurduğunu belirtirler. Ayrıca bu dönemde, özel mülkiyetin ya da insanın insan tarafından sömürülmesi ve sınıflar yönünde hiçbir düşünce söz konusu olmadığına vurgu yaparlar. Üretim araçlarındaki gelişim, işgücündeki deneyimin artması, verim artışını sağlamış ve artı ürün ortaya çıkmıştır. Artı ürünün ortaya çıkması, Daikov ve Kovalev'in bahsettiği eşit paylaşım ilkesini zedelemiştir. Artı ürünle birlikte ticaret ortaya çıkmıştır. Ticaret ve zanaatla uğraşanların yanı sıra üretim tekniklerini geliştirenler de artı üründen pay almaya başlamışlardır.

Böylece eşit paylaşım ilkesi yerini eşitsiz paylaşıma bırakırken önemli bir kavramın da doğmasına neden olmuştur, özel mülkiyet. Bu olgu ilkel ekonomik sistemin yapısını kökünden değiştirmiş ve günümüze kadar olan hukuk sisteminin de temelini oluşturmuştur. Kentlerin ortaya çıkması ile ilgili farklı kuramlar (görüşler) vardır. Artı ürün kavramı, kentlerin ortaya çıkması ile ilgili kuramların başında yer alırken, bunun dışında ekonomik kuramlar, askeri ya da dinsel kuramlar da vardır.

Karakaş (Karakaş, 2001, 125), kentin ortaya çıkışında artı ürünün kendisi mi yoksa artı ürünün oluşmasını sağlayan mekanizmanın mı etkili olduğu konusunda şu açıklamalarda bulunur: “Verilere dikkat edilirse ilk kentler verimli ve ekolojik açıdan uygun su boyu ovalarında ortaya çıkmıştır. Bu yörelerde daha önce de yerleşim birimlerinin olduğu varsayılırsa, kentlerin ortaya çıkışında toplumsal örgütlenmeye bağlı olarak artı ürünü sağlayan mekanizmanın etkinliği öne çıkmaktadır. Diğer kuramların yaklaşımlarını belirleyen etmenler -pazar yeri olarak kent, savunma yeri olarak kent ve dinsel ayin yeri olarak kent- ise sözünü ettiğimiz toplumsal örgütlenme, artı ürün ve teknolojik işleyiş mekanizmalarına bağlı olarak kentlerin konumları doğrultusunda ortaya çıkan özelliklerdir. Kentin ortaya çıkışıyla ilgili başlangıçta farklı yaklaşımlar olmamasına rağmen daha sonraları temel argümanlara bağlı olarak farklı açıklama biçimlerinin olduğu da görülmektedir”. Karakaş’ın değindiği açıklamalara örnek olarak İngiliz arkeolog Gordon Childe, M.Ö. 3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndus vadisinde ortaya çıkan toplumsal değişiklikleri “kentsel devrim” olarak adlandırmaktadır. Childe’a göre, bahsi geçen bölgelerde, M.Ö 3000’li yıllarda ortaya çıkan topluluklar artık “basit çiftliklerden oluşan küçük topluluklar değil, çeşitli meslek ve sınıfları içeren devletlerdir (Childe, 1978, 146’dan aktaran Bumin, 1990, 21). Childe, Neolitik köyler ile kentlerin ayrılan yönlerini beş temel başlıkta toplamıştır: Büyüklük, nüfus yapısı, kamu sermayesi, kayıt tutma, bilim ve ticaret. Childe’ın kavramsal çerçevesini oluşturan bu temel unsurlar, günümüzde kentsel tanımlama içinde yer alan unsurlarla benzerlik göstermektedir. Murray Bookchin ise Childe’dan farklı olarak, Çatalhöyük’ten ve toprağı ilk işleyenlerden elde edilen bilgilerin, kabileden köy ve kente olan geçişin, yaygın arkeolojik görüşün ortaya attığı gibi teknolojik değişimin beklenen bir sonucu olmadığını; bu geçişin daha sonraki teorilerin iddia ettiği gibi de büyük ölçekte açlığa yol açan nüfus baskısı, savaş ya da doğal felaketlerin beklenen sonucu da olmadığından bahsetmektedir. Ayrıca kabileden kente geçişin, Avrupa-Amerikan düşünce sisteminde tarih öncesine ve tarihe yamamaya çalıştığı gibi ekonomistik ilişkilerin sonucunda da ortaya çıkmadığını; yaygın olarak kabul gören teorilerin bizi inandırmaya çalıştığı gibi de bir solukta tamamlanmayıp, kent ve kır arasında “savaşa” varan bir kutuplaşmaya da yol açmadığına vurgu yapar (Bookchin, 1999,

48-51). Gerek Childe gerekse Bookchin'in söyledikleri birbirinden farklı görünse de bu tartışmalardan çıkaracağımız ortak nokta, kentlerin kökeninin, ortaya çıkış nedenlerinin açıklığa kavuşturulması oldukça karmaşık süreçler içerdğidir. O yüzden de bu süreci tek bir nedene bağlamak doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte, konuyu toplumsal, ekonomik, siyasal ve dinsel açıdan bütünüyle değerlendirmek gerekmektedir. Bu döneme dair bulgulara, yürütölen arkeolojik çalışmaların da katkısıyla, daha fazla ulaştıkça, kentlerin ortaya çıkış nedenlerini anlamamız kolaylaşacaktır.

Kent ya da kentleşme olgusu, sanayi öncesi ve sanayi sonrası olarak iki ana kategoride ele alınır. Kent olgusunun yapısal analizine ilişkin değerlendirmeler arasında Gideon Sjöberg'in kuramsal yaklaşımı önemli bir yer tutmaktadır. Sjöberg'e (Bal, 2002, 42-43) göre sanayi öncesi kent ile sanayi kentini ayıran temel faktör teknolojidir. İkinci etmen ekonomik, üçüncü etmen ise sosyal kontroldür. Sanayi öncesi toplum kentleri idari ve dini merkezler olduğu kadar pazar ve değışim merkezleridir. Sanayi öncesi kentin sosyal örgütlenmesi, organik enerjiye dayanan iktisadi yaşantıya uygundur. Bu kentte elit tabaka büyük arazi sahipleri, devlet, din ve eğitim alanlarında önemli yer tutan kişilerden oluşmaktadır. Bunların dışında zanaatkarlar ve toprağı işleyen köylüler bulunmaktadır. Sosyal kontrolü oluşturan mekanizmalar arasında en önemlileri din, aile kurumu ve lonca örgütlenmesidir. Sanayi öncesi kişisel hayat toplumsal kurallar tarafından denetlenmektedir. Sjöberg'in bahsettiğı sanayi öncesi kent, teknolojinin henüz yaygınlaşmadığı ve kapalı toplum kümeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte kentlerde teknolojik gelişim hız kazanmıştır ve bununla birlikte iş alanlarında ihtisaslaşma olmuştur. Sanayi türü üretim sayesinde, insan gücü verimi yükselmiştir. Kentlerde oluşan işgücü talebiyle birlikte kırsal bölgelerden şehirlere yoğun göç hareketleri başlamıştır. Bu durum, işçi sınıfının oluşmasını sağlamış ve bunun sonucunda kalabalıklaşan kent nüfusuyla birlikte barınma sorunları, işçi güvenliğı, sosyal haklar gündeme gelmiştir. Kent yaşamını doğrudan etkileyen bu gelişmeler, yeni kentsel düzenlemeleri gerekli kılmıştır.

Sanayi devriminden günümüze kadar kentsel gelişmenin ölçeğı ve hızı olağanüstü olmuştur. Yirminci yüzyılda dünya nüfusunun sadece onda biri kentlerde yaşamaktayken, 1980'lere gelindiğinde ise yeryüzündeki her üç kişiden birinin kent nüfusuna dahil olduğu görölmüştür. Sanayileşme ile birlikte kentsel nüfusun hızla arttığına değinmiştik ancak post modern süreçle birlikte özellikle bilgi teknolojileri ve küreselleşmenin etkisiyle sınırlar arası geçişler daha kolaylaşmış ve böylelikle hem

iç hem de dış göç yoğun bir biçimde sürmüştür. Örneğin 2007 yılında, dünya nüfusunun %50'den fazlası kentlerde yaşamaya başlamıştır. 2050 yılında, bu oranın % 80'in üzerine çıkacağı öngörülmektedir. Şu tespiti yapmak yanlış olmayacaktır, dünyamız giderek kentleşmektedir. Kentlere olan bu talep bir takım sorunları beraberinde getirmektedir. Yoğun trafik, hava kirliliği, göç, yabancılaşma, güvenlik, gecekondulaşma gibi kent yaşamının getirdiği pek çok sorun aynı zamanda kent müzelerinin gündemini oluşturmaktadır. Şehirler olmasaydı acaba nerede olurduk? Başka türlü sorarsak neden kentlerde yaşamayı tercih ediyoruz? Bu soruya öncelikli cevabımız şudur, insanlar umutları olduğu için buralara yerleşirler. Daha kaliteli yaşam daha fazla iş olanağı daha fazla şans... Bu gibi durumlar insanları kentlere bağımlı kılmaktadır.

3.1.1 Kent Müzelerinin Amaç ve İşlevleri

Kentler kendi kimliklerini keşfetmeye ve nereye gittiklerini anlamaya ihtiyaç duyarlar. Kent müzelerine, bunun gerçekleşmesinde yardımcı bir rol oynamaları için de başvurulur. Kentlerde ortaya çıkan bu ağ içinde, kent müzelerinin oynadığı kritik rol ve genellikle müzelere atfedilenden çok daha aktif olmaları üzerine tartışılabilir. Kent müzeleri, kentin geçmişindeki anıların korunması ve saklanmasıdaki nispeten pasif görevlerini yürütmeye devam edebilmelerine karşın, 21. yy. kentinin yaratımı ve yönetilmesinde daha aktif bir rol oynamak için stratejik olarak konumlandırılmışlardır (Edwards-Bourbeau, 2008, 141). Kent müzeleri, kentin gelişimi ve kentlerde süregelen değişimin yansıtılması için güçlü bir araç oluşturmaktadır. Pek çok kent, bu gerçeği görmüştür. İşte bu sebeptendir ki son yıllarda dünyanın birçok köşesinde azımsanmayacak ölçüde yeni kent müzeleri kurulmaktadır. Silier (Silier, 2007, 1), 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başları arasındaki dönemde ortaya çıkan ilk kuşak kent müzelerinin büyük yatırımlarla kendilerini içerik olarak yenilemekte olduğundan ve geçmiştekinden çok daha geniş mekanlara taşındığından söz eder. Örnek olarak da, Venedik'te, Sao Paolo'da, Volos'ta, Cardiff'te, Essen'de, Cape Town'da, Toronto'da, Pekin'de yeni müzelerin kurulduğunu, buna ek olarak da Moskova'da, New York'ta, Liverpool'da, Bristol'de, Roma'da, Singapur'da, Boston'da, Chicago'da da daha önce var olan kent müzelerinin, "Yeni Müzecilik" akımının getirdiği büyük rüzgarla farklı ihtiyaçları dikkate alarak, yeniden örgütlendiğini ifade eder. Türkiye'de de benzer bir akımdan söz edebiliriz. Özellikle son on yıl içinde özel müzelerin sayısı çoğalmakta olup, kent müzelerine olan ilgi de artmaktadır. Türkiye'de kent müzeleri ve kent müzeciliği aslında çok yeni bir kavram olup, bu tür müzelerin kurulması

konusunda atılan adımlar da yeni yeni meyve vermeye başlamıştır. Genel olarak dünya standartlarına ulaşan kent müzelerimiz henüz olmasa da, bu alanda yürütülen çabalar yüreklendiricidir. Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin girişimi ile itfaiye binası onarılmış ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi ve Müzesi olarak 10 Ocak 2004 günü açılmış ve daha sonra merhum belediye başkanı Ahmet Piriştina'nın anısına atfen Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) adını almıştır. 14 Şubat 2004 yılında da, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Araştırmaları Vakfı girişimi ile Bursa Kent Müzesi açılmıştır. Bir başka örnek ise İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nın finansal desteği ve Adalar Vakfı ile Adalar Belediyesi ortaklığında 10 Eylül 2010 tarihinde açılan Adalar Müzesi'dir. Adalar Müzesi bu tezin ana bölümlerinden birini oluşturduğu için daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Müze eğitim, araştırma ve eğlence amacıyla insanlığın ve onun çevresinin somut ve somut olmayan kültür mirasını toplayan, koruyan, araştıran, aktaran ve sergileyen; kamuya açık; toplumun ve onun gelişimine hizmet eden, kar amacı gütmeyen kalıcı bir kurumdur" (ICOM, 8 Mayıs 2010). Yerel bir müze, sınırları tanımlanmış bir insan yerleşiminin doğal, toplumsal, ekonomik, politik tüm bileşenlerini değerlendirecek, bir bütün oluşturacak ve ortamın sürdürülebilirliğini sağlayacak verileri içeren bir kurumsallaşma gösterir. Yerel müzelerin hitap ettiği kitlenin oldukça tanımlı olması itibarıyla, kamu hizmetini ve yararını ön planda tutması beklenir. Yerele eğilimli müzelerde, "genel" ve "ulusal" olarak yapılanan müzelerden farklı olarak daha taraflı bir tutum vardır. Amaçları, yerel değerleri öncelikle hizmet ettikleri topluma, ikinci olarak da toplumun ilişkide bulunduğu başka yerel ya da ulusal, hatta uluslararası zeminlere taşımak, tanıtmak, benimsetmektir. Bu misyonla sağlanan maddi ve sözel birikimler müzenin içeriğini tanımlar. Yerel müzeler kapsamı, içerikleri, hizmet ettikleri kitleler, diğer bir deyişle "ilgi alanları" doğrultusunda farklı tanımlanabilir, farklı adlandırmalarla anılabilirler. Bunlardan ilki kent müzesidir. Kent müzesi kavramı, içinde bulunduğu ve hizmet ettiği yerleşim alanının imarı, siyasal düzenleri, sosyal yapılanması ve ekonomik etkinlikleriyle doğrudan ilgilidir (Danacıoğlu, 2001, 171-172). Dünyanın çeşitli kentlerindeki "kent tarihi müzesi," "kent müzesi," "belediye müzesi," "kentsel gelişim müzesi," "tarih müzesi" gibi adlarla anılan bu müzeler, kuşkusuz bir kentten ötekine farklı birçok özelliğe sahiptirler. Ancak, kent müzeleri, genellikle, örgütledikleri sergilere ek olarak, oluşturdukları arşiv ve kütüphaneler, sağladıkları araştırma olanaklarıyla, yaptıkları yayınlarla, düzenledikleri kurslar, konferanslar, kongreler, sinema, tiyatro gösterileri, şenlikler,

kent turları ile yukarıda sayılan işlevlerini gerçekleştiren kuruluşlardır (Silier, 2010, 17).

Kent müzeleri, diğer tür müzelere göre farklı bir özelliğe sahiptir. Genel olarak müzeler; etnografik, arkeolojik, sanatsal ya da bilimsel koleksiyonları yoluyla tanımlanırken, kent müzeleri pek çok koleksiyonu içeriyor olmakla birlikte yalnızca kendi koleksiyonlarınca değil, daha çok da kent alanlarınca, başka bir ifadeyle kentin sahip olduğu özelliklerle tanımlanırlar. Kent müzesi gücünü kentin kendisinden almaktadır. Çünkü kentler yaşayan alanlar olup dinamik özellikler taşırlar ve bu yüzden kentler, sürekli koleksiyon oluşturan, sergi üreten mekanlardır. İşte bu sebeptendir ki kent müzesi, kentin geçmişini, bugününü, geleceğini ve kentin gelişimini yansıtır. Bunlara ek olarak da kent müzesi, kent toplumunun (sakinlerinin) ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal hayatlarını da ele alır. Kent müzelerinin kendi koleksiyonları temelinde, geleneksel anlamda, örneğin arkeoloji ya da etnografya müzesi gibi, belirli bir koleksiyona bağlı değildir. Edwards ve Bourbeau (Edwards-Bourbeau, 2008, 142) bu durumun, kent müzelerinin 21. yy. kentlerinin doğası üzerine çalışmalarını daha da önemli hale getirdiğini belirtilmektedir. Ayrıca makalede kent müzelerine dair şu sorular sorulmaktadır. Kent müzesi, günümüzdeki hızlı değişime karşın kentin geçmiş ve geleceği arasındaki boşluğu doldurmaya nasıl yardım edebilir? Bu tarz sorulara, tezin ilerleyen bölümlerinde yanıt aranmaya çalışılacak ve kent müzelerinin bu konularla olan ilişkisine değinilecektir. Kent müzelerinin oluşum amacında, kentin geçmişini, bugününü ve geleceğini yansıtmak yer almaktadır. Kent müzesi, Silier'in de (Silier, 2010, 17) vurguladığı gibi,

"Kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştiren, kentte yaşayan değişik etnik, dinsel, kültürel, toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, karşılıklı saygı ve ortak yaşam kültürünü güçlendiren, bir sivil platform oluşturarak kentlilerin kentteki tarih mirasının korunmasında aktif bir rol oynayan, kentin sorunlarına çözüm bulma kapasitesini artıran ve demokratik bir biçimde tartışılıp belirlenmiş kentsel gelişme perspektiflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunan, kentin bir bütün olarak ve derinliğine tanıtımına yardımcı olan, uzmanlaşmış iletişim, eğitim, koruma ve kültür merkezleri olarak öne çıkmaktadırlar".

Kent müzelerinin, kentlerde yaşayanların tümüne eşit mesafede durması ve bunu zenginlik olarak sunması; kent sorunlarını gerçekçi bir şekilde ele alıp bunu çeşitli sergilerle topluma anlatmaya çalışması; Silier'in de makalesinde bahsettiği üzere, resmi kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde olması önemlidir. Bu şekilde kent müzeleri, kentlerde yaşayanların bilinçlenmesine katkı sunabilir.

Bilinçlenmiş bireylerden oluşan kent sakinleri, yaşadığı çevreye duyarlı olup, kentsel dokunun bozulmasına dur diyebilir ve farklı kültür, dil ve dine sahip bireylerle de bir arada yaşama kültürü oluşturabilir ve bu durumu kalıcı kılabilir.

Mouliou (Mouliou, 2008, 160) ise kent müzeleriyle ilgili benzer vurgular yaparak, kent müzelerinin, ilham verici öğrenme ve bilgi merkezi; kentteki çeşitli toplulukların geçmiş ve çağdaş yaşamlarını yansıtan hikaye ve nesne alıcısı; küreselleşen dünyada kültürel kimlik ve bilinçli vatandaşlık düzenleyicisi; sosyal kabul, kültürel anlayış ve tolerans aracı; kendi çalışmalarına güvenen ve rehberlik eden resmi ve sivil organların yanı sıra kendi kullanıcıları ve kullanıcı olmayanlarına karşı hesap verme sorumluluğu taşıyan kamusal alandaki mesleki kuruluşlar olduğundan bahseder.

Kent müzelerine dair yapılan tüm değerlendirmeler, bizlere şunu iyi aktarmaktadır ki, bu müze türü güçlü bir etkiyi bünyesinde barındırmaktadır. Kent müzeleri, kentin dününe, bugününe ve yarınlarına ışık tutabilecek bir dinamiğe sahiptir. O yüzden de kent müzeleri diğer müze türlerinden ayrı bir noktada durmaktadır. Kentlere yapılan göçlerle birlikte doğal olarak gelişen çoklu kültürel yapının, karşılıklı anlayış, saygı ve birlikte barış içinde yaşama kültürüne dönüştürülmesi için yollar bulunmalıdır. Ayrıca hızlı kent yaşamının getirdiği yabancılaşmanın etkilerinin azaltılması, kentsel dönüşüm adı altında kent kültürünün tahribata uğramasındaki sürecin, sivil toplum anlayışıyla, etkilerinin neler olacağının topluma anlatılması gerekmektedir. *“Kendi geleceği ile kentin geleceği arasında anlamlı köprüler oluşturan kişiler, kentin geleceği ile daha yakından ilgilenmeye ve kendi gelecekleri için kentin geleceğini önemsemeye başlar”* (Kaya, 2007, 137). İşte bu hususlara yönelik kent müzelerinin yaklaşımları önem taşımaktadır.

Kentleşme süreci hızla devam ederken, dünyadaki metropollerin sayısı da çoğalmaktadır. Örneğin İstanbul’un yirminci yüzyılın ortalarına kadar olan nüfusu yaklaşık bir milyonken, yirmi birinci yüzyılda bu sayı, adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre, on iki milyona yaklaşmıştır. Benzer bir örnek Moskova’dan verilebilir. Yirminci yüzyılın başlangıcında, Moskova’nın nüfusu, iki milyon iken, bugün ise on üç milyonu aşkın bir nüfusa sahiptir. Yaşanılan bu hızlı büyümeyle birlikte kent müzelerine duyulan ihtiyaç ve sorumluluk da o oranda artmaktadır. Şunu açık bir şekilde ifade edebiliriz ki, *“günümüzde kent müzeleri başka hiçbir müze türünün karşılaşmadığı zorluklarla karşılaşmaktadır”* (Grewcock, 2006,12). Grewcock’un yaptığı tespit üzerine şu yorumu yapabiliriz. Kent müzeleri, geçtiğimiz yüzyıl

anlayışıyla faaliyetlerini geleneksel sınırları içinde yürütemez. Bunu günümüz koşullarını göz önünde tutarak yapmalıdır. Gorbacheva da (Gorbacheva, 2006, 51) kent müzelerinin yirminci yüzyıl boyunca etkinliklerinde, yalnızca insanı temel aldığından ve kent müzelerinin işgal edilmiş bir binanın ya da şehir merkezinde bulunan bir kompleksin içinde varlığını sürdürdüğünden bahseder. Yeni müzecilik pratiklerinin ise daha geniş bir çalışma alanında bulunduğunu ve artık birçok kent müzesinin, bir binayla ilgilenmenin ötesinde, kentin bütününe yöneldiğini vurgular. Gorbacheva'nın değindiği üzere kent müzelerinin hızla değişen dünyayla birlikte toplumsal sorumluluğun arttığını anlayabiliyoruz. Kent müzelerinin bu hızlı değişim karşısındaki işlevinin ne olduğu ya da ne olması gerektiği önemlidir. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın yürütücülüğünde, 28-30 Haziran 1995 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen, *Kent ve Toplumsal Tarih Müzeleri Atölyesi*'nde, kent müzesinin işlevleriyle ilgili şu noktaların altı çizilmiştir:

- Bir kent müzesi, kişileri, yerleri ve nesneleri ele almak durumundadır. Bunlar bir arada ele alındığında kenti sadece coğrafi olarak değil, toplumsal, politik ve ekonomik bir bütün olarak tanımlarlar.
- Kent müzesi, kentsel yaşam kalitesini yükseltmede olumlu bir rol oynamalı, toplumsal ve eğitimsel olarak dezavantajlı kitleleri kazanmakta kararlı olmalıdır. Bunu yerel halk için geçerliliği olan konuların üzerinde durarak, sosyal, dinsel, ırksal ve etnik kesimlerin ortak özlemlerine cevap vererek yapabilir.
- Hem bireysel hem de topluluk düzeylerindeki kimlik krizi, bir kent müzesinin yönelmek durumunda olduğu en önemli toplumsal sorunlardan biridir. Bu yöneliş, büyük bir kentin karşı karşıya kaldığı güncel sorunlara katılımı sağlayacak ve bu katılımı giderek artıracaktır (Birkan, 2001, 237-238).

Tarih Vakfı'nda yürütülen atölyede yapılan değerlendirmelere ek olarak, Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM'un 7- 12 Kasım 2010 tarihlerinde Şanghay'da yapılan 22. Genel Konferansı'nda, CAMOC-Uluslararası Kent Müzeleri Komitesi- Başkanlığına seçilen Suay Aksoy'a göre (Aksoy, 2008, 163) "Bugün dünyanın yüzde ellisi kentlerde yaşamakta ve bu gelişme sıra dışı bir hızla gerçekleşmektedir. Kent müzesinin kilit rolü, bu gerçekten kaynaklanmaktadır. Kentsel değişimin hızı, geçmişle ilişki kurma yeteneğimizi körelttiği, sürekliliği yok ettiği ölçüde müzenin rolü önem kazanmaktadır. Bu sadece eğitsel değil, aynı zamanda toplumsal ve psikolojik bir roldür. Hızlı toplumsal ve ekonomik değişim içinde kimlik duygusu geliştirmeyi, müzeler daha fazla üstlenirken, kent müzeleri sadece

geçmişini aktarmakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş kent yaşamını toplar, kaydeder ve yorumlar. Kentin geçmişini, bugününü ve olası geleceğini anlamak ve değerlendirmek, belki de geleceğin tasarlanmasına katkıda bulunmak için kent müzeleri önemli bir platform sağlar”.

Her kent farklı yapısal özelliklere, karaktere sahiptir ve aynı zamanda kentsel değişim-dönüşümler farklı gerçekleşmekte ve farklı yönetilmektedir. Kent müzelerinin bu değişim ve dönüşümleri yakalaması ve anlamlı bir biçimde onları yorumlaması, Aksoy’un da değindiği gibi geleceğin tasarlanmasına katkıda bulunması, herhangi bir kent müzesi için çok zor olabilir. Ancak yapılması gereken yalnızca bununla sınırlı olmayıp, bu müze türünün, kent yaşamının sosyal ve kültürel tüm farklı kesimlerini kapsamaları ve yansıtmalarıdır. Ayrıca kent yaşamında gelişen olayların hafızalara kazınmasına ve yaşananlardan ders çıkarılmasına katkı sunacak politikalar izlemelidir. Fleming de (Fleming, 2001, 33) bu durumdan bahsederek, kent müzelerinin, bazı kişilerin yapamazlar dediği yaşam kalitesini artırmada bir rolü olmasını ve bunu o yörede yaşayan her kesimden insana değinerek, insanları kendi içeriğine katarak sağlayabileceğini belirtir. Konunun daha iyi anlaşılması için, Chicago Tarih Derneği’nde, II. Dünya Savaşı’nda Chicago’nun rolüyle ilgili “Yapacak İşimiz Var” adlı 1992-93 tarihinde düzenlenen sergi örnek olarak verilebilir. Sergiyi eleştirel bir gözle ele alan Kahn (Kahn, 2001, 21-22) sergiyle önemli bir fırsatın kaybedilmiş olduğunun altını çizer. Savaşın 50. yılını anan serginin, sadece çeşitli kampanyalara, sivil savunma önlemlerine değindiğinden bahseder. Bunu herkesin bilebileceğini ama gerçek sorunun, Zencilerin, Japon Amerikalıların, Almanların ve öteki grupların sorunlarını, sanki onların orada hiç yaşamamış gibi ele alınmamasını ve Chicago’nun baştan aşağı beyaz insanlardan oluşuyormuş gibi yansıtılmasını eleştirir. Yorumlarına şu sözlerle devam eder: “Bu sergi azınlık gruplardan öğrencilerce ziyaret edildiği zaman onlara nasıl bir mesaj verir? Onlar bu tür bir serginin aslında kendileri için değil, başka insanlar için olduğunu düşüneceklerdir. Bu sergide çok daha önemli bir soruna el atılabilir ve bambaşka bir hikaye anlatılabilirdi. Mesela, II. Dünya Savaşı, Chicago’nun hayatını nasıl değiştirdi? Savaş sırasında fiyat, kira ve ücret denetimleri konmuştu. Zencilerin yeni işlere girmesi söz konusuydu, lezbiyenler ve eşcinseller askere alınmıştı. Chicagolular kendi tarihlerini çok daha iyi anlayabilirlerdi aslında. Halbuki bu sergide o günkü hayatın ilişkileri tamamen bir anekdot düzeyinde ele alınmıştır. Çok daha yaratıcı bir yaklaşımla, o dönemde bir beyazın, bir siyahın, bir lezbiyenin, bir Japon’un, bir Amerikalının nasıl yaşadığı ortaya konarak, bunların karşılaştırılması yapılabilir ve böylece bugün bile çözilemeyen sorunlara ışık tutulurdu” (Kahn, 2001, 21-22). Kahn, sunduğu eleştirilerde çok haklıdır. Müzeler,

sergilerinde şeffaf olmak durumundadır. Özellikle bir kent müzesi için geçmişe ya da bugüne dair verilen bilgiler olduğu gibi sunulmalıdır. Aksi durumda toplumlar yalnızca belli bir düşünceye mahkum bırakılır. Bu da toplumsal mutabakatın önündeki en büyük engel olarak karşımıza çıkar. Toplumların geçmişiyle yüzleştirilmesi, mevcut sorunların çözümüne katkı sunacaktır.

Geçmiş dönem kent müzelerinin sahip olduğu bu dar bakış açısı değişim içine girmiştir. Geçmiş artık daha eleştirel bir gözle ele alınmaktadır. Jones da (Jones, 2008, 5) kent müzelerinin artan bir oranda kentin kendisine odaklandığından bahseder. Ona göre, artık geçmiş daha eleştirel bir gözle incelenmekte ve yaşadığımız zamana ışık tutma adına daha sıklıkla kullanılmaktadır. Bunlara ek olarak göç, suç ya da yapılaşmış çevrelerin yok edilmesi gibi hassas konular üzerine daha sık gidildiğini ifade eder. Konuya katkı sunan bir örnek de verir. New York Şehir Müzesi'nin, Dünya Ticaret Merkezine yapılan 11 Eylül saldırısından sonraki 12 ay içerisinde, olay yerindeki parçaların gelecek nesiller için saklanması amacıyla belirlenmesine yardım ettiğinden bahseder. Aynı müze Arap-Amerikalılar hakkında da bir sergi oluşturmuştur. Jones'un verdiği örnekten de yola çıkarak diyebiliriz ki, kent müzeleri bir dönüşüm içindedir. Kentlerin geçmişi ele almanın yanı sıra bugünü anlamaya çalışan ve geleceğe ilişkin olası sorunlara da ışık tutan bir kent müzesi anlayışının ortaya çıktığını ve bu tür müzelerin sayılarının giderek arttığını görüyoruz.

Kent müzelerinin günümüz anlayışla edindiği işlev ve amaçlarıyla ilgili Kayaalp (Kayaalp, 2010, 13), şu değerlendirmeleri yapmıştır; "Kent müzeleri, koleksiyonları ve eğitimsel faaliyetleri vasıtasıyla kentte yaşayan farklı grupları, toplumun her kesimini bir araya getirerek karşılıklı anlayış ve iletişim ile birlikte yaşama, kentin gelişimi ve ortak sorunların çözümü için birlikte çalışma bilincini oluşturmayı amaçlamalıdır. Müze aktiviteleri, tanıtım, sergiler, konferanslar, seminerler, kurslar, yayın - kitap ve broşürler, gösterimler, gezici müze aktiviteleri, yarışmalar, kermesler, festivaller vb. aktivitelerle kentlileri bir araya getirmeye çalışarak birer kültürel ve sosyal kurum olarak faaliyet göstermelidir. Kültürü, geçmişin değerlerini gelecek kuşaklara aktaran, toplumsal bilincin oluşmasını sağlayan bir olgu olarak düşündüğümüzde kent müzelerinin kültüre olan katkısı ortaya çıkmaktadır". Yine konuya dair Dedehayır da (Dedehayır, 2008, 39), kent müzelerinin kentin geçmişi ve kültürüyle uyumlu bir değişime katılan ve kentli bilincine sahip hemşeriler yaratma işlevi gördüğünü belirtir. Ayrıca kentliyi ortamından koparan ve geçmişe yabancılaştıran dönüşümün yıkıcı etkisini gideren önemli bir görev üstlendiğini ve

farklı insanları ortak bir kimlikte buluşturmaya, kaynaştırmaya ve kentleriyle barıştırmaya hizmet ettiğine vurgu yapar.

Kent müzelerinin işlev ve amaçlarıyla ilgili olarak, -Kayaalp, Dedehayır ve diğer yazarların değerlendirmelerini de dikkate alarak- diyebiliriz ki; kent müzeleri, tüm yönleriyle kentlerin kendisi ile ilgili müzelerdir. Konusu da kentin kendisidir. Daha önce de değinmiştik, kentler yaşayan bölgelerdir. Sürekli değişim geçirirler. O yüzden kentleri bir kalıbın içerisine sokamayız. Kent müzeleri, kentlerin dinamiğini göz önüne alarak, kentlerde olan bu değişim ve dönüşümleri yorumlamalıdır. Kent müzelerinin, günümüzdeki hızlı değişime karşın kentin geçmiş ve geleceği arasındaki boşluğu doldurmaya yardımcı olması beklenir. Ayrıca kentlerde yaşayan toplulukların birbirlerine hoşgörüyle bakmalarını sağlayabilmelidir. Kentler göçlere bağlı olarak, farklı toplumsal grupların yaşadığı alanlardır. İşte kent müzeleri bu noktada farklı toplumsal gruplar için bir buluşma zemini yaratıp, karşılıklı anlayışı geliştirmek için çaba sarf etmelidir. Lohman'ın (Lohman, 2006, 19) kent müzeleriyle ilgili vurguladığı şu sözlerin altını çizmeliyiz: *“Barışın sağlanması, tam özgürlük, bireysel ve toplumsal anlam ve ifade konularının merkezinde kültürün yer aldığı kabul edilmesi, kent müzeleri gibi kültürel kurumlara nadir bir fırsat sunmaktadır”*. Sunulan bu fırsatı değerlendirmek de kent müzelerinin varlığını çok daha anlamlı kılacaktır. Ayrıca kent Müzeleri Koleksiyonları ve Etkinlikleri Uluslararası Komitesi'nin (CAMOC) Nisan 2005'te Moskova'da gerçekleşmiş olan ve kuruluş konferansında konuşan New York Kent Müzesi'nin eski müdürü Robert Macdonald (Silier, 2007, 1-2), bu konuya dikkat çekmektedir:

“Tarihçiler olarak biz, içinde bulunduğumuz toplumlar için, geçmişi kullanarak bugünü daha iyi anlaşılır kılma ve geleceğe daha güvenli bir biçimde yürünmesini sağlama mesleğinin mensuplarıyız. Bence, kent müzeleri olarak vizyonumuz, sivil toplumun yaratılması, geliştirilmesi ve olgunlaştırılması açısından kentlerin taşıdığı önemi ortaya çıkartan kurumlar yaratmak olmalıdır. Misyonumuz ise, bizimle bağlantı kuranların, içinde yaşıyor oldukları fiziksel mekanları, kentleri ve kapı komşuları ve dünyadaki öteki kentliler ile birlikte sahip oldukları çok yönlü mirası daha iyi anlamalarını sağlamaktır. Eğer biz bu vizyona ulaşır ve misyonumuz doğrultusunda ilerlemeyi başarırırsak, kurumlarımız, insanlar arasında anlayış köprüleri kuran birer öğrenme merkezi olabilir. Bunu yaparak, korkuya, kine ve sonunda terörizme yol açan cahilliği azaltabiliriz. Kent müzeleri olarak işlevimizi yerine getirirsek, insanlığın en ileri içgüdülerini hareketi geçirebilir, dünya halkları arasında barış için çaba göstermeyi öne çıkartabiliriz”. Macdonald'ın sarf ettiği sözler de, kent müzelerinin sahip olduğu gücü ve etkiyi açıklar niteliktedir.

3.1.2 Kent Müzelerinin Gelişimi

İlk kent müzeleri 19. yüzyılın sonlarına doğru ABD’de ortaya çıkmıştır. O tarihte kurulan kent müzeleri çoğunlukla arkeolojik ve etnografik koleksiyonları barındırıp, bu koleksiyonlar çerçevesinde kentin anlaşılması amacını taşırlar. Ayrıca kent müzeleri o tarihlerde, kentin gösterişli binalarında ve kentin gururunun simgesi olarak yer almıştır. Bunlar, varlıklı elit kesimin eşyalarının sergilendiği, belli bir zümrenin temsil edildiği müzelerdir. 19. yüzyılda kent müzelerinin ABD’de ortaya çıkmasının nedeni, Amerika’nın sahip olduğu farklı demografik yapıdan dolayı insanları ortak bir kültürde birleştirmeye duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Ancak ilk kent müzeleri böyle bir ihtiyacı karşılamak için yola çıkmış olsa da bu anlayışın dışında gelişmiştir. Kahn da (Kahn, 2001, 20) 19. yüzyılda kent müzelerini kuranların birçoğunun aydın kişiler olduğunu söyler. Ancak kendi kurumunun da içinde olduğu (Brooklyn Tarih Derneği) müzelerin, sadece beyaz, Anglosakson ve Protestan nüfusun sorunlarını ve deneyimlerini aktardığından bahseder. Bugün ise kent tarihi müzelerinin çoğunluğunun bu görüşten koptuğunu, farklı halkların ve sınıfların deneyimlerini aktaran sergi programları yürüttüğünü vurgular. Diyebiliriz ki ilk dönem kent müzeleri, Kahn’ın da değindiği üzere, kentin bütünü temsil etmekten uzaktır. Ancak bu durum, 20. yüzyıla birlikte değişime uğramıştır. Dedehayır’a göre (Dedehayır, 2008, 39), 20. yüzyılın ikinci yarısında katılımcı yerel yönetim anlayışının öne çıkmasıyla önem kazanan kent müze ve arşivleri, kentlerde yaşanan değişim ve gelişimin sergilendiği, paylaşıldığı kentsel hizmet kurumları olarak farklı bir işlev üstlenmiştir. Böylelikle kent müzeleri, kentin geçmişiyle bugünü birbirine bağlayan, geleceğe uzanan bir bütünlükle, kentlinin gelişim sürecine katılımını ve kentine sahip çıkmasını sağlamaktadır. Kapsamı, içeriği, işlevleri ve etkinlikleri çeşitlenen kent müzeleri, yeni dönemle birlikte geçmiş kültürün belge ve objelerini derleyen, sergileyen, depolayan durağan mekanlar olmanın ötesinde, bilgi üreten, paylaşan, çoğaltan devingen ortamlara dönüşmüştür. İlk kent müzelerindeki dar bakış açısı, 20. yüzyıla birlikte yerel yönetim anlayışının öne çıkmasıyla değişime uğramıştır. Bu değişim sayesinde kent müzeleri, toplumun tüm kesimlerine ulaşmak için yeni politikalar geliştirmiştir. Ancak bu değişim, özellikle 21. yüzyıla girdiğimizde kendini daha çok hissettirmeye başlamıştır. Türkiye’de bundan payını almakta ve kent müzelerinin sayısı giderek artmaktadır. Silier’e göre (Silier, 2010, 18), “21. yüzyılın kent müzeleri 19. ve hatta 20. yüzyılın kent müzelerinden farklı olarak, artık kentin zenginlerinin eşyaları ile bazı maket ve resimlerin loş ve تنها bir ortamda sergilendiği kurumlar değildir. Hem tarih içinde hem de farklı kesimler arasında toplumsal tanışmayı sağlayan, karşılıklı saygı ve empatiyi geliştiren, çeşitlilik içinde birliği

sağlayan dinamik eğitim, iletişim ve kültür merkezleridir. Bu tür müzelerin sayısındaki artış ve birbirleriyle kurdukları bağlar, kent sorunlarının hafifletilmesinde azımsanmayacak bir işleve sahiptir”.

19. yüzyılda dünya üzerinde kent müzelerinin ortaya çıkması ve 20. ve 21. yüzyılda yaygınlaşması sayesinde, kent sorunlarının tespiti ve çözüm önerilerinin belirlenmesi kolaylaşmakta; toplumların birbirini daha iyi tanıma ve anlama olanağına kavuşmasıyla da barışçıl bir toplumsal yaşam umudu yeşermektedir. Dünyada ilk kent müzelerinin 19. yüzyılda ortaya çıkışı, nedenleriyle birlikte ele alındı. Şimdi ise o tarihlerde kurulan ilk kent müzelerinden örneklerle yer verilecektir.

Bunlardan ilki, Bratislava Kent Müzesi’dir. 1868 yılında kurulan Bratislava Kent Müzesi, Bratislava’nın tarihini kronolojik olarak anlatmaktadır. Müzede, ilk çağlardan itibaren kentin tarihi değerlerini yansıtan arkeolojik buluntular, etnografik eşyalar ve tarihsel belgeler yer almıştır. Ayrıca kentteki zanaat, bağcılık, endüstri ve tıp faaliyetlerinin yanı sıra tarihi, kültürel ve sosyal hayata dair belgeler ile kullanılan madeni paraları da içeren çok sayıda koleksiyon bulunmaktadır (Múzeum Mesta Bratislavy, [18.12.2011]).

Diğer bir örnek de Göteborg Kent Müzesi’dir. Müze başlangıçta, Göteborg şehir merkezinde bulunan 18. yüzyıl binasında yer almaktadır. 1861 yılında ise, Victoria and Albert Museum model olarak alınarak Gothenburg Kent Müzesi yapılmıştır. Erken dönem kent müzesi örneklerinden biri olarak dikkat çeken müze, kentin ve Batı İsveç’in kültürel tarihini Vikinglerden günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde aktarmaktadır. Müze aynı zamanda, kent plancılarının yeni kent vizyonlarını ve fikirlerini sergilediği ve kentlilerle paylaştığı bir forum olarak faaliyet göstermektedir (Goteborg Stadsmuseum, [20.12.2011]).

Kraków, Polonya’nın en eski ve en büyük üç şehriden biridir. Kraków Kent Tarihi Müzesi de bir belediye müzesidir. Kentin koleksiyonlarını içeren bir müze kurmakla ilgili ilk tartışmalar, 1860’larda Kraków meclis üyeleri girişimleri ile başlamıştır. 1890’da belediye meclisi tarafından, Kraków kentinin eski eserlerini toplama işi başlamış ve 1897’de de Kraków’un Tarihi ve Anıtsal Amatörleri Birliği adı altında müze organizasyon girişimi oluşturulmuştur. Koleksiyonlar Kraków’un, tarihi ile ilgili ikonografik materyallerini, ünlülerin portrelerini, çizimlerini, tarihi parçaları ve ilgili birliklerin dokümanları, aktiviteleri, pulları, madeni paraları, madalyaları, silahları ve diğer kültür nesnelerini içermektedir. 31 Mayıs 1899 yılında Belediyesi Meclisi

tarafından Kraków kentinin tarihi müzesi tam olarak tesis edilmiş ve sonrasında müze aktivitelerine başlanmıştır. Müze o zamanlar kendini yöneten bir enstitü olmaktan ziyade eski sanatsal arşivin bir kolu olarak faaliyetlerini yürütmüştür. Daha sonrasında ise müze koleksiyonu ziyaretçilere açılmıştır. 1960'ların sonunda Franciszkanska 4. Caddede bazı yeni alanlar satın alınarak müzenin yeni şubeleri açılmıştır. Son yıllarda müze, daha da gelişerek yürüttüğü etkinliklerde birçok değişiklik yapmıştır. Örneğin 2005 yılından beri eko-müze şeklinde faaliyet gösteren Nowa Huta isimli yeni bir şube açılmıştır. Krzysztofory Sarayı, Müze'ye hibe edilmiş, sarayın yenileme çalışmaları da Müze tarafından başlatılmıştır. 2013 yılında bitirilecek olan yenileme çalışmasıyla Krakow'un kültürüne ve tarihine adanmış bir sergi açılması planlanmaktadır (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, [07.01.2012]).

Belgrad Belediye Meclisi'nin 15 Ekim 1903 tarihinde yaptığı toplantıda Ulusal Müze'nin bir salonunda geçici Belediye Müzesi oluşturularak Belgrad Kent Müzesi'nin temellerinin atılması kararı alınmıştır. Ne ki bu karar, savaş ve çeşitli diğer engeller nedeniyle uzun süre hayata geçirilememiştir. Savaş sonrasında ise Belediye binası içerisinde sergi salonu ve envanter kayıtları olmayan bir birim olarak faaliyet göstermiştir. Müze, geçirdiği çeşitli evrelerin ardından 22 Aralık 1940 tarihinde resmi olarak açılmış, çoğu çağdaş gibi arkeolojik koleksiyon sergileriyle kent tarihini anlatmaya başlamıştır. Geçici sergileme alanlarıyla koleksiyonlarını ziyaretçilere sunmaya çalışan Müze, sabit ve yeterli kapasitede bir mekana sahip olmadığı için kente ilişkin geniş koleksiyonunu sergileme imkânı bulamamaktadır (Altaylı, 2009, 30).

3.1.3 Kent Müzelerinde Çok Kültürlülük ve Barış Kültürü

Çok kültürlülük, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir toplum yapısıdır. Çok kültürlü bir toplumda tüm kültürlerin karşılıklı saygı ve anlayış çerçevesinde yaşaması beklenir. Kent müzeleri farklı kimliklerin ve kültürlerin buluştuğu ortak mekanlardır; çünkü farklı coğrafyadan gelen insanlar beraberinde kendi kültürlerini taşıyarak kent hayatına dahil olurlar. Bu durumda kent müzesi ziyaretçileri, çok kültürlü bir ortamı doğal olarak yaratmış olurlar. Çok kültürlülük yadırganacak bir olgu değil, aksine bir zenginliktir. Her farklı kimlik, bu zenginliğin bir parçası olarak görülmelidir. Kent müzeleri, işte bu zenginliği toplumunun tüm kesimleriyle paylaşabilecek ve anlatabilecek, kentlerin dününe, bugününe ve yarınlarına ışık tutabilecek güce sahiptir.

Çok kültürlü toplumsal yapı içinde barış kültürünün oluşmasının, günümüz dünya düzeni ve koşullarını ele aldığımızda zorlu bir süreç olduğunu bilmekteyiz. Ancak bu kültürün sağlanması imkansız değildir ve bu tarz girişimlerin katkı sunması elbette bir dönüşüm sağlayacaktır. Bu ortamın oluşmasını destekleyecek yasal düzenlemelerin ve benzer girişimlerin yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının, eğitim kurumlarının, kültür-sanat merkezlerinin, müzelerin çok önemli işlevleri vardır. Müzeler de bu yapının oluşturulmasında öncelikli bir yere sahiptir. Çünkü “Müzeler toplumun kendi kimliğini görebilmesi ve diğerlerini anlayabilmesi için, tarihin, kültürün ve belleğin tekrar yaratılıp yapılanması konusunda merkezde rol almaktadırlar” (Van den Bosch, 2007, 507).

Özellikle kent müzelerinin bu konuda önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Çünkü kent müzeleri toplumun ortak bilinçaltını yansıtır ve ortak psikolojisini dolduracak bir bellektirler. Bu bellek deposunda her çeşit olayın belgesi yer almalıdır. Bu bellek depolarında sevinçli olaylar da olabilir, çok üzücü olaylar da, katliamlar da olabilir, düşünler ya da festivaller de hatta o şehrin kutlama törenleri bile olabilir (Madra, 2009, 10). Ayrıca kentler farklı kültürden insanların buluştuğu ortak mekanlardır. Bu ortak mekanda farklı kültürlerin birbirlerini anlaması ve ön yargılardan uzak durulmasının sağlanması kent müzelerinin var olma amacıyla bütünleşir. Kent müzelerinin sergilerinde kullandığı ana malzemenin sokakta karşılaşılabilecek herhangi insanların hikayeleri olduğu unutulmamalıdır. Herhangi bir insanın, herhangi bir hikayesinin de önemli olabileceği olgusu sergi tasarımlarıyla bütünleştirildiğinde, farklı sosyo-ekonomik düzeyden insanlara müze ortamında yan yana gelme, kültürel ve toplumsal üretim ortamı oluşturma imkanı sağlanabilir ve bu tanışma, farklı grupların birbirlerini anlamalarına imkan yaratabilir (Demirtaş, 2009, 26). Kent müzelerinde bu ortamın oluşturulması ve insanların birbirlerini daha yakından tanınması, barış kültürünün yapısında var olan birlikte yaşama ve paylaşma kültürünün oluşmasını sağlayacaktır.

Barış kültürünün gelişmesinde etkili çalışmaları olan kent müzeleri bulunmaktadır. Tarihsel gelişime baktığımızda kent müzelerinin öncülerini Fransa-Paris ve Amerika’da görmekteyiz. İngiltere ise kent müzeleri açısından öncü bir konuma sahiptir.

Londra Müzesi, dünya kent müzeleri içinde başarılı olarak kabul gören örnek bir kent müzesidir. Birçok kent müzesi Londra Müzesi’nin, sergilerinden, web sitesinden, işleyiş ve araştırma yöntemlerinden esinlenerek kendi müzelerine katkı sağlamıştır.

Mouliou'nun yapmış olduğu anket çalışmasıyla da bu durum kanıtlanmıştır. 2006 yılında, Marlen Mouliou (Mouliou, 2008, 161-162) tarafından Volos Belediyesi Tarihi Araştırma ve Belgeleme Merkezi adına yürütölen iki aylık bir araştırma sırasında, kent müzeleriyle ilgili temel sorulara ışık tutacak verilerin toplanması ve analizine çalışılmıştır. Kent müzeleri sektöründe iyi uygulama örnekleri var mıdır ve diğerk kent müzeleri için açılacak yollar nelerdir, gibi soruların cevabı aranmıştır. Bu anket tabanlı çalışmada, niteliksel ve niceliksel veri toplamak için dünya üzerindeki 150'den fazla kent müzesiyle irtibata geçilmiştir. Veriler, işletim yollarını belirlemek, iyi uygulamaların az bilinen ve iyi bilinen örneklerini tanımlamak, analiz etmek ve genel olarak uluslararası kent müzelerinin fonksiyonlarının daha iyi anlaşılması için yardımcı olmuştur. Çalışmaya 18 Avrupa ülkesi ve 5 Avrupa dışı ülkeyi temsil eden toplam 35 kent müzesinden yanıt gelmiştir. Bu müzelerle ilgili şu tip verilere ulaşılmıştır: Müzelerin %80'i, yakın zamanda yeniden geliştirilmiş ve tarihi nitelikte çoğı zaman simgesel ve tarihi binaları kullanmaktadır. Bunların %77'si kentin simgesi durumundadır, %83'ü ise kendi çalışmaları için büyük oranda kamu fonundan yararlanmaktadır. Bu müzelerin %69'u, yerel yönetimler tarafından yönetilmekte, %57'si de, yakın dönemde düzeltilmiş yasal kurumlar altında işletilmektedir. Koleksiyonları kendilerine ait olan müzelerin oranı ise %92'ye ulaşmaktadır. Ankete katılan bütün müzeler, uyguladıkları bilgi ve sergileme politikalarını, İngiltere'den örnek aldıklarını beyan etmişlerdir. Mouliou'nun çalışmasında ortaya çıkan bu veri çok önemlidir.

İngiltere'nin bugün kültürel olarak çok çeşitli yapıda olduğı inkar edilemez bir gerçektir. Londra sakinlerinin %20'si kendilerinin Avrupa kökenli olmadığını ifade etmektedir. Daha büyük bir çoğunluk ise İrlanda, Yahudi, İtalyan, İspanyol vb. diğerk gruplardan oluşmaktadır. Londra evlerinde İngilizce dışında yaklaşık 200 farklı dil konuşulmaktadır. Ancak bu çeşitli toplulukların çok uzun süredir bu ülkede var olduğı genelde göz ardı edilmiştir. Bu iki gerçeğın kabul edilmesi artık müzeler üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Öncelikle müzeler hitap ettikleri toplulukların gereksinimlerini karşılayabilmek için kendilerini toplumun çeşitliliğine uydurmak zorunda olduklarını fark etmektedir. Bunun yanı sıra müzelerden bazıları kendi bölgelerindeki etnik azınlık toplulukların bugüne kadar yok sayılan varlığını ve katkısını artık temsil etmeleri gerektiğini fark etmektedirler (Merriman, 2007, 35). Londra Müzesi de bu temsiliyetin önemli bir basamağını oluşturup, kültürel çeşitliliğı yansıtmaya çalışan bir kent müzesidir.

Londra Müzesi 1975 yılında mevcut iki müzenin ve koleksiyonların birleştirilmesi ile yaratılmıştır. Bu iki müze, Londra Kent Birliği'nin müzesi olan Guidhall Müzesi ve devlete bağlı Londra Müzesi'dir (Hedbitch, 2001,39). Londra Müzesi'nde yakın tarihte yapılan uluslararası bir konferansta, müzelerin, hem kentlere ilişkin araştırma ve incelemelere yardım edecek malzemenin korunması hem de araştırmalar sonucu ortaya çıkan fikir ve kavramların mümkün olan en geniş izleyici kitlesine ulaştırılması ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Bu konferans, büyük kentlerin karmaşıklığı ve ölçüleri göz önünde tutularak "kent müzesi" kavramını, kültürel ve etnik farklılıklara saygıyı, kültürel ve doğal çevreye ilişkin değerleri geliştirecek güçlü bir araç olarak kabul etmiştir. Londra Müzesi bu görüşleri paylaşmakta ve hem bugünkü hem de gelecekteki bir dizi izleyiciye hizmet etmek için yola çıkmaktadır. Londra Müzesi'nin amaç ve hedefleri arasında;

- Londra kentinin ve halkının tarihini, tüm çeşitliliği içinde herkes için anlaşılır hale getirmek,
- Kültürel çeşitlilik gösteren bir kentte, her biri bugünkü Londra'nın kimliğini tamamlayan değerli birçok tarih olduğunu kabul etmenin (Hedbitch, 2001, 42) yer alması Londra Müzesi'nin çok kültürlü hayata verdiği önemin göstergeleridir.

Hedbitch'in bahsettiği Londra Müzesi, amaç ve hedeflerine uygun olarak çeşitli etkinlik ve projeler de geliştirmektedir. Bunlardan bir tanesi de "Peopling of London" projesidir. Peopling of London projesi, kültürel çeşitlilik kavramını müzenin faaliyetlerine dahil ederek kucaklama girişimidir. Projede toplumsal çeşitliliğin uzun soluklu geçmişinin müzede temsil edilmesi ve farklı kültürlere ait ziyaretçilere sunulması hedeflenmektedir. Proje dahilinde kapsamlı bir anket çalışmasıyla müze ziyaretçilerinin çeşitli özellikleri araştırılmıştır. Araştırmada Londra nüfusunun %20'sini oluşturan etnik azınlıklara karşılık müze ziyaretçilerinin sadece %4'ünün etnik azınlıklara dahil olduğu önemli bir bulgu olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda, müzenin tarih öncesi dönemlerle günümüzü birleştiren bir tema oluşturulması gerektiği düşünülmüştür. Okyanus ötesinden gelen göç hareketlerinin uygun bir tema olacağına karar verilmiştir (Merriman, 2007, 336). Merriman'ın bahsettiği projeye Londra Müzesi, kendini sürekli olarak sorgulayan ve geliştirmeye çalıştıran bir kent müzesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeptendir ki Londra Müzesi, diğer kent müzeleri için örnek oluşturmaktadır. Peopling of London projesinin hedefleri şu şekilde özetlenmiştir:

- Müzenin galerilerinde bugüne kadar temsil edilmemiş toplulukların tarihlerini ziyaretçilere sunarak müzenin odaklandığı alanı genişletmek.
- Müzeyle daha önce etkileşime geçmemiş kitlelerle iletişime geçmek ve bu kişileri müzeye çekmek.
- Londra sakini olmakla ilgili geleneksel bakış açılarını sorgulamak.

Belirlenen bu hedeflere yönelik olarak da beş farklı hedef kitle belirlenmiştir. Bunlar arasında özellikle Londra'daki etnik azınlık üyeleri önem arz etmektedir. Merriman proje sonunda ortaya çıkan sonuçları şu şekilde ifade eder: "Peopling of London projesi, Londra Müzesi için planlanan hedeflerin büyük oranda gerçekleştirildiği yeni bir dönüşüm olarak sonuçlanmıştır. Çok kapsamlı duyuru çalışmaları ve danışma yoluyla, daha önce çok az etkileşime geçilen veya hiç etkileşime geçilmeyen topluluklara ulaşmayı başaran müze, ziyaretçi profilini genişletmiştir" (Merriman, 2007, 355-356). Çok az etkileşime geçilen kişilere ulaşılması da bir başka başarının göstergesidir. Kültürel çeşitliliğe sahip bir metropolde yaşayan topluluklar, Londra'nın kimliğini oluşturan çok önemli unsurlardır. Farklı kültürel değerlerin vurgulanması ve yaşanan sorunlara çözüm yollarının bulunması, müzeyi eşsiz bir konuma getirmiştir. Londra Müzesi, başarılı yönetim politikasıyla bu konulara önem verdiğini gösteren birçok etkinlik yapmaktadır.

Moskova Kent Müzesi, barış kültürünün gelişmesinde etkili olan bir diğer kent müzesidir. Müzenin özellikle son yıllarda yürütmüş olduğu çalışmalar kayda değer niteliktedir. Moskova Kent Müzesi de son on yılda dünyada meydana gelen değişimleri arkasına alarak çeşitli etkinliklerle kentin bütününe kucaklamaya dönük çalışmalar yapmıştır. Bunlardan bazıları tarihi kent merkezinden uzakta ortaya çıkmıştır. Moskova idaresinin de desteğiyle, müzede her yıl çiçek bahçeleri festivali ve uluslararası müzik festivali yapılmıştır. Bu tarz etkinliklerle müze programlarına olan ilgi gözle görülür bir şekilde artmıştır. Mülakat yapılan müze ziyaretçilerinin yüzde 70'inden fazlası müzenin programlarına düzenli olarak katıldığını ve boş zamanlarını aileleri ile müzede geçirdiğini doğrulamıştır.

2001 yılında Moskova Kent Müzesi uluslararası bilimsel bir proje olan Moskova Uluslararası Müze Forumu'nu periyodik olarak başlatmıştır. Müzeler, arşivler, kütüphaneler ve kamusal merkezler foruma katılım göstermiş ve 2005'te İkinci Dünya Savaşı sonunda faşizme karşı kazanılan zaferin tarihsel ve toplumsal boyutları incelenmiştir (Gorbacheva, 2006, 52). Moskova Kent Müzesi'nin değişen yüzüne değinen Tatiana Gorbacheva, 30 yılı aşkın müze tecrübesi olan bir tarihçi ve

aynı zamanda Müzeler Birliği Moskova Kent Müzesi müdür yardımcısıdır. Bu konuda şunları ifade eder (Gorbacheva, 2006, 52-53); “Moskova Kent Müzesi yenilenen bu yüzüyle sadece ziyaretçileri ile değil, kent toplumu ile de yakın ilişki kurmaktadır. Bugün, müze programları kentsel alanlardaki sergilerimizin sınırlarının dışında gerçekleştiriliyor ve biz de aktif olarak “Şehir Günleri” ve “Moskova’nın Tarihi ve Kültürel Miras Günleri”ne katılıyoruz. Kentsel gelişimin sosyal ve ahlaki sorunları ile ilgili de endişeliyiz. Suç, hizipçilik, etnik gerilim ya da terörizm gibi sorunlar, kent müzelerindeki sergilerin konuları olmalıdır. Bir takım insani değerlerin misyonumuzun çekirdeğini oluşturduğuna inanıyoruz. Bunlar; yaşayan çevrenin korunması, şiddet ve aşırıcılığın doğru olmadığını kanıtlama, kentsel yaşama uyum sürecinde yardım ve kültürel çeşitliliğin savunulmasıdır. Gerçekte, müzelerin sosyal misyonu, kent içi toplumsal yaşamda insani değerleri savunmak olmalıdır”. Moskova Kent Müzesi’nin kent toplumu ile olan iletişimi ve geniş çaplı sosyal programlar ekseninde projeler yürütmesi, müzecilik faaliyetlerinin ana konusunu oluşturmaktadır. Bu tutum, insani değerleri temel alan, yıkıma ve şiddete karşı olan bakıştan kaynaklanmaktadır. Müzecilik anlayışı da kent hayatının bu yöndeki dinamizmi sayesinde gelişmiştir. Jones da (Jones, 2005, 5) kent müzelerindeki bu gelişime değinerek, Moskova Kent Müzesi’nin, Moskova’ya yapılan terörist saldırılar ile ilgili bir sergi düzenlediğini belirtir. Ayrıca Moskova’nın kentsel gelişimiyle ilgili bölgede inşa edilecek yeni binalar üzerinde, alt yazıları olmayan ve ziyaretçilerin sonuçlarını kendilerinin belirlediği sergiyi de örnek verir.

Türkiye’de son yıllarda birçok kentte kent müzesi kurulmaya başlanmıştır. Bunların arasında çok kültürlü ve çok dilli bir yapıya sahip olan Mardin şehri önem taşımaktadır. 2009 Ekim ayında hizmete giren Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi ve Dilek Sabancı Sanat Galerisi, Sultan II. Abdülhamit zamanında süvari kışlası olarak inşa edilen tarihi binada, Sabancı Vakfı tarafından restore edilmiş ve müze olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Sabancı Vakfı’nın açtığı müzenin, temel motivasyonu Mardinlilerden gelmektedir. Müzede, kentin tarihini, kültürünü, gündelik yaşamını aktaran çeşitli objeler, fotoğraflar ve açıklayıcı panolar yer almaktadır. Eşyaların tamamı Mardin halkından toplanmıştır. İstanbul’daki Mardinliler Derneği de (MAREV) destek vermiştir. Kişisel koleksiyonlardan yapılan bağışlar arasında, farklı dinlere ait mezar taşları, giysiler, ev eşyaları, Süryani manastırlarında basılmış dua kitapları, çeşitli dillerde basılmış kitap ve dergiler, eski paralar, bir telkari tezgahı ve değerli telkari takılar, dibek taşları, çatılara konulan sedirlerden biri, hatta dikiş makineleri, baskı makineleri ve

bir eski teyp yer almaktadır. Bu nesneler, Mardin'in çok kültürlü yapısına vurgu yapan bir bütün oluşturması için konulmuştur. Müslüman, Süryani, Hristiyan Mardinlilerin, Türkçe, Arapça, Kürtçe, Süryanice konuşarak sürdürdükleri ve hala izleri görülebilen "Mardin ruhuna" sadık bir müze inşa edilmiştir. Müzenin açılışı sırasında hem Güler Sabancı, hem Kültür ve Turizm Bakanı, kentin bu kimliğinin altını çizmişlerdir (Radikal Gazetesi, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=957322>, [20.03.2012]). Dilek Sabancı, gerek Sakıp Sabancı'nın isteğinin yerine getirilmesi, gerekse dünyanın sayılı sit alanlarından biri olan Mardin'in kentsel kimliğinin ortaya çıkartılarak, görkemli bir kültür mirasının turizme kazandırılacak olması nedeniyle bu projeyi tamamlamaya karar verdiklerini belirtmiştir. Sabancı konuşmasını şöyle sürdürmüştür: "Çeşitli dillerin, dinlerin, ırkların ve uygarlıkların asırlardır barış ve hoşgörü içinde birlikte yaşadığı, tüm dünyanın örnek alması gereken uygarlıklar kenti Mardin'in dünyayla buluşacağı bir kent müzesine kavuşmuş olması, hem Sabancı Ailesi olarak bizlerin hem de vakfımızın gurur kaynağı"dır. Sabancı, konuşmasında Mardinlilere seslenerek, "Bu müze ve sanat galerisi, sizin kültürünüzü ve Mardin'i dünyaya tanıtmak için bir fırsattır. Sanatı ve kültürü seven, tarihine sahip çıkan nesiller yetişmesine hep birlikte ön ayak olmalıyız" demiştir (Cnntürk, <http://www.cnnturk.com/2009/kultur.sanat/diger/10/02/sakip.sabanci.mardin.kent.muzesi.torenle.acildi/545874.0/index.html> [20.03.2012]). Mardin'in bir kent müzesine kavuşmuş olması çok sevindiricidir. Zira Mardin çok kültürlü yaşamın var olduğu ender kentlerimizden biridir. Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi ve Dilek Sabancı Sanat Galerisi yeni bir müze olmasına rağmen yapmış oldukları sergilerde çok kültürlü yaşam içinde insanların barış içinde yaşadıklarını anlatan kayıtlara ulaşıp, bunları sergilemeyi başarmıştır. Örneğin Mardin'de yaşayan Müslümanların ve Süryanilerin birlikte kutladıkları bayramları anlatan hikayelerde, Ramazan ve Kurban Bayramı, Paskalya Bayramı, Zerde Bayramı, Hıdırellez Şenlikleri yer almaktadır. Bu bayram hikayelerinde, Hristiyanlar ve Müslümanların kaynaşmasını konu alan bilgilere rastlanmaktadır. Yine 2011 eylül ayında 100'e yakın ülkede ilk kez yapılan şiir festivali "Değişim ve Barış İçin 100 Bin Şair"in Türkiye ayağı Mardin'de gerçekleştirilmiştir. Avrupa'dan Ortadoğu'ya pek çok ülkede düzenlenen festival, nefretin ele geçirdiği dünyada, şairlerin hâlâ aynı yöne bakabildiğini kanıtlamak amaçlanmıştır. Festivalin Mardin'de Sakıp Sabancı Kent Müzesi'nde gerçekleşen ayağında da birçok şair ve yazar bir araya gelerek Kürtçe ve Türkçe şiirler okumuştur (Mardinlife, <http://www.mardinlife.com/Sairler-Baris-Ve-Degisim-icin-Mardinde-Bulustu--haberi-2419>) [01.04.2013]). İşte böylesi etkinliklere kapısını

açan Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi çok kültürlü yaşama sahip çıktığını açıkça göstermektedir.

Verilen müze örneklerinden yola çıkarak diyebiliriz ki, toplumsal uzlaş, barışçıl yaşam, çok kültürlülük artık daha fazla vurgulanan kavramlar olmaya başlamıştır. Bu konuları gündeme alan mevcut kent müzeleri giderek çoğalmış, kurulan yeni kent müzeleri de bu unsurların önemini kavradığı için özellikle bu konuların altını çizmeye başlamıştır. Aslında bu durum barış kültürüne duyulan özlemin tezahürüdür. Yürütülen bu çabalar elbette karşılık bulacaktır. Önemli olan bu tarz girişimlerinin kent müzeleri tarafından sürdürülebilir olması ve kentlerde yaşayan farklı grupların (toplulukların) tümünü kapsayacak politikalar yürütülmesidir. Ancak şunu da unutmamak gerekir: Kent müzeleri mucizevi bir güce sahip değildir. Barışçıl bir yaşam kültürünün oluşturulması yalnızca kent müzelerinin çabalarıyla elde edilemeyecektir. Bu ortam, sivil toplum kuruluşlarının aktif olarak rol aldığı, devletin tüm kurumlarıyla işbirliği içerisinde yasal düzenlemeleri hayata geçirdiği ve Birleşmiş Milletlerin barış kültürü için eylem programı ve bildirisinde bahsi geçen önerileri de göz önünde bulundurduğumuzda bir değer kazanacaktır. Aksi taktirde kent müzelerinin barış kültürüne yönelik çabaları yetersiz kalacaktır.

4. ADALAR VE BARIŞ KÜLTÜRÜ

Adalar Müzesi, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projelerinden biridir. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ile Adalar Vakfı ve Adalar Belediyesi arasında imzalanan protokolle çalışmalara başlanılmış ve proje, Ajansın Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü'ne bağlı olarak yürütülmüştür. Bu bölümde Adalar'ın tarihi, Adalar'da barış kültürü ve çok kültürlü yaşam; Adalar Müzesi'nin kısa kuruluş öyküsü ile müzenin ilk geçici ve kalıcı sergileri ele alındıktan sonra Adalar Müzesi'nin barış kültürüyle olan ilişkisi değerlendirilecektir.

4.1 İstanbul Adalar'ı

4.1.1 Adalar'ın Tarihçesi

1884 yazında İstanbul'a (Konstantinopolis'e) yaptığı ziyarette Prens Adaları'nı inceleyen ve "Les Iles des Princes" adlı kitabı kaleme alan Schulberger'e göre,

"...Yeryüzünün hiçbir noktası acıklı felaketler, insanın nafiye büyüklüğü üzerine yürek sızlatıcı dersler konusunda Adalar'dan daha zengin değildir. Prens Adaları yalnızca bu açıdan ele alındıklarında bile tarihçi ya da düşünürün ziyaretini hak ederler. Dünyadaki hemen hemen hiçbir yer imparatorluğun büyük sarayının göz kamaştırıcı güzelliklerinden, manastırın birindeki hücrenin dibine düşen daha fazla prens ve prensesin iniltilerine tanık olmamıştır... Bir zamanlar onca gözyaşıyla sulanan, günümüzde ise onca beğenilen ve övülen Adalar, işte bu nedenle geçmişin dramatik olaylarının incelemek isteyen ya da gülümseyen bir günün sevimli cazibesine kapılan herkesin hac yeridir..." (Schulberger, 1995, 17-20).

İstanbul Adalar'ı Büyükkada, Heybeliada, Burgazada, Kınalıada, Sedefadası, Kaşıkadası, Sivriada, Yassıada ve Tavşanadası olmak üzere toplam dokuz takımadadan oluşmaktadır. Bunların dışında bir de Bostancı açıklarında bulunan ve dört ayrı kayadan oluşan batık Vordonos adacıklarıdır.

Adalar'a tarihte çeşitli isimler verilmiştir. Evliya Adaları, Keşiş Adaları, Kadıköy Adaları, Ruh Adaları, Cin Adaları, Dev Adalar, Halka Adaları, Prens Adaları ve Kızıl Adalar. Her bir Adanın ismi tarih boyunca değişmiş, aynı isim çeşitli biçimlerde

yazılmış veya okunmuştur (Gülen, 1985, 25). Adalar içinde yer alan dokuz takımda şunlardır:

- Kınalıada (Prota/Proti, Cezire-i Kınalı, Kınalıada)

Konstantiniye'ye en yakın (8,5 deniz mili) ve yelkenlilerin karşılaşmış olduğu ilk ada olması nedeniyle, Bizanslıların "birinci" manasına gelen, Prota ya da Proti'dir. Osmanlılar ise toprağın kırmızı renginden kızıl ada adını vermiş, Cezire-i Kınalı olarak kayıt edilmiştir.

- Burgazada (Antigoni, Panormos, Burgo, Cezire-i Bergus, Burgazada)

Zonaras'a göre antik adı Panormos'tur: "Her türlü rüzgardan korunmuş manasına gelir". Kimi tarihçilere göre Dimitrios Poliorkitis, M.Ö. 311'de, babası Antigonos'un adını adaya vermiştir. Skarlatos Vizantios'a gelince Antigoni ismi kuroplates Vardas'ın oğlu Antigonos'tan türemektedir.

- Heybeliada (Demonisos, Chalkitis, Halki, Heybeliada)

M.Ö. 4. yüzyılda Aristoteles Demonisos'tan bahsetmektedir. Adını altın ayarında kıymetli sayılan, bakır madenini işletenden almıştır. Koronarius ve chrysohalkos olarak anılan bu bakır madeni aynı zamanda göz hastalıkları tedavisinde kullanılıyormuş. Peloponezdeki Sikiyona Apollon anıtı Demonisos bakırından dökülmüş olduğu bilinmektedir. Plinius M.Ö. 23 te Chalkitis'ten bahsetmektedir (chalkos=bakır). Heybeliada, Prens Adaları'nın ikinci büyük adasıdır.

- Büyükada (Pityodes, Megale, Pityusa, Prinkiponisos, Kızılada, Prinkipo, Büyükada)

Antik çağlarda Demonisi (Demonisoi) olarak bilinen İstanbul yakınlarındaki Propontis Kompleks adalarının en büyüğü olup, arkeolojik bir araştırma yapılmamakla beraber, zaman zaman rastgele ortaya çıkan tarihi kalıntılar, Adanın çok eski senelerden beri iskan edilmiş olduğunu kanıtlamaktadır. M.Ö. I. yüzyılda Efesli Artemidoros, İris, bugünkü adı ile Drakos burnu, karşısında yer alan Pityodes adasından söz eder. Bu "Çamlık ada" M.S. 23'te Plinius Secundus tarafından Megale, yani "Büyük" ada olarak tarif edilir.

- Sedefadası (Erevithodis, Anterovithos, Ile de Lapins, Tavşanadası, Sedefadası)

Beş küçük adacığın en büyüğü olup, uzunluğu 800 m. ye varmaktadır. Plinius tarafından Terevinthos veya Erevithodis olarak zikredilmekte, Rumlar arasında

halen Anterovinthos ya da Anterovithos olarak bilinmektedir. Pera Levantenlerinin av nedeni ile adaya üretmiş oldukları tavşanlardan dolayı adı, seyyahların kitaplarında, ile de Lapinus ve Conuiglio olarak geçmektedir. Osmanlı haritalarında da, eskiden Tavşanlı Ada ya da Tavşan Adası'ndan bahsedilmekte idi. Bugünkü adı Sedef Adası'dır ve 1950'lerden sonra iskan edilmiştir.

- Tavşanadası (Iatros, Neandros/Niandros, Tavşanlıada/Tavşanadası)
- Kaşıkadası (Mesomision, Tragonision, Pide/Pitta, Kaşıkadası)
- Sivriada (Oksia, Sivriada)
- Yassıada (Platea/Plati, ile de Platy/Plate, Yassıada), (Millas, Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

Adalar'ın Bizans tarihinde önem kazanması 567'de İmparator II. İustinos'un o dönemlerde Megale (büyük) denen Büyükada'da bir saray yaptırmasıyla başlar. Özellikle 8. yüzyılda gözden düşen din adamları, saray mensupları, prensler, rahipler, imparator ve imparatoriçeler, çoğunlukla ağır işkenceler altında, gözlerine mil çekilerek Adalar'a sürgün edilmişlerdir. Adalar, Bizans döneminde sadece manastırlardan, zindanlardan ya da sürgünlerden ibaret değildir. Çoğu sur içinde küçük balıkçı köyleri, özellikle manastırların çevresinde tarlalar ve üzüm bağları vardır. Adalar'ın Osmanlı egemenliğine geçmesi 1453'te Fatih'in İstanbul'u kuşatmasıyla birlikte olmuştur. Fetih'ten sonra manastırlar boşaltılmış, Adalar'daki Rum halkının çoğu buralardan göçmüş ve bölge bir süre canlılığını yitirmiştir. Ancak daha sonra keşişler yavaş yavaş eski yerlerine dönmüşlerdir. Osmanlı döneminde patrikhaneye Adalar'da toprak kullanım ve mülkiyet hakları verilmiş ve Adalar, eskiden olduğu gibi manastırların ağırlık taşıdığı köy yapılarını sürdürmüşlerdir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1993, 68-69).

Bizans döneminde Burgazada, Heybeliada ve Büyükada'nın nüfusunun neredeyse tamamını Rum balıkçı ve denizci aileleri oluştururken, Kınalıada'da Ermeniler çoğunluktadır. Osmanlı'nın son dönemlerinde ileri gelen Türk ve Musevi aileler, bazı yabancı diplomatlar ve iş adamlarıyla birlikte Büyükada başta olmak üzere Adalar'a yerleşmeye başlamışlardır. Bazı Adalar'da halen önemli Ermeni ve Musevi toplulukları ile Rumlar vardır ancak günümüzde Adalar nüfusunun büyük bölümünü Türkler oluşturmaktadır (Freely, 2007, 14). Adalar'a ilk kez 18. yüz yılda vapur seferleri başlamıştır. Bunlar kürekle çekilen büyük kayıklardı ve pazarkayıkları olarak adlandırılıyorlardı. 19. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Şirket-i Hayriye'nin Adalar'a düzenli vapur koymasıyla birlikte büyük buharlı gemiler gelmiştir. Bu durum

da gerek sürekli oturanlar gerekse yazın oturanlar olsun Adalar'ın nüfusunun artmasına yol açmıştır. Adalar aynı zamanda günöbirlikçiler, hafta sonları ve tatillerde konaklayanların akınına uğramıştır (Prens Adaları, 2011,15).

Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanışı ve Türkiye'nin kuruluşu sürecinde bu topraklarda çok büyük nüfus hareketleri yaşanmıştır. Bu göçler Türkiye'nin nüfus yapısını da büyük ölçüde etkilemiştir. Osmanlı Devleti, farklı din ve etnik gruptan toplulukları bu topraklarda yan yana yaşatmış ve bu çeşitliliği topraklarının her yerine yaymıştır. Fakat 19. yüzyılda imparatorluğun bu yapısı çözülmeye başlamıştır. Rusya, Karadeniz'e kadar yayılmış, Kırım ve Kafkasya'dan Müslümanlar göç etmeye başlamıştır. Balkanlarda da eski Osmanlı uyrukları kendi devletlerini kurduktan sonra Müslümanlar bu bölgeden sürölmüştür. Birinci dünya savaşı başladığında Osmanlı Devleti parçalanmak üzereydi ve Türkler'in de kendi devletini kurma zamanı gelmişti. Bu kez de Anadolu'da yaşayan Hristiyanlar, yani Ermeniler ve Rumlar Anadolu'dan göçe zorlanmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Balkanlar'daki Müslüman ve Türkler'in Anadolu'ya göçü devam etmiştir. Türkiye'deki gayrimüslimler de ülkeyi yavaş yavaş terk etmişlerdir. Son 150 yılda yapılan göçler Anadolu'nun ve bir bütün olarak Türkiye'nin nüfus yapısını değiştirmiştir. Bütün bu göçmenler, doğdukları toprakları, evlerini, ibadet yerlerini, atalarının mezarlarını geride bırakarak, yeni bir yurt edinmek zorunda kalmışlardır (Elveda Doğduğum Toprak, 1995, 1). İstanbul Adalar'ı da işte bu göç ağının bir halkasını oluşturmaktadır. Adalar'da yaşayan farklı etnik ve dinsel toplulukların, siyasi olayların sonucunda buradan ayrılması, var olan kültürel dokuyu zedelemiş ve nüfus yapısında da büyük değişikliklere yol açmıştır. Bunu nüfus sayımlarından da anlayabiliriz. 1914 sayımına göre Adalar'daki toplam nüfusun dinlere göre dağılımı şu şekildedir:

Müslüman	1.586
Rum Ortodoks	8.725
Ermeni Gregoryan	596
Musevi	79
Rum Katolik	5
Protestan	6
Latin	8
Süryani	9

Şekil 1: 1914 Nüfus Sayımı

Sayım Yılları	Toplam Nüfus	Artış	Yıllık Artış (%)
1960	19.864	-	-
1965	15.264	-4.600	-4.63
1970	12.807	-178	-0,23
1975	18.232	-2.279	-302
1980	14.534	+5.425	+847
1985	19.413	-3.698	-405
1990	19.413	+4.878	+6.70

Şekil 2: 1960-1990 Yılları Arasında Adalar Nüfusunun Değişim Çizelgesi

1960-1990 arasında Adalar nüfusundaki değişkenlik etnik köken ve sosyal yapıda da kendini göstermiştir. 1960-1990 arasındaki dönemde Hristiyan nüfusta azalma olurken, İstanbul dışı doğumlu Müslüman nüfus artış kaydetmiştir. 1990 yılı verilerine göre ada nüfusunun %22'si Adalar doğumludur. %30'u İstanbul ili, %48'i ise İstanbul dışı doğumludur. 1990'lara gelene kadar nüfus ya azalmış ya da durağanlık göstermiştir. Bunda Adalar'da yaşayan gayri müslim nüfusun siyasi ya da ekonomik nedenlerle buradan ayrılması, yeni yapılaşmaya sınırlı olarak tanınması gibi nedenler etkilidir. 1990 sonrasındaki artışın kaynağı Doğu Anadolu kökenli göçe dayanmaktadır (Günel, 2006, 11-12).

Adalar'da etkin olan bu değişimin nedenleri belirli siyasi olaylara dayanmaktadır. Bunlardan bir tanesi 6-7 Eylül 1955 olaylarıdır. Bu üzücü olayda, İstanbul'da özellikle Rumlara ait pek çok iş yeri tahrip edilip, saldırılar düzenlenmiştir. Bu olaylardan sonra ada halkı çok fazla etkilenmemiştir. Ancak yine de ada yaşamında belirli bir tedirginlik ve bir kırılmaya neden olmuştur. Örneğin bu olaydan sonra Kınalıada'lı Rum ailelerden bazıları adayı terk etmek zorunda kalmıştır. O dönemde Adalıların birbirlerine sahip çıkması ile ilgili şu örnek verilebilir: *"6 Eylül 1955 Salı günü, İstanbul'da farklı dindakilere ait ev ve işyerleri saldırıya uğrayıp yağmalanmıştı. Yaralamalar, cinayet ve tecavüz de vardı. Yağmacıların vapur ve motorlarla Adalar'a saldırması bekleniyordu. Nitekim Heybeliada'dan silah sesleri duyulmuş, alevler yükselmişti. Burgazada'nın Nahiye Müdürü Zühtü, Komiserleri Remzi ve Ahmet Adalıları örgütledi. Farklı dindekiler, Müslümanların evinde korumaya alındı, silahı olan silahla, olmayanlar sopa ve taşlarla karaya çıkılacak noktalara yerleştirildi. Burgazadalılar sonuna kadar direndi. Saldırganlar*

püskürtüldü, kaçan iki tekne çarpıştı, biri battı ama kimse vurulmadı ve ölmedi (Adalar'da İz Bırakanlar Sergisi, Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

6-7 Eylül 1955 olaylarından pek etkilenmeyen bu etnik yapı, 1964 yılında Yunan vatandaşlarının toplu halde Türkiye'den, zararlı faaliyetleri var sayılarak, sınır dışı edilmeleriyle yeni bir dönemece girmiştir. Akabinde bazı Rum vatandaşlarda, psikolojik baskıların da etkisiyle, Yunanistan'a göç etmişlerdir. Bir Adalı olan Ahmet Tanrıverdi o döneme ışık tutması açısından çeşitli kitaplar yayımlamıştır. "Atina'daki Büyükada" adlı kitabında bir Rum vatandaşın ağzından şu sözleri kaleme almıştır (Tanrıverdi, 2007, 29): "1964 Kıbrıs olayları çıkınca, Yunan uyruklular gönderildi. Biz Ada'da kalanlar ise bir takım kişilerce rahatsız edilmeye başladık. İyi niyetli komşu ve arkadaşlarımız çoktu ama tanımadığımız yeni insanlar gelmişti Adaya, onların tehdidinden korkuyorduk. Ve 1965 yılında ailece Atina'ya göç ettik". Yine aynı kitapta başka bir yazıda anlatılanlar, Adalar'daki Rum vatandaşların yaşadıkları sıkıntıları gözler önüne sermektedir (Tanrıverdi, 2007, 114), "Bizim kovulduğumuz zaman ben yirmi yaşındaydım. İstanbul'da iyi bir işte çalışıyordum. Gitmemek için çok uğraştım, olmadı. Dünyam yıkıldı. Çok çektik buralara gelince. Orada gavur diyorlardı, buraya gelince Türk tohumu dediler".

1974 Kıbrıs hareketini takiben Adalar'dan Yunanistan'a yeni bir göç dalgası daha yaşanmıştır (Türker, 2003, 15). Kıbrıs hareketinden sonra Adalar'daki Rum nüfusu hissedilir derecede azalmıştır. Bunda en büyük neden psikolojik baskılara dayanamayan Rum halkının göç etmek zorunda kalmasıdır. Yine Tanrıverdi'nin "Bir Başka Kentte Ölümü Beklemek" adlı kitabında bu durumu anlatan yazısı, durumu özetler niteliktedir (Tanrıverdi, 2009, 42), "Bak Ahmet ben, 1964'te yollananların bir gün geri geleceğine inanıyordum. Ama ne yazık ki 1974 Kıbrıs savaşı oldu, sıkıntım başladı. Bize bakışı değişmişti Adaya sonradan gelenlerin. Ters konuşuyorlardı. En çok söylenen, sen hala burada mısın? En çok sorulan da, ne zaman gideceksin? Korktum. Sen olsan ne yaparsın? Başvuracağım yer devletimdi. Karakola gidip şikayetçi oldum, beni tehdit edenlerden. Adam inkar etti. Şahidin var mı dediler? Yoktu ki. Devletim, benim beyanıma değer vermedi. Yalnız kalmak ne demek bilir misin? Daha ne yapabilirdim. Direnemeyeceğimi anladım ve buraya gelmeye karar verdim". İşte bu tarihi olaylarla birlikte Adalar'daki mevcut doku zedelenmiştir. Elbette ki daha önce var olan çok kültürlü yapıda azalma olmuş ve bu durum bir üzüntü yaratmıştır. Ancak yaşanan onca acıya rağmen ada insanları, var olan çok kültürlü yaşam içinde, bir arada yaşamanın önemi bilen ve dayanışan insanlardır. Ada insanları Adalar'ın yapısı değişmiş olsa da yine de burada yaşamaktan

mutludur. Örneğin Heybeliadalı Katina Türker Adalar'da yaşamayı tercih edenlerdendir. Adalar Müzesi kuruluş sürecinde kendisiyle yapılan sözlü tarih görüşmesinde, yaşanan onca sıkıntılara rağmen ne ailesinin ne de kendisinin yaşadıkları bölgeyi terk etmeyi hiçbir zaman düşünmediklerini ve burada yaşamaktan dolayı mutlu olduğunu ifade etmiştir (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Kınalıada'lı Yalçın Kızılkaya da benzer şeyleri dillendirmektedir: "1979'da adaya geldik. Doğası ve sıcak insan mozaïği ile ada dünyada eşi bulunmaz bir yer. Geldiğimiz yıllarla bugünkü ada arasında çok farklılıklar var. Ama yine de başka yerlerle kıyaslandığında Kınalıada en iyi yer (Şevki, 2004, 62). İşte bu ve bunun gibi sebeplerle Adalı insanlar yaşadıkları coğrafyanın eşsiz olduğunu düşünüp, var olan kültürel ve doğal dokunun önemini ifade etmektedirler.

4.1.2 Adalar'da Barış Kültürü ve Çok Kültürlü Yaşam

Adalar'da, Keldanilerden Rumlara, Kürtlerden Karaylara, Lazlardan Ermenilere, Avusturyalılardan Türklere, Süryanilerden Musevilere, Makedonlardan Ruslara ve Almanlara; Alevilerden Hristiyanlara ve Müslümanlara onlarca etnik kimlik, dil, din ve inanç, "Adalılık Kültürü" içinde barış ve dayanışma içinde yaşam sürmektedir. Bu coğrafyada, kültürler doğal olarak birbirinden etkilenmiş olup, ortak bir yaşam kültürünü, "Adalı" kültürünü oluşturmuştur. Adalı kültürü aslında barış kültürünün başka şekilde karşılık bulmuş halidir.

Büyükada Rum Okulu, Büyükada Ermeni Okulu, Heybeliada Ruhban Okulu ve Lisesi, Heybeliada Rum Okulu, Burgazada Rum Okulu, Kınalıada Ermeni Okulu ve Kınalıada Rum Okulu gibi farklı dinden Adalıların okullarının varlığı, Adalardaki kültür çeşitliliğinin eğitim kurumlarına yansımalarıdır. Farklı dinlere mensup Adalılar için küçük sokaklarda, kısa mesafelerle farklı kültürlerin eğitim görmesi, herkesin özgürce ibadetini yapıp ortak mekânda huzur içinde yaşayabilmesi, sayfiye yeri olan Adalardaki huzurun, dinler, ırklar ve uluslar arası kardeşlik adına samimi bir örnek oluşturmasının en büyük örneğidir (Derman, 2012, 41).

Adalar'da mevcut çok kültürlü yaşam hemen her şeye yansımıştır. Bunlardan bir tanesi ortak kutlanan bayramlar, cenazeler ya da çeşitli etkinliklerdir. Örneğin Hz. İsa'nın doğuşu ve vaftiz edilişinin yıldönümü sebebiyle kutlanan denize haç atma törenine yalnızca Hristiyanlar değil, soğuk kış koşullarına rağmen, Müslümanlar da katılırlar. Eskisi kadar yaygın olmasa da, Hristiyanlar tarafından kutlanan Paskalya törenlerine Müslümanların katılması, aynı şekilde Müslümanlar tarafından kutlanan

dini bayramlara da Hristiyanların eşlik etmesi söz konusudur. Ayrıca herhangi bir Adalının cenaze törenine din, inanç ve kimlik farkı gözetilmeksizin herkes katılabilmektedir. Orhan Şevki'nin Proti'den Kınalıada'ya adlı kitabında bahsi geçen bir hikaye "Adalı-Bariş" kültürünün en iyi örneklerindendir:

"Mezeci Koço bir tarihtir Kınalıada'da, çünkü adada kim varsa onun yanında çıraklık yapmıştır... Mezeci Koço öldü dediler, yıkıldım. Kiliseye gittiğimde alışkanlıkla 6 tane mum yakıp, dua okudum Koço'nun ruhuna... Yıllar öncesine döndüm, o cilalı muhteşem tabutu seyrederken aklımda küçük bir çırak Seyfi Tetik. Koço her pazar haftalığını verdikten sonra bir de koca bir paket yapardı: "Yavrum bunu eve götür derdi"... Koca Koço insanlığı ile yüreğimize yerleşirken, hastalıklar, kemik erimesi onu bitirmişti. Ben tüm bunları düşünürken, papazlar süslü elbiseleri ve dualarıyla içeri girdiler. Kilisedeki cemaati saydım. 3 papaz, 1 zangoç, Koço'nun Ağabeyi Yorgo, iki kadın, 17 Erzurumlu, 8 Malatyalı, 3 Dersimli, 8 Lazdan ibaret bir kilise cemaati. Ufacık yörede bir bağlılık, duyguların metaforu ve fanatizm karşıtı bir insanlık örneği... İsmail Duman bağırdı: "Haydi Bismillah! Kenara çekilin! Yapışın çocukları!" kiliseyi inletti... Manastıra tırmandık. O sırada Yusuf Güveli papaza: "Tamam arkadaş şimdi bize bırak!" dedi. Papaz sevecenlikle "Maliska yavrum" dedi. Yusuf elindeki Beşiktaş bayrağını mezarın üstüne örttü. Cebinden bir rakı şişesi çıkarıp birer yudum bize verdi. İsmail Duman: "Haydi Koço eyvallah!" diye bağırdı. Yusuf: "Haydi Koço eyvallah!" diye fısıldadı. Bize döndü: "Haydi bakalım" diye seslendi. Karlar arasında aşağıya indik" (Şevki, 2004, 35).

Adalar'da çok kültürlülük vurgusu çeşitli etkinliklerle de gündemde tutulmaktadır. 2004 yılında ikincisi organize edilen Uluslararası İstanbul Adalar Festivali'nin teması "çok kültürlülük" olmuştur. Etkinliğin amacı, yerel kültürleri evrensel değerler çatısı altında bir araya getirmek ve Adalar'ın kültür ve sanat merkezi olarak öne çıkmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Adalar Festivalini destekleyenler arasında, Adalar Kaymakamlığı, Adalar Belediyesi, cemaat temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve su sporları kulüplerinin de bulunduğu 33 kurum ve kuruluş yer almıştır (NTV, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/333023.asp> [07.04.2012]). Ayrıca, Nedim Hazar tarafından 2005 yılında çekilen "Yakın Ada Uzak Ada Burgazada" adlı film de önemli bir belgeseldir. Genel olarak Adalar'ı ancak özelinde Burgazada'yı anlatan filmde, var olan kültür çeşitliliğine değinen Robert Schild şunları ifade eder: "...Canlı etnografik bir müze. Biraz komik gibi geliyor gerçi, yani bazı kişiler bunu national reserve gibi tabiat olayına benzetiyor, hiç değil bu sosyal bir olaydır. Sosyal olay şu; bu ada 1.5 km², benim gözlemime göre aşağı yukarı 20 ayrı etnik dini grubu barındırıyor içinde. Ve bütün bunların (mevcut kültürlerin) bu kadar ufak bir yerde bir arada yaşaması bence dünyada tek. Yani müzeyle kastettiğim bu. Buraya antropologlar, sosyologlar, politologlar gelsin, baksın,

millet nasıl birbiriyle yakın ilişki, yakın dostluk ilişkisi yaşıyor, tüm dünyaya bir örnektir” (Yakın Ada Uzak Burgazada, Nedim Hazar, 2005).

Adalar’daki çok kültürlü yaşam ve beraberinde oluşan sevgi, kardeşlik, dostluk ve hoşgörü, tüm dünyaya örnek olabilecek bir barış kültürünün varlığına işaret etmektedir. Bu toplumsal doku, yaşanan acılara karşın, inatla varlığını sürdürmektedir.

5. ARAŞTIRMA: ADALAR MÜZESİ VE BARIŞ KÜLTÜRÜ

Araştırma da, Adalar Müzesi'nin çok kültürlülük kavramı ile ilişkili olan barış kültürünün geliştirilmesindeki duruşunun ve rolünün incelenmesini amaçlanmaktadır. Araştırmanın temel sorusu, Adalar Müzesi'nin kuruluş ve müzenin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütülmüş müdür?

Buna bağlı olarak alt sorular şunlardır:

1. Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında Adalar'ın var olan kültürel çeşitliliği dikkate alınmış mıdır?
2. Temel dinamikleri açısından müzenin çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşu var mıdır?
3. Müze sergilemesi çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta mıdır? Sergilerin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik mesajları var mıdır?
4. Müzenin eğitim çalışmaları ve etkinliklerinin (yayınlar dahil) kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik amaç ve hedefleri var mıdır? Ne tür katkı sağlamaktadır?

Bu bağlamda, tezin ana araştırma sorusuna ve alt sorularına yönelik veri toplamak amacıyla iki ayrı çalışma yapılmıştır.

1. Müzenin vizyon, misyon ve temel politika belgeleri ile temel iletişim çalışmaları olan sergilerinin ve eğitim programlarının, 2009-2014 yılları arasındaki dönemin, değerlendirilmesi.
2. Adalar Müzesi yetkilileriyle gerçekleştirilen görüşmeler.

Yapılan bu çalışmalar ele alınmadan önce Adalar Müzesi'nin kuruluş öyküsü ve yürütülen çalışmalara dair bilgi verildikten sonra araştırma bulguları ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

5.1 Adalar Müzesi

İstanbul, dünyada eşine az rastlanır güzellikleri bünyesinde barındıran, tarihi bir metropoldür. Adalar da, yalnızca İstanbul'un değil, Türkiye'nin sahip olduğu, doğa güzelliklerinin, farklı kimlik, dil ve yaşam tarzlarının yer aldığı, çok kültürlü yaşamın var olduğu çok özel bir yeridir. Onlarca etnik kimlik, dil, din ve inanç iç içe geçmiştir bu coğrafyada. Ve bu coğrafyada, İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçildiği yıl, bir kent müzesinin kapıları açılmıştır. Adalar Müzesi, Adalar Vakfı yürütücülüğünde, Adalar Belediyesi ortaklığında ve İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı'nın finansal desteğiyle 10 Eylül 2010 tarihinde, Büyükkada Aya Nikola bölgesinde yer alan eski helikopter hangarında, İstanbul'un ilk çağdaş kent müzesi olarak açılmıştır. Aslında İstanbul'da bir şehir (kent) müzesi vardır. Osmanlı Dönemi İstanbul'unun sosyal yaşamını aksettiren materyallerin sergilendiği İstanbul Şehir Müzesi, 1988 yılında Yıldız Sarayı bünyesindeki iki katlı bölümde ziyaretçilere açılmıştır. Ancak müze modern anlamda bir kent müzesi işlevini taşımamaktadır. Şehir müzesi adıyla hizmete girdiği 1988 yılından bu yana, koleksiyonunu Yıldız Sarayındaki Güzel Sanatlar Salonu'ndaki yerinde konukların ilgisine sunan müzede; hat levhaları, kumaşlar, çeşitli cam eserler, mutfak eşyaları, kahve takımları, mühürler, cilt kalıpları, ölçek, terazi ve ağırlıklar, keramik eserler vb. eşyalar yer almaktadır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/muzeler/Pages/sehir-muzesi.aspx> [06.08.2014]). Var olan koleksiyonu ve yapısıyla İstanbul Şehir Müzesi, "dönem müzesi" olarak varlığını sürdürmektedir. O yüzden Adalar Müzesi, İstanbul'un ilk çağdaş müzesi olarak nitelendirilmiştir.

Adalar Müzesi'nin kuruluş çalışmaları özetle şu şekildedir: Çalışmalar, Şubat 2009'da, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ile Adalar Vakfı ve Adalar Belediyesi arasında imzalanan protokolle başlamış ve Ajansın Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü'ne bağlı olarak yürütülmüştür. Müze'nin tematik ve kronolojik eksenli kent tarihi araştırma başlıklarında yürütülen çalışmalar da, her disiplinden uzmanın desteği alınmış olup, İstanbul araştırması yapan, kent tarihçiliği ve Adalar konularında çalışan kişiler başta olmak üzere, pek çok koleksiyoner ve arşivci ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde, Adalılar ile Adalar'ı ele alışları ve öne çıkan başlıklar üzerine detaylı olarak durulmuştur (Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

"Nasıl Bir Müze", "Adalar'ın Tarihi Hangi Başlıklarda Ele Alınmalı", "Müze, Tasarım, Teknoloji ve Mimari Yaklaşımı", "Arşivlerde Neler Var", "Sözlü Tarih Çalışmaları"

başlıklarında ön araştırmalar tamamlanmıştır. Daha sonra Adalar, bir kent tarihi araştırma alanı olarak 39 alt başlık içinde kronolojik ekseninde incelenmiş ve tüm araştırma konuları bu başlıklar altında tasnif edilmiştir. Arşiv taramaları başta Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Bölümü ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi olmak üzere yaklaşık 60 kurumun arşivlerinde yapılmıştır. 1 Mart 2009'dan bu yana Adalar Müzesi'nin envanteri, 20.000 Osmanlıca belge, 150 sözlü tarih görüşmesi, 6.000 fotoğraf ve bunlara ek olarak harita, plan, yerel yönetim arşiv belgeleri, Adalılar tarafından bağışlanan ve çeşitli koleksiyonerlerden bağış olarak alınan koleksiyon malzemesi ile geliştirilmiştir. Ayrıca Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında çeşitli üniversitelerden 50 dolayında uzman doğrudan görev yapmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari>, [03.10.2012]).

5.2 Müzenin Vizyon Misyon ve Temel Politika Belgeleriyle Temel İletişim Çalışmaları Olan Sergilerin ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi

5.2.1 Amaç

Araştırmanın amacı olan, "Adalar Müzesi'nin kuruluş ve müzenin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütülmüş müdür" ana sorusuna bağlı olarak, veri toplamak amacıyla bu inceleme yapılmıştır.

5.2.2 Yöntem

Adalar Müzesi'nin kuruluşunda yürütmüş oldukları çalışmalar, vizyon, misyon ve temel politika belgeleri ile temel iletişim çalışmaları olan ve 2009-2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen sergiler ve eğitim programları gerek müze yayınlarının ve resmi web sitesinin takip edilmesi gerekse bizzat incelenmiştir.

5.2.3 Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Adalar Müzesi'nin kuruluş çalışmalarında ve temel politika-iletişim belgeleri olan vizyon, misyon, koleksiyon, sergiler, eğitim ve etkinliklerinde çok kültürlü yaşamın dikkate alınıp alınmadığı aşağıda yer alan alt sorular bağlamında incelenmiştir.

Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında Adalar'ın var olan kültürel çeşitliliği dikkate alınmış mıdır?

Adalar Müzesi'nin kuruluş belgelerinde bahsedildiği üzere Adalar Müzesi 2009 mart ayından itibaren ilk 3 ayını araştırma ve yapılandırma çalışmalarına ayırmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari>, [10.05.2011]). Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında, uzmanların yanı sıra, önemli bilgi ve deneyim birikimleri ile Adalı gönüllüler, müze için hemen her gün yeni bir adım atmaya, yeni bir bilgi ile müze ofisine gelmeye ve içeriği zenginleştirmeye büyük gayret göstermiştir. 2009 Haziran ayında Adalar Müzesi'nin tanıtım toplantısına farklı kültürlerin mensupları olan Adalılar davet edilip, kuruluş öncesi onların görüşlerinin alınmış olunması kültürel çoğulculuğa verilen önemi göstermektedir. Ayrıca ağustos ayında "Adalar Müzesi'ne Doğru" adlı tanıtım sergisi yapılarak, sergi içeriğine destek vermek, müzeye katkıda bulunmak isteyen sergi ziyaretçileri ile iletişim anketleri yapılmış ve ardından birebir görüşmeler ayarlanmıştır. Adalar Müzesi arşivlerinden ve web sitesinde elde edilen bilgiler (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari> [03.10.2012]) ışığında, Adalar Müzesi'nce yapılan yüz elliye yakın sözlü tarih görüşmesinin Adalar'da yaşayan ya da yaşamış farklı etnik kimliğe, dile, dine ya da inanca sahip kişilerden, cemaat mensuplarından seçildiği anlaşılmıştır. Müzenin, kuruluşunda yürütülen tüm bu çalışmalar, Adalar'ın var olan kültürel çeşitliliğinin dikkate alındığını işaret etmektedir.

Temel dinamikleri açısından müzenin çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşu var mıdır?

Adalar Müzesi misyonunu, çalışma ilkeleri ve sürekliliği ifadeleri incelendiğinde çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşları olduğu anlaşılmaktadır. Müze misyonunu, Adalar tarihinin, kültürel değerlerinin ve doğal zenginliklerinin tanıtılmasını sağlamak olarak belirlemiştir (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Bu bağlamda belirlenen görevler arasında, "Adalar tarihinin ve çok kültürlü yaşamın zenginliklerini tüm dünyaya tanıtılması" gibi bir ifade kullanılmaktadır. Bu ifade, müze kurucularının ve buna gönül verenlerin Adalar'ın çok kültürlü yapısını önemseyişini ve bu doğrultuda hareket edeceklerini göstermektedir.

Adalar Müzesi'nin çalışma ilkeleri ve sürekliliği içindeki bazı ifadeler benzer bir yaklaşımı işaret etmektedir:

- Adalar'ın çok kültürlü yapısını ve tarih mirasını anlamak, korumak ve aktarabilmek için, çocuklar ve gençlerin tarih ve çevre dostu olma bilinci kazanmalarının sağlanması, ortak bir bilinç oluşturulmasına vurgu yapmaktadır.
- Bir kent müzesi olarak Adalar'ın bugününün kayıt altına alınması, karşılıklı anlayış ve paylaşım için uluslararası ilişkilerin kurulması ve dünyadan ada üzerinde kurulmuş olan diğer müzeler ile bağlantıya geçilmesi (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/adalar-muzesi/muze-hakkinda>, [10.05.2011]) ifadesi de deneyimlerin paylaşılarak geliştirilmesine ve de kültürel zenginliklerin büyümesine katkı sunacağını göstermektedir.

Adalar'ın tarihi ve doğal mirasını, zengin, çok kültürlü yaşamını kayıt altına alan, koruyan ve sergileyen bir koleksiyon politikasını (Adalar Müzesi Arşivi, 2010) benimsemiştir. Müze, Adalar tarihi ve doğal mirasını, zengin çok kültürlü yaşamını kayıt altına alan, koruyan ve sergileyen temel bir koleksiyona sahiptir. Kuruluşu sırasında bölümlere (temalara) göre belirlenen malzemeler, müze programı çerçevesinde geçici veya kalıcı bağış olarak edinilmiştir (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Adalar Müzesi'nce, kültürlerin anlatımında güçlü kılabilecek koleksiyon için Adalar Belediyesi'nden İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne, Ruhban Okulu'ndan Ermeni yetimhanesine, cemevinden sinagoga hem kurum ve kuruluşlarla hem de bu alanda paylaşımına geçebilecek kişilerle bağlantıya geçilmiştir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari> [10.05.2011]). Adalar Müzesi'nin bu tutumu dikkate değer bir yaklaşımdır. Temel dinamikleri açısından Adalar Müzesi'nin misyon ve vizyonlarını ve koleksiyon yönetim politikası incelendiğinde, barış kültürünün gelişimine destek olabilecek yaklaşımlar olup, Adalar'daki çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşları oldukları anlaşılmaktadır.

Müze sergilemesi çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta mıdır? Sergilerin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik mesajları var mıdır?

Bu soruya yönelik müzenin geçici ve kalıcı sergileri incelenmiştir (bkz. Ek 1-Ek 2) Adalar Müzesi'nin kalıcı bölüm sergileri içinde Adalar'ın doğası ve oluşumundan, Adalar'ın 600 milyon yıl içinde geçirdiği oluşum evresinde başlayarak, Adalar'a ilk yerleşimlerin nasıl olduğu, Adalar'ı ziyaret eden seyyahların notları ile zenginleştirilmiştir. Adalar'ın ilk sahipleri olan prensler, prensesler ve sürgün

hikayelerinin de içinde olduğu, sayfiye yeri olarak Adalar'a yapılan göçler; zengin mimarisi ve bahçe kültüründen, Adalar'da eğitim başlığı altında, Adalar'ın tarihte eğitim kalitesi ile öne çıkan okulları, Osmanlı arşiv belgelerinden seçmeler ve okullardan obje ve fotoğraflar yine kalıcı bölüm sergileri içinde yer almaktadır. Adalar'da edebiyat bölümünde ise Adalar'da yaşamış ve Adalar'ı yazmış edebiyatçıların eserlerinden ve yaşamlarından kesitler anlatılmaktadır. Toplumsal yaşam temasında, sosyal yaşamın tüm renkleri ile gelenekler, törenler, lezzetler; ticari yaşam, spor ve sağlık yine bu temada karşımıza çıkan başlıklardır. Adalar'a ulaşım ve haberleşmede, Ada içinde fayton, eşekler ve bisiklet ile ulaşım renkli fotoğraflar ve filmler eşliğinde yer almaktadır. Adalar yapılan göç ve nüfus hareketleri de günlükler, fotoğraflar ve istatistiki verilerde anlatılmaya çalışılmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler> [07.07.2014]).

Adalar Müzesi'nin ilk geçici sergisi, küratörlüğünü Gökhan Akçura'nın yaptığı "Ada Sahillerinde Bekliyorum" sergisi ile küratörlüğünü Korhan Atay'ın yaptığı ve kalıcı bölüm sergilerinden "Adalılar" sergisi ile "Adalar'da İz Bırakanlar" sergileridir. Bu sergilerin dışında günümüze kadar yapılan geçici sergiler içinde; "Lefter, Biz Bu Memleketi Seninle Sevdik" (2012), "Göç Bağlantıları Sergisi" (2012), "Adalar Yazarlar Şairler" (2012), "Adalar Binalar Mimarlar" (2012), "Marmara'da Hayat Var: Şimdilik" (2012), "Adalar'a Yazılanlar" (2013), "Balık Ağlara Takıldı" (2013), "Halki'den Yansımalar-Kartpostallarla Ada" (2013), "Hala Hatırlıyorum" (2013), "Adalar'da Tanrının Evleri" (2014) (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler>, [12.07.2014]), adlı sergiler yer almaktadır. Bu sergiler içinde "Adalılar", "Adalar'da İz Bırakanlar", "Göç Bağlantıları Sergisi", "Adalar Yazarlar Şairler", "Adalar'da Tanrının Evleri" gibi sergiler de kalıcı bölüm sergilerine eklenmiştir.

Adalar Müzesi'nin kuruluşundaki geçici sergilerinde içinde özellikle, "Adalar'da İz Bırakanlar", "Adalılar", "Lefter, Biz Bu Memleketi Seninle Sevdik", "Hala Hatırlıyorum" ve "Adalar'da Tanrının Evleri" adlı sergiler, çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta olup, sergilerin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik mesajları vardır. Diğer geçici sergiler içinde örneğin 2012'de açılan "Marmara'da Hayat Var: Şimdilik" sergisinde, Marmara ve Adalar çevresinde her şeye rağmen canlı yaşamının sürdüğünü fotoğraflarla belgelenerek ziyaretçilere anlatılmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/marmarada-hayat-var->, [12.07.2014]). "Balık Ağlara Takıldı" sergisinde ise kontrolsüz avcılığın

yıllar içinde nasıl bir tahribata neden olduğunu gösterilmesi hedeflenmiştir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/balik-agalara-takildi>, [12.07.2014]). “Adalar Mimarlar Binalar” adlı sergide Adalar’ın mimari zenginliğini ortaya koymak, erozyona uğrayan ve yok edilerek âdeti “nesilleri yok olmaya” yüz tutan binaları hatırlatmak, onları inşa eden mimarları ve kalfaları tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/adalar-binalar-mimarlar?start=10>, [12.07.2014]). Bir başka geçici sergi olan “Adalar’a Yazılanlar” adlı sergi de, tarih boyunca İstanbul’un incileri olarak ün kazanan Prens Adaları doğa ve dini konularla ilgilenen pek çok gezgini, tarihçiyi, ressamı, coğrafyacıyı, yazarı, şairi olağanüstü etkiledi ve birçok edebi eserin doğmasına esin kaynağı olmuştur. Sergide 1857-2013 yılları arasında Adalar’a yazılan çok özel eserler Baki Çokneşeli kitap koleksiyonundan ziyaretçiye sunulmaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/adalara-yazilanlar>, [12.07.2014]). Bir diğer önemli sergide “Göç Bağlantıları Sergisi”dir. Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM üyesi olan Adalar Müzesi, Türkiye’de çağdaş anlamda kent müzelerinin geliştirilmesi amacıyla Avrupa Birliği Kültürlerarası Diyalog Müzeler Programı’na sunduğu “Türkiye’de Kent Müzeciliği” adlı proje kapsamında “Göç Bağlantıları” sergisini düzenlemiştir. Hazırlıkları 2011 yılında başlayan, küratörlüğünü Deniz Koç’un yaptığı sergide, kentler arası yer değiştirme, insan hikâyeleri, yeni yaşam deneyimleri, paylaşım, yalnızlık, sevmek ve sevilme bağlantıları, gidenlerin ve gelenlerin gözünden sunulmuştur. Yine sergide Avrupa bağlantılarının yanı sıra Türkiye’den Adalar’a göçün iç bağlantıları da serginin ilgi çekici bir diğer bölümünü oluşturmaktadır. Proje kapsamında Maltepe Üniversitesi’nden Prof. Belma Akşit ve Prof. Bahattin Akşit ile öğrencileri tarafından yürütülen araştırma ve belgeleme çalışmaları, ilginç grafikler, haritalar ve video performanslar eşliğinde sunuluyor. Şehir Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Murat Güvenç’in hazırladığı haritaların 1990-2000 sayımları üzerinde yapılan incelemelere ve Adalar’dan çıkış yapan göçlerin nerelere yoğunlaştığı izlenebilmektedir. Adalar’ın metropol içi konumuna ilişkin bu bulgular, “Metropol İçerisi Hareketlilikte Adalar’ın Özgün Yeri” isimli haritalama çalışması ile sergilenmektedir (Adalar Müzesi Arşivi, 2014). Bu derece etraflıca bir çalışmanın Adalar Müzesi’nde sergilenmesi, Adalar’da yaşanan göçler sonucunda, çok kültürlü yaşamda olan değişimlerini gözler önüne sermesi açısından önem taşımaktadır.

Çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta olan “Adalar’da İz Bırakanlar” adlı geçici sergideki *Burgazada’nın Şanlı 6-7 Eylül Direnişi ve Şimdi* (Adalar Müzesi Arşivi,

2010) adlı iki öyküde barış, kardeşlik ve dayanışma içinde geçen ve hala da devam eden ada yaşantılarından izler taşımaktadır:

Burgazada'nın Şanlı 6-7 Eylül Direnişi

6 Eylül 1955 Salı günü, İstanbul'da farklı dindakilere ait ev ve işyerleri saldırıya uğrayıp yağmalanmıştı. Yaralamalar, cinayet ve tecavüz de vardı. Yağmacıların vapur ve motorlarla Adalar'a saldırması bekleniyordu. Nitekim Heybeliada'dan silah sesleri duyulmuş, alevler yükselmişti. Burgazada'nın Nahiye Müdürü Zühtü, Komiserleri Remzi ve Ahmet Adalıları örgütledi. Farklı dindakiler, Müslümanların evinde korumaya alındı, silahı olan silahla, olmayanlar sopa ve taşlarla karaya çıkılacak noktalara yerleştirildi. Burgazadalılar sonuna kadar direndi. Saldırganlar püskürtüldü, kaçan iki tekne çarpıştı, biri battı ama kimse vurulmadı ve ölmedi. Anlatılan bu öyküde, 6-7 Eylül 1955 yılında yaşanan olumsuzlara karşı Ada halkının örnek alınacak bir dayanışma gösterdiği anlaşılmaktadır. Şimdi adlı öyküde ise Adalar'ın çok kültürlü dokusunun değişmiş olduğu ancak yine de çok kültürlü yaşamın farklı renklerle de devam ettiği ifade edilmektedir:

Yüzyıl önce olduğu gibi bugün de, yaz akşamları Adalar'ın meydan ve kordon boyları sosyalleşmek için oraya akın eden adalı gençlerle dolar. Eskiler buna "piyasa yapmak" derdi. Marika, Leonidas, Levi, Rozi, Anuş ve Garo'lar sayıları azalsa da hâlâ varlar. Orada; Burcu, Tolga, Kerimcan ve Gonca'larla buluşup, bazen dostlukları bazen de geçici ya da kalıcı aşkları ateşlerler. Şimdilerde onlara Berfin, Fırat, Rojda ve Baran'lar; Büşra, Furkan, Nisa ve Hidayet'ler de katılıyor. Adalar soluk almaya ve yaşamaya devam ediyor.

Bir diğer örnekte "Adalılar" adlı sergisidir. Adalılar adlı serginin giriş yazısında yer alan sergi içeriğinde çok kültürlü yaşamın yansıtılmasına dair önemli ipuçları göze çarpmaktadır: "Adalılar Sergisi, müze ziyaretçilerini Adalar'daki sıra dışı yaşamın sıradan insanlarıyla tanıştırıyor. Onların her biri, tarihin farklı dönemlerinde, farklı coğrafyalardan gelerek Prens Adaları'nda buluşan bu insan topluluğu çok değişik inanç ve kültürel kökenlerden gelse de, dayanışma içinde bir arada yaşamayı başardı. Başarmanın da ötesinde, ortak bir "Adalılık Kültürü" yarattı. Pek çok toplumun ve devletin beceremediğini gerçekleştirip, inanç ve köken ayırmaksızın yaşamayı, iyi günde ve kötü günde, eğlencede ve hüznünde bir arada olmayı başardılar" (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Yine serginin giriş yazısında dayanışma, kardeşlik ve barışça yaşam vurgusu dikkat çekmektedir:

"Bazısı Ada'da yaşadı Ada'da öldü, bazısı istemeden gittiği Yunanistan'dan adasına ancak ölünce döndü, buraya gömüldü. Kimisi arabacıydı, at arabasını Adalıların gönüllü cankurtaranı olarak kullandı. Kimisi doktordu, din ayırmaksızın tüm yoksul hastalara parasız baktı; yetmedi yastığının altına para bıraktı. Gün oldu, Müslüman kalfanın bitiremediği camiyi Hristiyan kalfa tamamladı. Birisi plajların en güzelini, başka birisi diskoteklerin en iddialısını Adalar'da kurdu. Yaratılan bu ortak yaşamın ipuçları, sıradan Adalıların yaşamlarında gizli. Yazlıkçısı ve kışlıkçısı, kasabı ve bakkalı, sucusu ve akademisyeni, balıkçısı ve eşekçisi, memuru ve din adamı, zengini ve yoksuluydu; adalılık ruhunu içinde hisseden tüm adalıların bu ortak mucizede payı var" (Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

Diğer bir örnekte "Hala Hatırlıyorum" adlı sergisidir. Geçici serginin küratörlüğünü üstlenen Adalı yazar Akillas Millas, Büyükada'nın eski Rum yaşantısını (1800 yıllarının başından 1920-1930 yıllarına kadar olan dönemi) anlatmaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/hala-hatirliyorum>, [12.07.2014]). Akillas Millas bir Rum vatandaşıdır. Kendisi Atina'da yaşayıp, Adanın en çok arşiv biriktiren yerel tarihçisi diyebileceğimiz insanlarından birisidir. Yazarın serginin giriş yazısında kullandığı şu ifadeler, Adalar değişse de Adalar'ın yine de tüm güzellikleriyle, çok kültürlü yaşamı, doğası ve barış kültürüyle, varlığını sürdürdüğü vurgulanmaktadır:

"Hep soruyorlar, ısrarla: Ada çok mu değişti? Hatıralarımdaki ada nasıl idi? Günlük hayatı, eski insanları, ilişkileri. "Rumlar'ın zamanındaki" ada... Evet ada muhakkak o eski ada değil. Ancak sanırım, yok olan, kayıplara karışan bir şey varsa aslında bizleriz. Gerilere baktıkça, ada hatıralarımızın peşinden koşarken, hep kendi çocukluk, gençlik, yok olan yıllarımızı arıyoruz... Ancak adayı daima sevdim, seveceğim. O anılardaki, hatıralarımdaki ada başka, bu hala sevdiğim, hep seveceğim ada başka. Bütün güzellikleri ile karşımdadır" (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/hala-hatirliyorum>, [12.07.2014]).

Bir başka örnekte, "Lefter, Biz Bu Memleketi Seninle Sevdik" adlı sergidir. Fenerbahçeli eski futbolcu Lefter Küçükandonyadis'in ölümünden sonra Lefter'e saygı ve sevginin ifadesi olarak ortaya çıkan ve Lefter'le ilgili hatıraların, kullandığı eşyaların, maçlardan çeşitli görüntülerin, onunla ilgili anıların anlatıldığı videolardan oluşan bir sergidir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/lefter-biz-bu-memleketi-seninle-sevdik>, [07.07.2014]). Sergiyle Lefter'in yalnızca "Fenerbahçeli Milli Futbolcu" yönüyle değil aynı zamanda onun 22 Aralık 1925 tarihinde Büyükada'da, babası balıkçılık yapan Rum Hristo ve annesi Argiro'nun oğlu olarak da tanışıklık

sağlanmışır. Sergide özellikle Lefter üzerinden anlatılmak istenen şey, Adalar'da farklı kimliklerle, bir arada yaşamının ne kadar önemli ve değerli bir kazanım olduğudur. Serginin giriş yazısında bu duruma vurgu yapılmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/lefter-biz-bu-memleketi-seninle-sevdik/303-lefter-biz-bu-memleketi-seninle-sevdik-giris-yazisi> [07.07.2014]):

“Bir güzel adada yaşıyoruz bildiğin gibi Lefter. Bir de güzelim bir yarımada. Adamızı da, yarımadamızı da çok seviyoruz. Bu memlekete tutkunuz, aynen senin gibi. İşte geldik geçiyoruz, diye bakmıyoruz. Gelmişiz ve kalmışız buralarda. Hep beraber yaşıyor, hep beraber yaşamak istiyoruz. Kurdu kuşu, toprağı denizi, birbirine benzeyen benzemeyen insanıyla. Eğer bu coğrafyada, evini, adasını, toprağını, denizini, memleketini -ve insanını- hiç ayırım gözetmeden seven, birbirini dostça, insanca kucaklayan kişiler varsa, bunda senin payın önemlidir Lefter. İyi ki varsın, iyi ki birlikteyiz”.

Son örnekte 14 Haziran 2014'te açılan “Adalar'da Tanrının Evleri” adlı sergidir. Adalar, çok farklı kimlikte insanların, inançların bir arada olabildiğı ve farklı ibadethaneleriyle özel bir coğrafyadır. Adalar'da Tanrının Evleri adlı sergi de işte sahip olunan bu çok kültürlü yapının izlerini “tanrının evleri”nde gösterilmeye çalışılmışır. Adalar Vakfı Başkanı ve Adalar Müzesi yönetim kurulu üyesi Halim Bulutoğlu serginin açılışında yaptığı konuşmada şunları ifade etmiştir (Adalı, 2014, 5): “İstanbul Adalar'ı tanrının evleri açısından çok zengin bir çeşitliliğe sahiptir: Cami, cemevi, manastır, kilise, ayazma ve sinagoglar... Bu kadar küçük bir toprak parçasında, böylesine çeşitlilik başka bir yerde yoktur. Üstelik hemen hepsi de faaliyette”. Serginin küratörü Hasan Kuruyazıcı ise İstanbul Adalar'ının sahip olduğu çok kültürlü dinsel yapıyla ilgili şu ifadelerde bulunmuştur (Adalar Müzesi,

<http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/guncel-sergiler/adalarda-tanrının-evleri> [07.07.2014]) : “Adalar'da ta Bizans döneminden beri Rum balıkçı köylerinden başka Ortodoks manastırlarının, kilise ve ayazmalarının da bulunduğunu biliyoruz. Bunların birçoğı, zaman içinde değişikliklere uğramış da olsalar, günümüze ulaştı. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Adalar sayfiye yeri olarak gelişmeye başlayınca Rumlardan başka Hristiyan, Müslüman ve Yahudilerin nüfusu da yavaş yavaş arttı. Bütün bu insanlara yönelik Tanrı'nın evlerinin sayısı, Ortodoks Apostolik (Gregoryen) Ermeni, Katolik Ermeni ve Latin Katolik kiliselerinin, sinagogların yapılmasıyla çoğaldı. Her adada bir tane cami inşa edildi. Sonra Büyükada'da cami sayısı dördü buldu. Burgaz'daki cemevi de son halka olarak bunlara eklendi. “Tanrı'nın Evleri” sergisinin amacı Adalar'ın bu çok yönlü dinsel-toplumsal yapısını bir mimarlık tarihçisinin bakışıyla, bir fotoğraf sanatçısının görüşüyle ortaya koymak...”. Adalar Müzesi'nin serginin açılışına inanç gruplarının temsilcilerini de davet etmesi bu konuda ne kadar hassas davrandıklarını ve farklı kültürlerin bir

arada olmasını ne derece önemsediklerini göstermektedir. Açılış davetine, Vatikan tarafından atanıp göreve ayağının tozuyla başlayan Ermeni Katolik Başpiskoposu Levon Zekiyan, Türkiye Ermeni Patrikhanesi Ruhani Kurul Başkanı Başrahip Tatul Anuşyan, Adalar Rum Ortodoks Kiliseleri Metropoliti Peder İakovos Sofroniadis, Alevi Vakıfları Federasyonu 2. Başkanı Doğan Bermek ve yönetim kurulu üyeleriyle, İstanbul Anadolu Yakası Cemevi Başkanları teşrif etmişlerdir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/guncel-sergiler/adalarda-tanrinin-evleri/462-adalarda-tanrinin-evleri-sergisi-acildi>, [07.07.2014]).

Yukarıda verilen sergi örnekleri üzerinden özetle şunu ifade edebiliriz: Adalar Müzesi sergileriyle, Adalar'daki çok kültürlü yaşamın varlığını önemsemekte aynı zamanda "Adalılık" kimliği-kültürü içinde sürdürülen dayanışmayı ve barış kültürünün geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

Müzenin eğitim çalışmaları ve etkinliklerinin (yayınlar dahil) kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik amaç ve hedefleri var mıdır? Ne tür katkı sağlamaktadır?

Adalar Müzesi etkinlikleri öncelikle müze ziyaretçilerini ve müze dostlarını artırmak, müzenin bir müzakere alanı olabilmesi için katılımcılık sağlayan ve farklılığı temsil eden özel projeler üretmek, müzeler ile ilgili farkındalığı artırmak, katılımcı etkinlikler ile kentin birlikte keşfedilmesini sağlamak hedefleri çerçevesinde planlanmıştır (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Müze etkinlikleri uygulama mekanlarının her adaya dağılmasına, Adaların gündelik yaşamında tarihsel olarak, mevsimlere göre, farklı kültürlere göre çeşitlenen bir yelpazede olmasına önem verilmesi dikkat çeken bir unsurdur. Etkinlik mekanları başta Adalıların evleri olmak üzere, Ada yaşamında önemli olan her türlü sosyal buluşma mekanı olabilmektedir. Kimi zaman bir pastane, kimi zaman eski bir kütüphane, bir otel, bir Adalının bahçesi, bir plaj... müzenin etkinlik mekanları arasında yer almaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinlikler?start=64>, [18.10.2010]).

Adalar Müzesi kuruluş yıllarında yoğun bir eğitim etkinliği programı yürütmüştür ancak sonraki yıllarda özellikle eğitim alanında bir çalışmaları olmamıştır. Eğitim etkinlikleri araştırma sınırlılığı 2010-2012 yıllarını kapsamaktadır. Yürütülen etkinlikler sırasıyla şu şekildedir: "Çocuklarla Resim Atölyesi" (2010, 2012), "Çocuklarla Drama Atölyesi" (2010-2014) "Çocuklarla Edebiyat Atölyesi" (2011), "Çocuklarla Doğa Atölyesi" (2011), "Çocuklarla Maket Atölyesi" (2011), "Çocuklarla

Tiyatro Atölyesi" (2011), "Adalı Yüzler Yaratıcı Drama Atölyesi" (2012), "Çocuklar İçin Kukla Atölyesi" (2012), "Hayali Adalar Çocuk Atölyesi" (2012), "Halk Danslar Atölyesi" (2012), "Çocuklar İçin Müzik Atölyesi" (2012-2013), "Çocuklar İçin İllüzyon Atölyesi" (2013), "Çocuklar İçin Jonglörülük Atölyesi" (2013) gibi etkinlikler yer almaktadır (Eğitim etkinlikleri broşürlerinde örnekler için bkz. Ek 3). Doğa atölyesinde, Dünyanın oluşumundan Adalar'ın oluşumuna uzanan jeolojik yolculuk anlatılarak, trilobit ve mercan (halysites) fosilleri üzerinde; kağıt kesme, yapıştırma ve boyama çalışmaları yapılmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesihaberler/163-cocuklarla-doga-atolyesi-30-nisan>, [15.07.2014]). Müzik atölyesinde ise çocukların şitsel becerileri geliştirirken hem dinlemeyi, hem dinletmeyi ve bunların temel prensiplerini öğreneceklerdir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklistesi/icalrepeat.detail/2013/7/2/695/-/cocuklar-cin-muezik-atoelyesi-perkuesyon-orf-11-12-ya>, [15.07.2014]). Kukla atölyesinde çocuklar bir malzeme ile çalıştıkları için ince el becerileri ve el - göz koordinasyonlarını geliştirmektedir. Bununla beraber duygu ve düşüncelerini kukla sanatı aracılığıyla aktarabilmektedirler. Ruhsal yapılarında yaratmanın heyecanını ve boşalmasını yaşarlar (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklistesi/icalrepeat.detail/2013/7/2/706/-/cocuklar-cin-kukla-atoelyesi-10-12-ya>, [15.07.2014]). Adalı yüzler yaratıcı drama atölyesinde, Ada'nın insanlar için önemi, Ada'da yaşamış önemli kişiler ve yaptıklarından yola çıkarak çocukların yaratıcı drama yöntemiyle farklı kimliklere bürünüp maske tasarımı yapması ve değişik kimlikleri farkedip, farklı bir yolculuğa çıkmaları öngörülmektedir (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinlikler/76-etkinlikler/329-adali-yuzler-yaratıcı-drama-atolyesi>, [15.07.2014]). Bahsi geçen bilgiler ışığında eğitim etkinliklerinde, çocukların hayal dünyalarını geliştirmeyi ve yaşadıkları bölgeyi daha yakından tanımalarını sağlayan, eğlenerek farklı düşünme biçimlerini öğrenmeye olanak tanıyan bir yöntem izlendiği anlaşılmaktadır.

Eğitim etkinlikleri dışında yetişkinlere yönelik yürütülen etkinliklerde, Adalar'da çok kültürlü yaşamı anlatmaya ve farklı kültürlerin birbirlerini daha iyi tanımasına dönük çabaları yer almaktadır. Örneğin Sefarad Yahudileri'nin Osmanlı topraklarına gelişinin 518. yıldönümü kapsamında 5 Ağustos 2010 tarihinde "İberya'dan Osmanlı'ya bir lezzet serüveni: Sefarad yemekleri" adlı sohbetli, müzikle ve de yemekli bir etkinlik yapıldı, farklı kültürden insanların buluşması sağlanmıştır (Adalar Müzesi,

<http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklistesi/icalrepeat.detail/2010/8/5/14/-/sefarad-yemekleri>, [06.03.2010]). Meryem Ana'nın Tanrı huzuruna çıktığı ve kutsandığı gün olan Surp Asdvadzadzin günü Adalar Müzesi'nin etkinlik takvimindeki yerini almıştır. Pun Paragentan'dan Surp Asdvadzadzin Gününe dek üzüm yenmemektedir. İsteyen tüm Adalılar'ın Kınalıada'daki Ermeni kilisesine davet edildiği etkinlikte, 15 Ağustos 2010 günü kilisede okunan salkımlardan birer tane üzüm yendikten sonra üzüm mevsimi açılmış olmaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklistesi/icalrepeat.detail/2010/8/15/19/-/surp-asdvadzadzin-guenue>, [05.02.2014]). Bir başka etkinlik ise 11 Eylül 2010 tarihinde düzenlenen "Bahçe Kültürü Turu"dur. Sadece Büyükada için kurgulanan bu tur bahçe tarihçisi Gürsan Ergil ile birlikte düzenlenmiştir. Adalardaki kültürel çeşitliliği ve bu çeşitliliğin getirdiği zenginliğin oluşturduğu etkileşimi gözlemleyebilecek alanların başında Ada bahçeleri gelmektedir. Farklı kültürlerin adeta bir geçiş yeri olarak kullandığı Büyükada'ya her yeni gelenin kendisinden bir şeyler katmasıyla eşsiz bir bahçe kültürü ve botanik çeşitlilik ortaya çıkmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklistesi/icalrepeat.detail/2010/9/11/39/-/bahce-kultuerue-turu>, [06.04.2010]). Adalar Müzesi yürütmüş olduğu etkinliklerde çok kültürlü hayatın her alanda tanınması, sahiplenilmesi ve yaşatılması konusunda özel bir çaba sarf etmektedir.

5.2.4 Sonuç

Araştırma alt soruları merkezinde özetlenirse, Adalar Müzesi, Adalar'ın yaklaşık 600 milyon yıl öncesi oluşumundan günümüze kadar gelen tarihsel süreci içinde, Adalar'ın doğası, Adalar'a ilk yerleşimlerin nasıl olduğu, Adalar'a yapılan sürgünler ve göçler, Adalar'ın sayfiye yeri olarak kullanılması, Adalar'da edebiyat gibi onlarca başlık altında bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Adalar'ın tarihi ve doğal mirasını, zengin, çok kültürlü yaşamını kayıt altına alan, koruyan ve sergileyen bir koleksiyon politikasını benimseyen Adalar Müzesi, sergilerinde, Adalar'ın sahip olduğu çok kültürlü yaşam, Adalar'a yapılan göçler ve Adalar'dan gitmek zorunda kalan insanların yaşadığı sıkıntılar üzerinde özellikle durulmuştur. Bu yaklaşım çok önemlidir. Çünkü Adalar, yaşanan birtakım siyasi kırılmalardan dolayı etkilenmiş bir bölgedir. Bu durumun yeniden hatırlatılması da önem arz etmektedir.

Adalar Müzesi'nce, Adalar'da yaşamış farklı etnik kimliğe, dile, dine ya da inanca sahip kişilerden yaklaşık yüz elliye yakın sözlü tarih görüşmelerin yapılması;

müzenin hedefleri arasında, Adalar'ın çok kültürlü yapısını ve tarih mirasını anlamak, korumak ve aktarabilmek için, çocuklar ve gençlerin tarih ve çevre dostu olma bilincinin yer alması; farklı cemaatlerin kurumlarıyla temasa geçilerek destek istenmesi; sergilerinde özellikle çok kültürlü yaşamı öne çıkaran temalara yer verilmesi ve farklı kültürlerin kutsal saydığı simgeler olan; cami, cemevi, manastır, kilise, ayazma ve sinagogları bir arada olmasına özen gösterilmesi gibi birçok şey dikkat çekicidir. Yine Adalar Müzesi'nce yetişkinlere yönelik olarak yürütülen etkinliklerde, farklı kültürlerin birbirini daha yakından tanınması, farklı inanca sahip insanların biraraya gelerek ön yargıların kırılması konusunda bir çabaları oldukları görülmektedir.

Adalar Müzesi'nin "Adalılık Kültürü" üzerinde özellikle durması önemlidir. Çünkü Adalar nam-ı diğer Prens Adaları'nın mensupları farklı inanç ve kültürel kökenlerden gelse de, dayanışma içinde bir arada yaşamayı başarmış ve başarmanın da ötesinde, ortak bir "Adalılık Kültürü" yaratmıştır. İşte bu sebeple Adalar Müzesi'nin misyon ve vizyon, temel politika belgeleri ile iletişim politikaları yukarıda bahsi geçenlerle birlikte değerlendirildiğinde, toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütmüş olduğu görülmektedir.

5.3 Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Adalar Müzesi yetkilerinden Halim Bulutoğlu ve Deniz Koç ile görüşmelerin yapılması, müzenin kuruluşu öncesi ve sonrasında yürüttükleri çaba ve edindikleri deneyim sebebiyle tercih edilmiştir. Müze yetkilileri, görüşmelerin verimli olabilmesi konusunda ellerinden gelen çabayı göstererek, kendilerine yöneltilen soruları olanca samimiyetleriyle cevaplamaya çalışmışlardır.

5.3.1 Amaç

Adalar Müzesi'nin, çok kültürlülük kavramı ile ilişkili olarak barış kültürüne yönelik kuruluş faaliyetleri, misyon ve vizyon, yürütmüş olduğu iletişim çalışmaları, sergileme ve eğitim etkinlikleri araştırma ana ve alt soruları üzerinden, Adalar Müzesi yetkilileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgularla birlikte değerlendirilmiştir.

5.3.2 Yöntem

Adalar Müzesi yetkilileriyle yüz yüze görüşme yöntemi tercih edilmiş. Yapılan görüşmeler önce müze yöneticilerinden Halim Bulutoğlu ile 11 Temmuz 2013 tarihinde, daha sonra Adalar Müzesi küratörü Deniz Koç ile hem 24 Eylül 2013 hem de 6 Şubat 2014 tarihlerinde toplam 12 soru sorularak gerçekleştirilmiştir (bkz. Ek 4-Ek 5).

5.3.3 Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde araştırma alt soruları üzerinden ana araştırma sorusu ile ilgili veriler ve analizleri yer almaktadır.

Adalar Müzesi Kuruluş Çalışmalarında Adalar'ın Var Olan Kültürel Çeşitliliği Dikkate Alınmış Mıdır?

Bu soruyu cevaplamaya yönelik katılımcılara aşağıdaki sorular ve buna bağlı alt sorular sorularak veriler toplanmıştır.

I. Adalar Müzesi'nin kuruluşunu oluşturan temel dinamikler nelerdir?

1. Kuruluş felsefesini oluşturan dinamikler nelerdir? Neden böylesi bir müze kurma ihtiyacı duyulmuştur?

Katılımcılardan alınan cevaplara göre, temelde kuruluş felsefi, Adalar'ın insani, tarihi ve doğal güzelliklerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, biraz daha yaşanabilir bir dokuya sahip olması ve fiziki görünüm itibari ile yapılan hataların düzeltilmesi düşüncesiyle oluşturulmuştur. Müze kurulması gündeme geldiğinde, Adalar'da bir kent müzesi nasıl olmalı sorusu etrafında tartışmalar yapılmış ve her kentin kendine özgü uygulanabilir bir kent müzesi olması gerektiğine karar verilmiştir. Adalar Müzesi'nin kuruluşundaki ana ilham kaynağı, Adalar'ın sahip olduğu çok kültürlü yaşam olmuştur. İşte bu sebeple Adalar'da yaşayan farklı kültürden insanların buluştuğu sempozyumlar düzenlenmiş ve onlara Adalar'ı nasıl anlatabilecekleri ya da nasıl görmek istedikleri gibi sorular yöneltmiştir. Barış kültürü unsurlarından çoğulcu yaşamı savunmak ve farklı kültürlerin kendini ifade etmelerine aracılık etmek, Adalar Müzesi'nin temel dinamikleri içinde yer almaktadır. Müzenin kuruluş felsefesine ne derece uygun hareket ettiğini özellikle yapılan sergi

ve etkinliklerde anlamak daha kolay olmaktadır. Adalar Müzesi'nin kuruluş felsefesini oluşturan dinamikler içinde, çok kültürlü yaşamı yansıtmaya dönük bir kaygının olduğu görülmektedir.

2. Misyon ve vizyon nasıl belirlenmiştir?

Katılımcılardan Deniz Koç müzenin vizyon ve misyonu belirlenirken, dünyadaki örnek kent müzelerinin misyon ve vizyonlarıyla, bulundukları kentte dair neleri hedefledikleriyle ilgili araştırmalar yaptıklarını vurgulamıştır. Buna ek olarak da Türkiye'deki diğer kent müzelerinden misyon, vizyon ve hedeflerini anlattıkları belge, tüzük yazılı metinleri incelenmiştir. Kent müzeleri bulundukları kentte başa çıkılması, çözülmesi gereken sorunlarla ve bütün kenti etkileyen gündemler üzerinden şekillenmektedir. Adalar Müzesi de misyon, vizyon ve hedeflerini böylesi bir anlayışla oluşturmuştur. Misyon ifadelerini incelediğimizde, misyonlarının temelinde de Adalar'ın çok kültürlü, zengin kimliğini ortaya çıkarmak, korumak, bunu anlatmak, tanıtmak ve bunu tanıtırken de Adalar'a olan ilgi, sevgi ve merakın artmasını ve de görünürlüğünü sağlamasının yattığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Adalar'da yaşayan her bir etnik grupta, cemaatte, onların kültürü, ritüelleri vs. üzerine çalışıp, çok kültürlü yapıyı anlatabilecekleri bir ortamın hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Koruma dediğimiz unsurun da yalnızca yaşayan kültürleri arşive kaydetmek ve bir belgeye dönüştürüp saklamak olmadığı bir gerçektir. Kültürlerin bilinirliğinin artırılmasıyla, görünürlüğünün ve devamlılığın sağlanacağı düşüncesiyle Adalar Müzesi'nin hedefleri oluşturulmuştur. Adalar Müzesi'nin Dünya ve Türkiye'deki örnek kent müzelerini inceleyerek ve bölgenin ihtiyaçlarını gözeterek belirlediği misyon, vizyon ve hedeflerine uygun hareket ettiğini anlayabilmekteyiz.

3. Kuruluşunda yürütülen araştırma çalışmalarının kapsamı ne olmuştur ve bu çalışmalar nasıl yürütülmüştür?

- Kültürel çoğulculuğu kapsayan bir çalışma yapılmış mıdır? Eğer yapılmış ise hangi başlıklar altında bu çalışmalar yürütülmüştür?

Müzenin hikayesi, kronolojik olarak, jeolojik dönemlerin anlatımıyla başlamakta, Adalar'a sürgünlerin yaşandığı Bizans dönemiyle devam edip, Adalar'ın çok renkli, kimlikli profili bu dönem itibarıyla anlatılmaktadır. Bizans'ın bütün gündelik yaşam hikayesini ya da tarihini vermek yerine sadece çarpıcı gravürlerle sürgünlerin Adaya nasıl geldiği gösterilmektedir. Ve şu anda karşılaşılan manastırların aslında yapıma

nedenini de görülmektedir. Dolayısıyla Adalar'daki gayri müslim cemaatin kökenlerine de işaret edilmektedir. Ardından Osmanlıların Adalar'a yerleşimi ve buharlı vapurların sefer yapmasıyla birlikte Adalardaki modern yaşam ele alınmaktadır. Kiliseler, gelenekler, görenekler, yeme içme kültürü, camiler, cemevleri vs. hepsini içine alan bir perspektiften anlatılmaktadır. Kültürel çeşitlik araştırma çalışması, sözlü tarih üzerinden hafıza temelli yapılmıştır. Müze, Adalar'da yaşayan kültürlerle değinirken şu şekilde bir anlatım tercih etmektedir: Örneğin eğitim bölümünde okullardan bahsederken Fransız okulunu, Rum ve Ermeni okulları ve yetimhaneleri, Müslümanların gittiği okullar ve şu anda kapalı olan Ruhban okulu anlatılmaktadır. Bunların dışında Edebiyat bölümünde, ticari yaşam, göç, spor ve müzik vb. bölümlerinde de gündelik yaşam temalarının içlerinde farklı kültürel kimlikleriyle Adalılar yer almaktadırlar. Görüldüğü üzere kültürel çoğulculuğu kapsayan bir çalışma yapılmış ve farklı kültürlerin belirli temalarla buluşturulduğu anlaşılmıştır.

- Sözlü tarih görüşmeleri yapılmış mıdır, yapılmış ise farklı kültürlerle mensup insanlarla görüşülmüş müdür?

Sözlü tarih görüşmeleri müze kurulmadan önce başlamış olup hala devam etmektedir. Kültürel çeşitlilikle ilgili araştırmalar da daha çok sözlü tarih ağırlıklı yapılmaktadır. Kültürel çeşitliliğin ana şeması şu şekilde yapılmıştır: Aleviler, Almanlar, Avusturyalılar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Süryaniler, Keldaniler, Karaylar gibi topluluklar olduğu belirlenerek, bu toplulukların her birinin cemaat başkanlarıyla ve cemaatin ulaşılabilir üst yöneticileriyle, yani cemaatin nabzını tutan kişilerle görüşülerek onlardan isimler ve bilgiler alınmıştır. Alınan bilgilerle tüm bu gruplara (cemaatlere) gidilip sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Bunun dışında Adalar Vakfı'nın 2006-2007'de hazırlamış olduğu bir liste üzerinden eklenenlerle birlikte, yaşlılara öncelik tanınarak, görüşmeler yapılmıştır. Müzenin kuruluşundaki sözlü tarih çalışmaları incelendiğinde, yaklaşık yüz elliye yakın görüşme yapıldığı ve bu görüşmelerin farklı etnik ve dine mensup kültürleri kapsayan bir çalışmayla yürütüldüğü anlaşılmıştır. Ayrıca bu konuda özel bir hassasiyet gösterildiği görüşmeler incelendiğinde karşımıza çıkmaktadır.

- Farklı kültürlerle ilgili bilgi toplama konusunda bir ölçüt belirlenmiş midir? Belirlenmiş ise bu kültürler nasıl sınıflandırılmıştır?

Adalar Müzesi temaları neyse ve o temanın içinde hangi grup daha belirgin halde tutabilmişse ona yer verilmiştir. Örneğin müzisyenlerin içinde Rumlar çoğunluktaysa Rumları, kalfaların, mimarların içinde çoğunlukta olan ya da izini daha fazla bırakan kim varsa o anlatılmaktadır. Taraflı bir gözle bakılıp Rumların, Ermenilerin ya da sadece Müslümanların anlatılması müzenin kontrolünde olduğu, bilimsel olabilmenin tek yolu da, müzenin uyguladığı politika olduğu ifade edilmiştir. Yapılan incelemelerde de bahsi geçen uygulama sergilemelere yansımıştır. Müze temalarına uygun olarak kültürlerin yoğunlukları saptanmış ve o ölçüde bir sergileme politikası izlenmiştir. Farklı kültürlerle ilgili bilgi toplama konusunda bir ölçütün tercih edilmediği ve temalara göre bir yönelim izlendiği anlaşılmaktadır.

- Yurt dışına göç etmek zorunda kalan Adalılarla iletişime geçilmiş midir? Geçilmiş ise ne gibi çalışmalar yürütülmüştür?

Yurt dışına göçmüş olanlar arasında öncelikle Atina'daki Adalılarla (en kitlesel göç oraya olmuş)sözlü tarih görüşmeleri yapılmış olup, orada yaşayanlardan bilgi ve belge talep edilmiştir. Ayrıca müze açılışına davet edilen Adalılar, otobüslerle Atina'dan getirilerek misafir edilmiştir. Yahudi cemaatiyle görüşülerek, İsrail'e göç edenlerin ve derneklerinin vs. iletişim bilgileri alınıp yazışmalar yapılmış ancak Yahudi cemaati daha kapalı bir toplum olduğu için kendileri çok teması tercih etmemiştir. Müze ilerleyen yıllarda Yahudilerin merkezde olduğu bir sergi yapmayı istemektedir. Adalar'da siyasi nedenlerle göç etmek zorunda kalan, özellikle Rumlarla bağlantıya geçilerek sözlü tarih çalışması yapılması ve onlara jest yapılarak müze açılışına davet edilmesi, çok kültürlü yaşama sunulan bir katkı olarak değerlendirilebilir.

Temel Dinamikleri Açısından Müzenin Çok Kültürlü Yapının Yansıtılması Konusunda Bir Duruşu Var mıdır?

Bu araştırma alt sorusuna yönelik olarak şu sorular sorulmuştur:

1. Müzenin koleksiyon yönetimi politikası var mıdır? Politika temelde neye dayanmaktadır? Koleksiyon nasıl oluşturulmuştur? Oluşturulurken çok kültürlü yapı dikkate alınmış mıdır?

Katılımcıların ifadelerine göre, koleksiyon oluşturma ve yönetim politikası yazılı olarak en başta hazırlanan bir metindir. Koleksiyonun nasıl oluşturulduğuyla ilgili

olarak da önce içeriği hazırlanmış ve ardından Adalar'ın hangi temalarla anlatılmak istendiğine karar verilmiştir. 24 tane tema belirlenmiş ve bu temaların altına Osmanlı arşiv belgeleri, kurumlardan elde edilen belgeler, daha önce yapılmış bilimsel araştırmalar, tezler, kitaplar, sözlü tarih görüşmeleri, filmler, videolar ve fotoğraflarla elde edilen bilgilerle bir sınıflandırma yapılmıştır. Koleksiyonun aslında hikayenin kendisi olduğu ve hikayeyi anlatırken ya da sunarken nasıl kurgulanabileceğiyle ilgili, bir çeşit film seti kurmak gibi, üzerinde durularak nesnelerle desteklemeğe çalışılmıştır. Müzenin koleksiyon oluşturmak için gidebileceği yerler arasında herkesin bildiği, mutlaka bir parçasının olmasının gerektiğini düşünülen yerler seçilmiştir. Örneğin Büyükada'da yer alan yetimhane, Heybeliada'daki ruhban okulu, önemli mimarların yaptığı köşklere ait mimari yapısal elemanlar kullanılmıştır. Bizans'ı gösterebilecekleri bir takım replikalar ya da varsa o döneme ait kalıntılar, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden Adalar'da çıkan bulguların, bilgi ve görsellerinin alınması konusunda da çalışmalar yapılmıştır. Adalar Müzesi'nce yürütülen çalışmalarda her dönemi ve her farklı kültürü ya da grubu gösterebilecek koleksiyon bulunmasına özen gösterilmiştir. Kınalıada'da özellikle Ermenilerle; Burgazada'da Avusturyalılar, Almanlar ve Yahudilerle; Rumlarla özellikle Heybeliada ve Büyükada'da; Aleviler için de Burgazada'daki cemevinde yakın temasta olduğu ve bu durumun hala bu şekilde devam ettiği görülmektedir. Adalar'ın tarihi ve doğal mirasını, zengin, çok kültürlü yaşamını kayıt altına alan, koruyan ve sergileyen bir koleksiyon politikasını benimseyen Adalar Müzesi, çalışmalarını bu yönde yürüttüğü ve Adalar'daki çok kültürlü yaşamı dikkate aldığı anlaşılmaktadır.

2. Misyon, vizyon ve hedefleri nelerdir?

Adalar Müzesi misyonu, Adalar'ın tarihi, çok kültürlü ve doğal zenginliklerinin tanınmasını sağlamaktır. Adalar tarihini ve çok kültürlü yaşamın zenginliklerinin tüm dünyaya tanıtılması, karşılıklı anlayış ve paylaşım için uluslararası ilişkilerin kurulması, dünyadaki ada üzerinde kurulmuş olan müzeler ile Türkiye ve İstanbul'daki kent müzeleri ile işbirliği yapılmak istenmesi vizyon ve hedeflerini oluşturmaktadır. Adalar üzerine çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları, topluluklar, kurumlar ve kişiler ile birlikte üretimde bulunulması, Adalar konusunda bilimsel çalışmaların desteklenmesi ve iletişim ağlarının kurulmasıyla, Adalar'ın kültür ve tarih mirasını anlamak, korumak ve aktarabilmek için, çocuklar ve gençlerin tarih ve çevre dostu olma bilinci kazanmalarının sağlanması da yine hedefleri (görevleri) arasında yer almaktadır. Adalar Müzesi kuruluşunda belirlenmiş olan misyon, vizyon ve hedeflerine dönük çalışmalar yürütüldüğü çeşitli etkinliklerle anlaşılmaktadır.

Örneğin Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilen AB-Türkiye Kültürlerarası Diyalog Müzeler Hibe Programı kapsamında Adalar Müzesi'nin yürütmekte olduğu Türkiye'de Kent Müzeciliği'ne Giriş projesi yapılmıştır. Adalar Müzesi, sözlü tarihin müzeler için önemini tartışmak amacıyla 9 Ekim 2012 tarihinde Büyükkada Splendid Palas Hotel'de uluslararası platformdan ve Türkiye'den uzmanları bir araya getirmiştir. Seminer, Adalar Belediyesi, İsveç Nacka Belediyesi H.A.M.N Müzesi, Goethe Enstitüsü İstanbul Şubesi, Maltepe Üniversitesi, Müzecilik Meslek Kuruluşu, Berlin Kreuzberg Müzesi, Köln Kent Müzesi, Amsterdam Tarih Müzesi, İstanbul Hollanda Araştırmaları Enstitüsü, Bursa Kent Müzesi'nin katılımı ve desteği ile gerçekleşmiştir. Böylesi uluslararası ilişkiler kurarak projeler yaratmak müzenin gelişimine katkı sunmasının yanında daha fazla görünür olmasını ve Adalar'ın sahip olduğu çok kültürlülüğün bilinmesini ve de sahiplenilmesini sağlayacaktır.

Müze Sergilemesi Çok Kültürlü Toplumsal Yapıyı Yansıtmakta Mıdır? Sergilerin Kültürel Uzlaşının Sağlanmasına Yönelik Katkıları Var Mıdır?

Bu araştırma alt sorusuna yönelik olarak şu sorular sorulmuştur:

1. Müzenin sergi politikası var mıdır? Sergi politikası neye dayanmaktadır? Sergiler oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır? Müze sergilemesi nasıl oluşturulmuştur?

Adalar Müzesi, Adalar'ın tarihini ve doğal mirasını, zengin ve çok kültürlü yaşamını yansıtan her türlü bilgi, belge, fotoğraf, video, obje vb. sergilerine uygun olarak bünyesine katmaya çalışan bir sergi politikası yürütmektedir. Sergi politikası koleksiyon politikasıyla benzerlik gösterir. Bir sergi konusu yine temalar üzerinden belirlenmektedir. Konunun daha iyi anlaşılması için 2014 haziran ayında açılması planlanan "Tanrının Evleri" adlı sergi için 2011-2014 tarihleri arasında yürütülen çalışmalar örnek verilebilir. Sergiye üç yıldır hazırlık yapılmış ve son iki yıldır Adalar'daki bütün dini törenler hem video hem de fotoğraflarla kayıt altına alınmıştır. Zaman zaman zorluklar yaşansa da törenlerin hiçbirinin kaçırılmaması sayesinde önemli bir arşivin biriktirilmesi sağlanmıştır. Düğünler, cenazeler, sünnetler ve vaftiz törenlerinde eskilerin görkemi daha farklıdır. Ancak bugünkü törenlerin nasıl yapıldığı, nelerin korunabildiği, birbirleriyle olan benzerlik ve farklar da görülmüş olunacaktır. Müzeye bir yandan da eski dini ritüellere yönelik bağışlar yapılmaktadır. Sergiyle, ibadethanelerin her biri tanrıların evleri olup hepsinin kendi inancına göre

ibadetini yapmakta ve nasıl giyindikleri, ne konuştukları, hangi ilahileri söyledikleri vs. ortaya koymak isteği yatmaktadır. "Tanrının Evleri" adlı sergiyi açma nedenleri, toplumsal çeşitliliği gösterebilmektir. Görüldüğü üzere sergiler oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmaktadır.

Adalar Müzesi'nin geçici ve kalıcı sergilerinde bu konuya özel bir önem verildiğini anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamındaki dönem olan 2010-2014 tarihleri arasında toplam 14 geçici sergi düzenlenmiş, bunlardan özellikle 5 tanesinde bu konuya önem verilmiştir:

Tek tek örnekler:

Angelos Kalfa ve Adalar'ın Gönüllü Can Kurtaranı Horoz Reis adlı iki çarpıcı hikaye örnek verilebilir. *Angelos Kalfa* ile ilgili anlatılan hikaye şudur:

"1950'lere kadar Burgazada'da cami yoktur. 1951'de, bir cami yaptırılmasına ve İstanbul'un fethinin 500'üncü yılına yetiştirilmesine karar verilmiştir. Ancak inşaatı üstlenen kalfa camiyi tamamlamamış, sağa sola borç takıp ve Ada'yı terk etmiştir. Dört duvar halinde kalan hatta bir duvarı kendi kendine yıkılan caminin nasıl tamamlanacağı düşünülürken, Angelos Kalfa devreye girmiştir. Rum inşaat kalfası geleneğinin devamı olan Angelos Kalfa, çok kısa sürede işi tamamlayıp bugünkü zarif camiyi ortaya çıkarmayı başararak, 500'üncü yıl yetiştirilmesini sağlamıştır" (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Berç Yetvart Akdeniz nam-ı diğer Horoz Reis'in bahsi geçen hikayesi de şu şekildedir:

"Adalılar sedyedeki yaşlı adamı elbirliğiyle Horoz Reis'in teknesine yerleştirdi. Kartal'a dümen tutan tekneye lodos, Büyükada'dan açıldıkça deli gibi bindirdi. Horoz Reis, karanlıkta görünmeyen dalgaları hissediyor, tekneyi onların suyuna göre yönetiyordu. Işıklar yaklaştıkça dalgalar büyüdü. Dümeni tutmak bile zordu ama Horoz Reis, güçlü kasları ve bilgisiyle baş etti. Hasta karaya çıkarılırken Horoz Reis refakatçisinin kulağına eğildi, "Arabaya verecek paran var mı" diye sordu. Olmadığını bakışlarından anladı, bir miktar parayı onun cebine sokuşturdu. Balıkçı Artin'in, kendisi gibi balıkçı olan iki metreye yüz yirmi kiloluk sarışın, çakır gözlü oğlu Berç Yetvart Akdeniz, Adaların "Hızır"ıydı. Kim hasta olursa, güçlü motoruyla o yardıma koşardı. Lakabına gelince, çocukken kaybettiği yegâne oyuncağı tahta horozun ardından çok ağlamış, adı "Horoz" kalmıştı. Reis, 1978'de kalp krizinden vefat etti, Kınalıada'ya gömüldü" (Adalar Müzesi Arşivi, 2010). Her iki hikayede de Adalılar arasında yer alan dayanışma kültürünün belki de en güzel örneklerini görebilmekteyiz. Biri Rum diğeri Ermeni olan iki Adalı dil, din ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin yardımlarını "kardeşleri"nden esirgememişlerdir. Bu hikayeleri

okuyanlar elbette dayanışma ve barış içinde yaşamının ne kadar önemli ve değerli olduğunu anlayacaklar ya da hissedeceklerdir.

2012 Haziran ayında geçici sergi olarak açılmış olan "*Lefter biz bu memleketi seninle sevdik*" adlı sergi de bir başka örnektir. Lefter sergisinin adı ilk etapta biraz tepki çekmiş ve insanlar Lefter olmasaydı bu memleketi sevmeyecek miydik, diye algılamışlardır. Böyle algılanmasına neden olabilecek olan bir yan olsa da Adalar Müzesi bu ifadeyi kullanmayı tercih etmiştir. Çünkü söylemek istenilen şey aslında, bu memleketin farklılıklarla sevilmesidir. Lefter, Niko, Berç Hasan ve Hüseyin, Hosep gibi farklılarla memleketin sevildiğinin anlatılmaya çalışılmasıdır. Lefter orada bir simge durumundadır, farklılıkların ve de çok kültürlülüğün anlatıldığı bir sembol olarak yer almaktadır. Açılışına Fenerbahçe taraftarları, Lefter tanımış herkes, arkadaşları, ailesi, Atina'dan dostları gibi pek çok insan katılmıştır. Adalar Müzesi yöneticilerinden Halim Bulutoğlu sergiye dair şu yorumda bulunmuştur (Anket Görüşmesi, 07.11.2013): "*farklılıklar, ah ne güzeldi o günler... den ibaret geçmişe öykünmeci şeklinde değil de, geçmişini olumlu ve olumsuz her yanıyla ortaya çıkarıp birlikte sahipleniyorsan ve de bunları anlamaya ve anlatmaya çalışıyorsan işte o zaman doğru yapmış oluyorsun. Aksi takdirde bugüne kadar yapıldığı gibi gizlemeye, örtmeye çalışmanın ötesinde bir şey yapmamış olursun ve bir kent müzesinin yapacağı en son şey bu olmalı herhalde diye düşünüyorum*". Yine bu sergide dikkati çeken şey gerçeklerin olanca çıplağı ile ortaya konulup, çok kültürlü yaşamın her vesilede vurgulanmasıdır. Açık bir şekilde ifade edebilir ki, Adalar Müzesi sergilerinde çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmaya dönük bir çabası vardır ve bu konuya özel bir hassasiyet gösterilmektedir.

Müzenin eğitim çalışmaları ve etkinliklerinin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik katkıları var mıdır?

Bu araştırma alt sorusuna yönelik olarak şu sorular sorulmuştur:

1. Müzenin eğitim politikası var mıdır? Eğitim çalışmaları nasıl planlanmıştır?
Bu çalışmalar oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır?

Katılımcıların ifadelerine göre, müzenin şuan için bir eğitim programı yoktur. Adalar Müzesi eğitim etkinlikleri 2010'dan 2011'e kadar devam etmiş olup, 2012'de kısmen bir şeyler yapabildikleri, 2013'te ise herhangi bir etkinlik yapamadıkları bir dönem

olmuştur. Bunun nedeninin kadrosal olduğu belirtilmiştir. Eğitim etkinlik programı koyabilmek için müze pedagogu ya da müzecilik eğitimi almış birisinin, halkla ilişkiler adına bu işi yapıyor olması gerekmektedir. Şuan da Adaevi etkinliklere devam edip, bütün etkinliklerini de çok kültürlülüğü dikkate alarak, profesyonel bir biçimde yapmaktadır. Ancak Adaevi'nin müzenin temalarını kullanarak değil de Adalar'ın gündemine göre bir işleyişi vardır. Farklı müzik türlerinden konserler, dünya sinemasından çeşitli kültürlere ait filmler, halk dansları, tiyatro gösterileri, söyleşiler; Adalar'ın sorunları ile ilgili söyleşiler, Türkiye ve İstanbul'daki tartışılması gerekli olan kentsel problemler ilgili söyleşiler yapılmaktadır. Müze, daha önceki yıllarda yapmış olduğu etkinliklerde temalar neyse her temaya uygun atölyeler koymaya çalışmıştır; doğa, mimarlık ve maket atölyesi, çocuklarla edebiyat atölyesi, müzik atölyesi gibi. Örneğin müzik atölyesinde yapılmaya çalışılan bir taraftan Adalı müzisyenleri tanıtmak, diğer taraftan da çocukların müzikle, notayla sistematik bir şekilde tanışmasına imkan sağlamaktır. Eğitim etkinliklerinde çok kültürlü yaşamı öne çıkaran özel amaç güdülmediği anlaşılmakta ve bu durum bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Eğitim etkinlikleri, çok kültürlü yaşamın ve barış kültürünün erken yaşlarda verilmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bundan sonra yapılacak eğitim etkinliklerinde, barış kültürünü geliştirebilecek unsurların, hoşgörü, dayanışma ve çok kültürlülük açılarından dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

5.3.4 Sonuç

Araştırma alt soruları merkezinde özet ve değerlendirme yapmak uygun olacaktır. Bir kent müzesinin, kent tarihinin araştırılmasında başvurulması gereken en önemli kaynaklardan biri, sözlü tarih görüşmeleridir. Adalar Müzesi'nce yapılan yüz elliye yakın sözlü tarih görüşmesi, Adalar'da yaşayan ya da yaşamış farklı etnik kimliğe, dile, dine ya da inanca sahip kişilerden, cemaat mensuplarından seçilmiştir. Bu çok önemli bir yaklaşımdır. Çünkü Adalar'da, "Adalılık" kimliği altında barış ve kardeşlik anlayışında süren yaşam biçimi, daha önce de değinmiş olduğumuz, siyasal birtakım olaylardan etkilenmiştir. İşte bu nedenle, çok titiz çalışmalar sonucunda elde edilen sözlü tarih kayıtları, Adalar'ın dününü açıklığa kavuşturup, bugün gelinen noktayı anlamamızı sağlamıştır. Özellikle Adalar Müzesi'nin geçici sergilerinde Adalar'daki çok kültürlülüğün ve "Adalılık" kimliği-kültürü içinde sürdürülen dayanışmanın ve barışçıl yaşamın vurgusu dikkat çekicidir. Örneğin Cami inşaatının yarım kalmasına müsaade etmeyen bir Rum ustanın anlatılması, Lefter gibi bir kişiliğin farklılıkların ve çok kültürlülüğün anlatıldığı bir sembol olarak yer alması,

tanrının evleri adlı sergiyle toplumsal çeşitliliğin gösterilmeye çalışılması gerçekten önemlidir. Adalar Müzesi'nin, Adalar'ın kültür ve tarih mirasını anlamak, korumak ve aktarabilmek için, çocuklar ve gençlerin tarih ve çevre dostu olma bilinci kazanmalarının sağlanması konusunda faaliyetler yürütüldüğü görülmektedir.

Adalar: Aleviler, Almanlar, Avusturyalılar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Süryaniler, Keldaniler, Karaylar, Kürtler gibi onlarca etnik kimliği ve bu kimliklerin bağlı oldukları inanç gruplarını bünyesinde barındıran özel bir bölgedir. Adalar'da bir Müslüman'ın cenazesine bir Hristiyan'ın katılması ya da kilisede mum dikip dua eden bir Müslüman'ı görmek gayet normal olan davranışlardır. Adalar Müzesi de işte böylesi güzel bir coğrafyanın hak ettiği bir politika izlemiştir. Örneğin koleksiyon oluştururken Kınalıada'da özellikle Ermenilerle; Burgazada'da Avusturyalılar, Almanlar ve Yahudilerle; Rumlarla özellikle Heybeliada ve Büyükada'da; Aleviler için de Burgazada'daki cemevi her bir toplulukla bağlantıya geçilmesine özen gösterilmiştir. Müze, Adalar'ın yaşam biçimindeki ve düzenindeki değişim ve gelişmelerin araştırılmasını, bölgenin diğer çevrelerle ilişkisini ve var olan kimliklerin, dil, din, ırk ve inanç ayrımı gözetmeksizin müze içinde yer almasını kuruluş aşamasının başından itibaren ortaya koymuştur. Ayrıca Adalar Müzesi, Adalar'a farklı dönemlerde farklı coğrafyalardan gelenlerin taşıdıkları kültürel kimlikleriyle yaratılan "Adalılık Kültürü" etrafında ayrımcılık yapmadan özgürce, barış ve kardeşlik içinde, yaşanabileceğini vurgulamıştır.

6. GENEL SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Genel olarak dünyada ve özellikle Türkiye’de, geçmişten günümüze siyasal ve ekonomik nedenlerden ötürü süre gelen kırsaldan büyük şehirlere yapılan iç göçler, mevcut kent yaşamında uyumsuzluklara neden olmuştur. Bunun en büyük nedeni kırsalla kent arasındaki yaşam biçimi, kültür ve dil farklılıklarıdır. Ayrıca farklı topluluklar arasında oluşturulan ön yargılar da buna eklenebilir. İşte bu noktada kent müzeleri önemli bir işlev üstlenmektedir. Barış kültürünü oluşturmak için çok kültürlü yaşamın korunduğu ve sürdürüldüğü, kentlilik kimliği altında insanların birbirini anlamaya çalıştığı ve ön yargılarını sorguladığı mekanlar olarak kent müzeleri büyük önem taşımaktadır. Çünkü kent müzeleri, farklı dil, din, etnik kimlik ve yaşam biçimine sahip insanları buluştururken herkesi ortak bir kimlikte kaynaştırarak kentle barışık yaşamalarını sağlamaya çalışmaktadır.

İstanbul 2010 yılında, çağdaş bir kent müzesine kavuşmuştur. Kent müzesi İstanbul’un Adalar ilçesinde açılmıştır. Adalar, yalnızca İstanbul’un değil Türkiye’nin çok özel bir bölgesini temsil etmektedir. Çünkü bu coğrafyada, Aleviler, Almanlar, Avusturyalılar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Süryaniler, Keldaniler, Karaylar, Kürtler onlarca farklı etnik kimliğe, dile, dine ya da inanca sahip insanlar “Adalılık” kimliği altında oluşturdukları barış kültürünü yaşamaktadır. Ancak 6-7 Eylül 1955’te yaşanan olaylar, Kıbrıs Harekatı ve akabinde yaratılan psikolojik baskılar, özellikle Rum vatandaşlarımızın bölgeyi terk etmelerine neden olmuş ve buradaki eşsiz doku yara almıştır. Tüm bu yaşananlar, kültürel dokuya zarar vermiş olsa da, dayanışma, hoşgörü ve kardeşçe yaşamayı temsil eden “Adalı” kimliği hüküm sürmeye devam etmektedir. Örneğin Hz. İsa’nın doğuşu ve vaftiz edilişinin yıldönümü sebebiyle kutlanan denize haç atma törenine yalnızca Hristiyanlar değil, soğuk kış koşullarına rağmen, Müslümanlar da katılırlar. Eskisi kadar yaygın olmasa da, Hristiyanlar tarafından kutlanan Paskalya törenlerine Müslümanların katılması, aynı şekilde Müslümanlar tarafından kutlanan dini bayramlara da Hristiyanların eşlik etmesi söz konusudur. Ayrıca herhangi bir Adalının cenaze törenine din, inanç ve kimlik farkı gözetilmeksizin herkes katılabilmektedir. Adalar Müzesi işte böylesi hassas bir bölgede, İstanbul’un 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçildiği yılda kapılarını halka

açmıştır. Müze, 2010 Ajansı'nın finansal desteği ile Adalar Vakfı yürütücülüğünde ve Adalar Belediyesi ortaklığında kurulmuştur. Müze, Adalar'ın oluşumundan bugüne gelen hikayesini artmaya devam eden yüzlerce obje, 21 bin belge, 7 bin fotoğraf, yüzlerce belgeleme çekimi, film ve sözlü tarih kayıtlarından oluşan bir koleksiyonu ile ziyaretçilerine sunmaktadır. Araştırmanın temel sorusu, Adalar Müzesi'nin 2009-2014 dönemlerini kapsayan kuruluş ve müzenin iletişim işlevleri ile ilişkili çalışmalarında çok kültürlü toplumsal uzlaşının sağlanmasına ya da diğer bir ifade ile barış kültürünün gelişimine yönelik faaliyetler yürütmüş müdür?

Buna bağlı olarak alt sorular ile ilişkili elde edilen veriler değerlendirildiğinde;

1. Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında Adalar'ın var olan kültürel çeşitliliği dikkate alınmış mıdır?

Adalar Müzesi'nin kuruluşundaki ana ilham kaynağı, Adalar'ın sahip olduğu çok kültürlü yaşam olmuştur. O yüzden de misyonlarının temelinde de Adalar'ın çok kültürlü, zengin kimliğini ortaya çıkarmak, korumak, bunu anlatmak, tanıtmak ve bunu tanıtırken de Adalar'a olan ilgi, sevgi ve merakın artmasını ve de görünürlüğünü sağlaması yatmaktadır. Kültürel çeşitlikle ilgili araştırma çalışması, sözlü tarih üzerinden hafıza temelli yapılmıştır. Kültürel çeşitliliğin ana şeması şu şekilde yapılmıştır: Aleviler, Almanlar, Avusturyalılar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Süryaniler, Keldaniler, Karaylar gibi topluluklar olduğu belirlenmiştir. Ve bu toplulukların her birinin temsilcileriyle sözlü tarih çalışmaları yapıp, onlardan bilgiler alınmıştır. Yaklaşık yüz elliye yakın farklı grupların temsilcileriyle yapılan sözlü tarih görüşmelerinin en başında, siyasal nedenlerle yaşadıkları bölgeyi terk etmekte zorunda kalan Atina'daki Adalı Rumlar oluşturmaktadır. Ayrıca Atina'daki Adalıların müzenin açılışa davet edilmesi de önemli bir yaklaşımdır. Adalar Müzesi, Adalar'da yaşayan kültürlere değinirken: Örneğin eğitim bölümünde okullardan bahsederken Fransız okulunu, Rum ve Ermeni okulları ve yetimhaneleri, Müslümanların gittiği okullar ve şu anda kapalı olan Ruhban okulu anlatılmaktadır. Yürütülen çalışmalar üzerinden Adalar Müzesi'nin kültürel çeşitliliği dikkate aldığını söyleyebiliriz.

2. Temel dinamikleri açısından müzenin çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşu var mıdır?

Adalar Müzesi'nce öncelikle Adalar'ın hangi temalarla anlatılmak istendiğine karar verilmiştir. Ve bu doğrultuda toplam 24 tane tema belirlenmiş ve bu temaların altına

Osmanlı arşiv belgeleri, kurumlardan elde edilen belgeler, daha önce yapılmış bilimsel araştırmalar, tezler, kitaplar, sözlü tarih görüşmeleri, filmler, videolar ve fotoğraflarla elde edilen bilgilerle bir sınıflandırma yapılmıştır. Adalar Müzesi'nce yürütülen çalışmalarda her dönemi ve her farklı kültürü ya da grubu gösterebilecek koleksiyon bulunmasına özen gösterilmiştir. Örneğin Kınalıada'da özellikle Ermenilerle; Burgazada'da Avusturyalılar, Almanlar ve Yahudilerle; Rumlarla özellikle Heybeliada ve Büyükada'da; Aleviler için de Burgazada'daki cemeviyle yakın temasta olunmaktadır. Adalar Müzesi'nin sergi politikası, çok kültürlü yaşamdan alınan ilhamla farklı kültürlerin sergilere yansması şeklinde ifade edilebilir. Her bir sergi temalar üzerinden belirlenmektedir. Ve bu sergiler oluşturulurken her bir kültürden kullanabilecekleri temaya uygun ne varsa bunun temini konusunda çaba sarf etmektedirler. Temel dinamikleri açısından Adalar Müzesi'nin çok kültürlü yapının yansıtılması konusunda bir duruşu olduğunu açıkça ifade edilebilir.

3. Müze sergilemesi çok kültürlü toplumsal yapıyı yansıtmakta mıdır? Sergilerin kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik mesajları var mıdır?

Adalar Müzesi'nin geçici ve kalıcı sergilerinde çok kültürlü toplumsal yapının yansıtılması konusunda özel bir önem verildiği, yukarıda verilen geçici sergi örneklerinden anlaşılmaktadır. "Angelos Kalfa" ve "Horoz Reis" hikayelerine ile ek olarak "Lefter biz bu memleketi seninle sevdik" adlı geçici sergilerde göze çarpan şey Adalar'a farklı coğrafyalardan gelen ve farklı kimliklere sahip olan Adalıların, "Adalı" kültürü içinde dayanışma ve kardeşçe yaşanıldığını vurgulayan mesajların yer almasıdır. Bir Rum ustanın, yarım kalan caminin tamamlanması konusundaki yaklaşımı ya da bir Ermeninin balıkçının canı pahasını gönüllü cankurtaranlık yapması en güzel dayanışma örneklerindendir.

4. Müzenin eğitim çalışmaları ve etkinliklerinin (yayınlar dahil) kültürel uzlaşının sağlanmasına yönelik amaç ve hedefleri var mıdır? Ne tür katkı sağlamaktadır?

Adalar Müzesi'nin eğitim etkinlikleri şu an için yürütülememektedir. Nedenlerine de yukarı da değinilmişti. Eğitim etkinliğinin yapılamaması, barış kültürünün geliştirilmesinde bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir. Eğitim etkinlikleri, çok kültürlü yaşamın ve barış kültürünün erken yaşlarda verilmesi açısından önem taşımaktadır. Müzenin eğitim ile ilgili çalışmalarının, en kısa zamanda çok kültürlülük temeli

üzerinden, yeniden ele alınması ve Adalar Müzesi yetkililerinin bundan sonra yapacakları eğitim etkinliklerinde, çok kültürlü yaşamı öne çıkaran bir politika izlemeleri gerektiği düşünülmektedir.

Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarını, bölgenin sahip olduğu hassasiyeti dikkate alarak başarılı bir şekilde yürütmüştür. Bölge insanlarının yaşamış olduğu sıkıntılara özellikle dikkat çekilmiş ve her etnik kimliğin ya da inancın mensuplarına gerek sözlü tarih çalışmalarında gerekse sergilerinde yer verilmiştir. Adalar Müzesi'nin bir kent müzesi olarak ortaya koyduğu irade ya da yaklaşım çok önemlidir. Çünkü bu kent müzesinin, dillendirilmekten çekinilen, unutulmaya yüz tutmuş gerçeklere yer vermesi, aynı coğrafya içinde yaşayan insanların birbirlerini daha iyi anlamasına ve gelecek nesillerin aynı hatalara düşmemesine yardımcı olacaktır. Adalar Müzesi'nin barış kültürüne desteği yadsınamaz bir gerçektir. Ancak şunu belirtmekte fayda var, hiçbir kent müzesi tek başına barış kültürünü inşa edemez. Bu ve buna benzer katkıların sürdürülebilir olması için, sivil toplumun katılımı ve siyasi iradenin güçlü desteğiyle gerek eğitim alanında, gerekse yasal zeminde değişikliklerin yapılması ve bu anlayışın toplumun tüm kesimlerince benimsenmesi için yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ancak böylesi bir işbirliğiyle istenilen ya da özlenen barış ortamı sağlanabilecektir. Son olarak şu ifade edilebilir. Adalar Müzesi'nin finansal açıdan varlığını sürdürebilmesi çok önemlidir. Uzun yıllardan beri bir hayalin ürünü olan ve yoğun bir emek sonucunda elde edilen bu başarının, gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak bir yol izlenmelidir. Türkiye'de devlet desteği alamayan özel müzelerin birçoğu benzer bir sorunla karşılaşmakta olup, bu müzeler, birkaç yıl içinde kapılarına ya kilit vurmakta ya da herhangi bir etkinlik yapmadan, çok az bir ekiple varlıklarını sürdürmektedirler. Sürdürebilirlik açısından özel müzelerinin en başarılı örneklerinden birisi İstanbul Modern Sanat Müzesi'dir. Eczacıbaşı'nın başını çektiği ve Turkcell, Garanti Bankası, Ülker gibi büyük şirketlerin de içinde olduğu sponsorluklarla 2004 yılından beri faaliyet göstermektedir. Adalar Müzesi de, Adalar'ın sahip olduğu çok kültürlü yapıdan yola çıkarak hazırlayacağı özgün projelerle; gerek Avrupa Birliği hibe fonlarından gerekse Türkiye'de bu konuya duyarlı büyük şirketlerden destek alabilecek çalışmalar yürütmelidir. Ancak böylesi işbirlikleri ile sayesinde olası finansal krizlerden başarılı bir şekilde çıkabilecektir.

KAYNAKÇA

Adalar Müzesi Arşivi, www.adalarmuzesi.com

Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşmeler

Adalar Müzesi. 2014. Tanrı'nın Evleri Sergisi Açıldı, **Adalı Dergisi**, s. 109: 4-5.

Akça, Gürsoy, İkbâl Vurucu. 2010. Çok Kültürlülük Tartışmaları, Toplumsal Bütünlük Kaygısı ve Yeniden Milletleşme (Kazakistan Halkı Asamblesi Örneği). **Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 24:13-42.

Aksoy, Nazan. 2001. Postmodernizm ve Çokkültürlülük. **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**. s. 13: 3-10.

Bal, Hüseyin. 2002. **Kent Sosyolojisi**. Isparta: Fakülte Kitabevi.

Aksoy, Suay. 2008. "Günümüzde Kent Müzeleri Ne Anlatıyor? Kentte Diyalog ve İşbirliğine Doğru". **26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Müzecilik I Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007**. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM) Yayınları:163-170.

Aksoy, Suay, Ayşen Gür, Kerimcan Güleriyüz, Gül Dincan. 1995. **Elveda Doğduğum Toprak, Fotoğraflarda Anadolu'nun 150 Yıllık Göç Tarihi**. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Altaylı, Şakir Afşın. 2009. Müzenin Kentsel Planlama ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü. Yüksek Lisans Tezi. YTU Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bauman, Zygmunt. 2000. **Postmodernizm ve Hoşnutsuzlukları**. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bumin, Küşat. 1990. **Demokrasi Arayışında Kent**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bookchin, Murray. 1999. **Kentsiz Kentleşme**. çev. Burak Özyalçın. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çelik, Hacer. 2008. Çok Kültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü. **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 15: 319-332.

Çüçen, Kadir A. 2005. Kültür, Uygarlık, Evrensellik ve Çok-Kültürlülük. **Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi**: 111-115.

Daikov, V., S. Kovalev. 2008. **İlkçağ Tarihi**. çev. Özdemir İnce, İstanbul: Yordam Kitap.

Danacıoğlu, Esra. 2001. **Geçmişin İzleri, Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Klavuz**. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Dedehayır, Handan. 2008. Bana Kentimi Anlat, Bana Kendimi Anlat. **Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik Dergisi**. s.15, Haziran-Temmuz-Ağustos: 38-41.

Demirtaş, Kemal. 2009. Müzelerde Kentsel Kültür Tarihinin Sergilenmesinde Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Derman, Evrensel. 2012. Kent Müzelerinde Çokkültürlülük ve Kent Kimliği: Adalar Müzesi İçin Adalı Ressamlar Sergisi Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. YTU Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Edwards, Geoffrey, Marie Louise Bourbeau. 2008. Defining a Research Agenda for City Museums in a Peripheralizing World. **City Museums and City Development**. ed. Jones, Ian, Robert R. Macdonald, Darryl McIntyre. United Kingdom: Altamira Press: 145-163.

Erdoğan, Mustafa. 1998. **Liberal Toplum Liberal Siyaset**. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Ertürk, Korhan Levent. 2012. Çokkültürlülük Bağlamında Disiplinlerarası Yaklaşımlar. **Atılım Üniversitesi Açıkarsivi**: 38-39.

Fleming, David. 2001. Kentler, Müzeler ve Toplum. **Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar**. ed. Burçak Mardan. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları: 25-34.

Freely, John. 2007. **Prens Adaları**. İstanbul: Adalı Yayınları.

Freely, John. 2011. Adalar Müzesi. **Prens Adaları**. İstanbul: Adalı Yayınları.

Gülen, Nejat. 1985. **Heybeliada, Tarihi, Coğrafyası, Yaşamı**. Ankara:Tekin Yayınevi.

Gorbacheva, Tatiana. 2006. The City Museum and Its Values. **Museum International**. No. 231 Vol. 58. No. 3:50-54.

Goteborg Stadsmuseum. [20.12.2011]. www.stadsmuseum.goteborg.se.

Grewcock, Duncan. 2006. Museums of Cities and Urban Futures: New Approaches to Urban Planning and The Opportunities For Museums Of Cities. **Museum International**, No. 231 Vol. 58. No. 3: 32-41.

Günel, Müge. 2006. Marmara Takım Adalarından Kınalıada'nın Tarihsel ve Kültürel Değerlerinin İncelenmesi ve Koruma Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Hazar, Nedim. 2005. **Yakın Ada Uzak Ada Burgazada**. Belgesel Film.

Hebditch, Max. 2001. Londra Müzesi. **Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar**. ed. Burçak Mardan. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları: 39-43.

ICOM. [10.10.2013]. Museum Definition. <http://icom.museum/who-we-are/the-vision/museum-definition.html> .

Jones, Ian. 2008. Cities and Museums about Them. **City Museums and City Development**. ed. Jones, Ian, Robert R. Macdonald, Darryl McIntyre. United Kingdom: Altamira Press: 1-15.

Jones, Ian, Robert R Macdonald, Darryl McIntyre. 2008. **City Museums and City Development**. United Kingdom: Altamira Press.

Kahn, David M. 2001. Amerikan Kent Tarihi Müzelerinde Yeni Misyonlar. **Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar**. ed. Burçak Mardan, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları: 25-33.

Karakaş, Mehmet. 2001. Tarihsel Gelişim Sürecinde Kent Kısıtlı Tarihsellik Anlayışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 3 s. 1: 121-132.

Kayaalp, Meliha. 2010. Kent Müzeciliğinin Önemi ve Kültüre Olan Katkısı. Kent Hafıza Merkezleri, Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu, 26 - 27 Mart 2010. **Erciyes Üniversitesi, Bildiriler ve Tartışmalar Kitabı**, Ankara: Detay Yayıncılık: 12-16.

Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı. 1993. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları: 68-69.

Kaya, Erol. 2007. **Kentleşme ve Kentlilik Bilinci**. İstanbul: Okutan Yayınları.

Kymlicka, Will. 1998. **Çokkültürlü Yurttaşlık-Azınlık Haklarının Liberal Teorisi**. çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Lohman, Jack. 2006. City Museums: Do We Have a Role in Shaping The Global Community? **Museum International**, No. 231 Vol. 58, No. 3: 15-20.

Madra, Beral. 2009. Sanat Tarihi, Müzecilik, Görsel Kültür. Antalya: **Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları**: 1-10.

Madran, Burçak. 2001. **Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar**. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Merriman, Nick. 2007. The Peopling of London Project. **Museums and Their Communities**. ed. By Sheila Watson. USA: Routledge: 235-258.

Mouliou, Marlen. 2008. From Urban Blocks to City Blogs Defining Attributes for the City Museum of Today. **City Museums and City Development**. ed. Jones, Ian, Macdonald, Robert R., McIntyre, Darryl. United Kingdom: Altamira Press: 136-152

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa. [07.01.2012]. <http://www.mhk.pl/>.

Múzeum Mesta Bratislavy. [18.12.2011]. www.muzeum.bratislava.sk.

Schlumberger, Gustave. 1996. **Prens Adaları, Blakerna Sarayı ve Kilisesi, Bizans'ın Büyük Suru**. çev. ve haz. Haluk Çağlayaner. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sencer, Muzaffer. 1988. **Belgelerle İnsan Hakları**. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.

Silier, Orhan. 2010. Dünya'da ve Türkiye'de Kent Müzeleri. **Mimarlar Odası İzmir Şubesi Ege Mimarlık Dergisi**. s. 74: 16-21.

Silier, Orhan. 2007. Kent Müzeleri ve Türkiye’de Bu Tür Müzelere Duyulan İhtiyaç. **Tarih Vakfı Müzeler ve Sergiler Bölümü**: 1-16.

Silva, Julie A., Robin Leichenko. 2004. Regional Income Inequality and International Trade. **Economic Geography**, Vol. 80, No. 3: 261-286.

Sue, D. W., Arrendondo. P. & R. J. McDavis. 1992. Multicultural Counseling Competencies and Standards: A All to Professionals. **Journal Of Counseling & Development**. March/April Vol. 70: 477-486.

Şan, Mustafa Kemal. 2005. Farklılık ve Çokkültürlülük Siyasetleri Üstüne Bir Deneme. **Milel ve Nihal, İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi**, c. 3. s. 1-2: 69-117.

Şevki, Orhan. 2004. **Proti’den Kınalı’ya, Tanıklarla Kınılada**. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Tanrıverdi, Ahmet. 2007. **Atina’daki Büyükada**. İstanbul: Adalı Yayınları

Tanrıverdi, Ahmet. 2009. **Bir Başka Kentte Ölümü Beklemek**. İstanbul: Adalı Yayınları.

Tezel, Ceyda Özçelik. Ulusal Kimliğin Oluşumunda Müze ve Toplum İlişkisi: Singapur. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 6 s. 20. 2007: 133-155.

Tezel, Ceyda Özçelik. 2007. Ulus-Devlet Yapısına Sahip Olan Singapur’un, Ulusal Kimlik Oluşturmasına Müzelerin Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, YTU Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türker, Orhan. 2003. **Halki’den Heybeli’ye, Bir Ada Hikayesi**. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Van Den Bosch, Annette. 2007. Constructing a Public Culture in The Gobar Age. **Museums and Their Communities**. ed. By Sheila Watson. USA: Routledge.

Watson, Sheila. 2007. **Museums and Their Communities**. USA: Routledge.

Wikipedia, [04.04.2012]. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Bar%C4%B1%C5%9F>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari>.

Adalar Müzesi. [10.05.2011]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesiadalar-muzesi>.

Adalar Müzesi. [12.07.2011]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler>.

Adalar Müzesi. [12.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/marmarada-hayat-var>.

Adalar Müzesi. [12.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/balik-agalara-takildi>.

Adalar Müzesi. [12.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/adalar-binalar-mimarlar?start=10>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/adalilar>.

Adalar Müzesi. [12.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/hala-hatirliyorum>.

Adalar Müzesi. [07.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/lefter-biz-bu-memleketi-seninle-sevdik>

Adalar Müzesi. [07.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/guncel-sergiler/adalarda-tanrının-evleri>.

Adalar Müzesi. [15.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms-cocuklarla-doga-atolyesi-30-nisan>.

Adalar Müzesi. [15.07.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinliklis>.

Adalar Müzesi. [05.02.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikletkinliklistes>

Adalar Müzesi. [06.03.2010]. <http://www.adalarmuzesi.org/cmsetkinliklistesi/sefarad-yemekleri>.

Adalar Müzesi. [05.02.2014]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/etkinlik>.

Adalar Müzesi. [06.04.2010]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/bahce-kueltuerue-turu>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/10-dakikada-prens-adalari>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarin-dogasi-ve-olusumu>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarda-ilk-insan-izleri>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarin-ilk-sahipleri>.

Adalar Müzesi. [18.10.2012] <http://www.adalarmuzesi.org/cms/etkinlikler/start=64>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/adalar-mimarisi-mimarlar-bahceler>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/adalarda-egitim>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/edebiyat>.

Adalar Müzesi. [13.10.2012]. <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/gelenekler-torenler-lezzetler>.

Atılım Üniversitesi. [10.01.2012]. acikarsiv.atilim.edu.tr/browse/482/20.pdf.

BM. [13.02.2012]. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/52/1

Boğaziçi Üniversitesi. [13.03.2012]. <http://www.peaceedu.boun.edu.tr/?p=252>.

CnnTürk. [13.03.2012]. <http://www.cnntrk.com/2009/kultur.sanat/diger/10/02/>.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. [06.08.2014]. <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/muzeler/Pages/sehir-muzesi.aspx>.

İksev. [08.01.2012]. http://www.iksev.org/kultur_tr_02.php.

Ntv. [04.04.2012]. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/333023.asp>.

Radikal Gazetesi. [02.02.2012]. http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&.

Radikal Gazzetesi, [02.03.2012] <http://www.radikal.com.tr/Type=HaberYazdir&Art> .

Unesco. [07.02.2012]. http://www3.unesco.org/iycp/kits/uk_res_243.pdf.

EKLER

Ek 1. Adalar Müzesi'nin İlk Geçici Sergileri

Müzenin ilk geçici sergisi küratörlüğünü Gökhan Akçura'nın yaptığı Ada Sahillerinde Bekliyorum sergisi ile küratörlüğünü Korhan Atay'ın yaptığı ve kalıcı bölüm sergilerinden Adalılar sergisi ile Adalar'da İz Bırakanlar sergileridir.

Ada Sahillerinde Bekliyorum (Büyükada Çınar Müze Alanı)

Adalar'ın yakın tarihine ait gündelik yaşamın izleri, renkli bir anlatı, görsel malzeme ve objelerle desteklenerek sunulmuştur. Serginin bölümleri şu şekildedir: Adalar'a nasıl gelinir; nasıl gezilir; nerelerde kalınır; nerelerden denize girilir; ne yenir ne içilir; nasıl eğlenilir; nasıl dedikodu yapılır? Sergi, Adalar'ın 75 yıl öncesindeki günlük yaşamına dek uzanmaktadır (Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

Adalılar Sergisi (Büyükada Çınar Müze Alanı)

Adalılar sergisi, müze ziyaretçilerini Adalar'daki sıradışı yaşamın sıradan insanlarıyla tanıştırmıştır. Her biri, tarihin farklı dönemlerinde, farklı coğrafyalardan gelerek Prens Adaları'nda buluşan bu insan topluluğu, değişik inanç ve kültürel kökenden olsa da, dayanışma içinde bir arada yaşamayı başarmıştır. Başarmanın da ötesinde, ortak bir "Adalılık Kültürü" yaratmıştır. Pek çok toplumun ve devletin beceremediğini gerçekleştirip, inanç ve köken ayırmaksızın, iyi günde ve kötü günde, eğlencede ve hüznünde bir arada yaşamıştır. Yaratılan bu ortak kültürün ipuçları, sıradan Adalıların yaşamlarında gizlidir. Yazlıkçısı ve kışlıkçısı, kasabı ve bakkalı, sucusu ve akademisyeni, balıkçısı ve eşekçisi, memuru ve din adamı, zengini ve yoksuluydu; Adalılık ruhunu içinde hissedenden tüm Adalıların bu ortak mucizede payı vardır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/gecmis-sergiler/adalilar>, [03.10.2012]).

Adalar'da İz Bırakanlar (Büyükada İskele Sergi Alanı)

"Adalar'da İz Bırakanlar" sergisinde, Adalar'da yaşamış, orada ölmüş ya da göçüp gitmiş insanların bıraktıkları izlerden yola çıkarak Adalar'ın öyküsü anlatılmıştır. Adalar'ın henüz ada olmadığı 12 bin yıl öncesinden, Bizans'tan, Osmanlı döneminden Temmuz 2010'da dünyaya gelen en küçük Adalıya kadar uzanan öykülerde "Ada" yaşamının renkli, çarpıcı, hüznü ve eğlenceli yanları ele alınmıştır. Cambazlı, hokkabazlı yazlık eğlencelerinin, müzikli danslı ada gecelerinin... Adalar'a sığınan Robinson'ların, ak saçlı Poseidon'ların... Siyasetçi ve din adamlarının Adalar'a sürülüp eziyet çekerek yitip gittiği karanlık zamanların... 1. Dünya Savaşı'nın Rum ve Ermeni kökenli Çanakkale gazilerinin...

Bu öykü hepsinin, ama hepsinden daha çok kardeşliğin, dostluğun, dayanışmanın ve aşkın; Adalar'ın, Ada yaşamının, çok kültürlülüğün ve Adalılığın benzersiz dünyasının öyküsüdür (Adalar Müzesi Arşivi, 2010).

Ek 2. Adalar Müzesi Kalıcı Sergileri

Kent müzesi kavramının temel ilkelerinden ödün vermeksizin geceli gündüzlü sabırla çalışan profesyonel ve gönüllülerin emeğiyle oluşturulan Adalar Müzesi, 10 Eylül 2010 tarihinde kalıcı sergi bölümlerinin açılışını gerçekleştirmiştir. Kalıcı bölümün sergi içerikleri özetle şu şekildedir:

10 Dakikada Prens Adaları

10 Prens adasının 10 dakikada geçmişinden kesitler, haritaları, fotoğrafları ve bugünkü kentsel verileri ile anlatıldığı video ve animasyon gösterisi yer almaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/10-dakikada-prens-adalari>, [10.10.2012]).

Adalar'ın Doğası ve Oluşumu

Bilimsel araştırmalara dayalı metinlerle hazırlanan bölümde öncelikle, "Adalar Ada olmadan önce nasıldı? " sorusunun yanıtı veriliyor. Adaların Jeolojik Oluşum Videosu ve Zırhlı Balık merkezinde başlayan hikayede İTÜ tarafından Adalar'dan çıkarılan Adaları'nın farklı dönemlerde doğasını anlatan fosiller kullanılmıştır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarin-dogasi-ve-olusumu>, [10.10.2012]).

Adalar'da İlk İnsan İzleri

Adalar'da ilk insan izlerine ve ilk İstanbullu ile birlikte rastlanması gerektiğini savunan bilim insanları henüz arkeolojik bir kazının yapılmadığı Adalar'ın, toprak altında keşfedilmeyi bekleyen tarihini hazırlanan video klipte İstanbul ile birlikte yorumlamaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarda-ilk-insan-izleri>, [10.10.2012]).

Adalar'ın İlk Sahipleri

Yunan, Roma ve Bizans dönemlerinde Adalar'ın kaderi, buradaki yaşantı, sürgün, birkaç balıkçıya ilişkin rengarenk gravürler ile detaylı sahneleri görebilmekteyiz. Ayrıca Adalar'daki saray ve manastır kalıntılarından da örnekler sunulmaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/adalarin-ilk-sahipleri> [10.10.2012]).

Adalar Mimarisi/ Mimarlar, Bahçeler

Adalar'daki birbirinden farklı ve estetik mimari niteliklere sahip yapılar, bu bölümde en önemli örnekleri, mimar ve kalfaları, mimari özellikleriyle ele alınıyor. Adalarda fotoğrafları çekilen 400 dolayında önemli yapı ve helikopter çekimleri ile havadan Adalar görüntüleri bu bölümde bizleri beklemektedir. Adalar Mimarisi çalışma başlığı altında Ada Bahçeleri konusunda 10 bahçe için örnek olarak hazırlanan çalışma ise Ada Lezzet Turları/ Bahçe Mimarisi başlığı ile gezinti yapma imkanı da sunuyor (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/adalar-mimarisi-mimarlar-bahceler>, [10.10.2012]).

Adalar'da Eğitim

Adalar'ın tarihte eğitim kalitesi ile öne çıkan okulları, Osmanlı arşiv belgelerinden seçmeler, okullardan obje ve fotoğraflar yer almaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/adalarda-egitim>, [10.10.2012]).

Edebiyat

Adalar'da yaşamış, gelip geçmiş, eserlerinde Adalar'a yer vermiş tüm yerli ve yabancı edebiyatçıların anlatıldığı bu çalışmada özellikle Adalı edebiyatçıların kişisel yaşam eşyaları, mektupları, şapkaları ile zenginleşen bir sunum

ziyaretçilerin oldukça ilgisine sunulmaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/edebiyat>, [10.10.2012]).

Gelenekler, Törenler ve Lezzetler

Adalar pek çok İstanbullunun hayatında yazlık olarak yer almıştır. Oysa pek çok aile yaz kış Adalıdır. Bu çalışmada Adalar'daki çok kültürlülüğün mutfaklara yansımaları, ada hayatındaki yazlık - kışlık farklılıklar, mevsimlik göç hikâyeleri, örneğin bir zamanlar buzdolabının ve yemek ocağının bile kışlıktan yazlığa taşındığı gibi araştırmalar ve öyküler yer almaktadır (Adalar Müzesi, <http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/surekli-sergiler/istanbula-baglanmasi-ve-yerlesim/gelenekler-torenlere-lezzetler>, [10.10.2012]).

Ticari Yaşam

Adalar'da geçmiş yıllarda ticaret yapmış bakkalların tabelaları, faturalar gibi objelerin yanında, sözlü tarih çalışmaları ve bilgilendirme panolarıyla izleyiciye sunulan bölümdür.

Spor

Bu bölümde Adalar'da yaşamış sporculara ait özel eşyalar, şampiyonluk kürsüsü, madalyalar, bilgilendirme panoları ve fotoğraflar sergilenmektedir.

Sağlık

Adalar'daki sağlık kuruluşlarını ve eksikliği hakkında yazılar olan bilgilendirme panoları haricinde kapatılan Heybeliada Sanatoryumu'ndan kalan belgeler, kayıt defterleri ve objeler izleyiciye sunulmaktadır.

Doğal Afetler

Adalar'da hissedilen doğal afetlerin ada yaşamına etkilerinden bahsedilen bölümde afet çadırları, sirenler, megafon ve itfaiye araç-gereçleri sergilenmektedir.

Ulaşım, Haberleşme

Adalar'a ulaşımın nasıl başladığı ve geliştiğiyle ilgili bilgilerin yanında, ada içindeki ulaşım araçlarından eskiye ait örnek görselleri, fayton, arabacı hikâyeleri, bisiklet örnekleri ve zorunlu plakalardan oluşmuştur. Haberleşme için de yine bilgilendirme panoları, gemi pusulaları ve telsizler izleyiciye sunulmuştur.

Göç ve Nüfus

Adalar'daki göç hareketlerini özetleyen bilgilendirme panoları ve temsili bir göç bavulu içinde sunulan obje ve fotoğraflardan oluşmaktadır.

Yerel Yönetim

Geçmiş yönetim biçimleri bilgilendirme panoları, defterler ve fotoğraflarla sunulmuştur.

Müzik

Adalar'da yaşamış, yaşamakta olan, eserlerinde Adalar'ı konu etmiş müzisyenlerin kısa biyografilerinden oluşan bölümde, o kişilere ait müzik aletleri de görülebilmektedir. Eski dönem ve o kişilere ait olabilecek radyolar ve plaklarla zenginleştirilmiştir (Derman, 2012, 50-51)

Ek 3. Adalar Müzesi'nce Çocuklara Yönelik Yürütülen Etkinliklerinden Bazılarının Broşürleri

Çocuklarla Doğa Atölyesi

Doğa Atölyesi

7-12 yaş grubu

Ada Kayalarını ve Fosillerini Keşfediyoruz

Dünyanın oluşumundan, Adalar'ın oluşumuna uzanan jeolojik yolculuk anlatılarak başlayacak atölyede, trilobit ve mercan (halysites) fosilleri üzerinde kağıt kesme yapıştırma, boyama ile eğlenceli bir çalışma sizleri bekliyor.

30 Nisan 2011
Cumartesi 11.00-13.00
Aya Nikola Hangar Müze Binası
Aya Nikola Mevki Büyükkada, Adalar/İstanbul
T: 0216 382 64 30

Atölye Uygulayıcıları: Sinan Korkmaz
Atölye Danışmanları: Prof. Naci Güler (İTÜ Maden Fakültesi Öğretim Üyesi), Prof. Mehmet Sakıncı (İTÜ Maden Fakültesi Öğretim Üyesi), Yrd. Doç. Cengiz Zappı (İTÜ Maden Fakültesi Öğretim Üyesi)
Rezervasyon için formi doldurulabilir. Telefon ile arayabilmelisiniz.
Atölye katılımı ücretsizdir.
Kampanya 15 Nispeten.

ADALARMÜZESİ
MUSEUM OF THE
PRINCES' ISLANDS

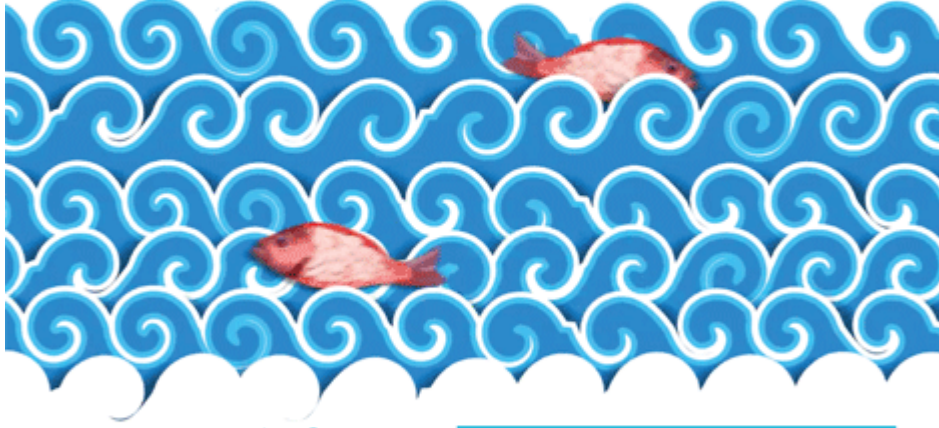
Yeni Ada Caddesi, 34710, İstanbul
T: 0212 309 00 00 - 309 00 01
F: 0212 309 00 00
www.adalar-muzesi.org

Müze’de Edebiyat Atölyesi

“Hayali Adalar Çocuk Atölyesi”

Müze’nin “Adalar Yazarlar Şairler... mitostan edebiyata...” isimli yeni sergisi “Çocuklarla edebiyat atölyesi”nde dünyanın dört bir yanından adalar ve edebiyatçılarla buluşuyoruz...

Antarktika yakınlarında Sıçra Adaları, Yeri bilinmeyen ülke Herland, belki de Kuzey Denizi’nde Fidyе Adası...

Atölye Yönetmeni: Berfu Durukan
Atölye Danışmanı: Sevengül Sönmez
24 Mart 2012 Cumartesi
11.00-13.00
Yaş: 7 - 12

Aya Nikola Hangar Müze Alanı
Büyükdada / İstanbul 34970
T: 0216 382 64 30 F: 0216 382 58 42

Rezervasyon için form doldurulabilir, telefon ile arayabilirsiniz.
Atölye çalışmaları ücretsizdir. Kontenjan 15 kişiliktir.

ADALARMÜZESİ
MUSEUM OF THE
PRINCES' ISLANDS

www.adalarmuzesi.org

Kurucular:

Müze’de Sait Faik için buluşuyoruz...

“Sait Faik Ada’dan biriyle balığa çıkmış. Küçük bir karagöz yakalamış. Oltadan çıkarınca bakmış çok küçük, öpüp denize geri bırakmış. Yanındaki ne yaptın deyince, ‘Bak, demiş artık denizde benim öptüğüm bir balık dolaşıyor.’”

Çocuklar için Edebiyat Atölyesi’nin ardından Adalı yazarlar ile Sait Faik söyleşisi ve Sevgül Sönmez’in hazırladığı Adalı Yayınları’ndan çıkan Burgazadalı Sait Faik” kitabının tanıtımı için bekliyoruz...

Program:

- **15:00-16:00**
Çocuklar için Edebiyat Atölyesi
Sait Faik Öyküleri peşinde...
- **16:00-18:00**
Adalı yazarlarla Sait Faik söyleşisi
Sevgül Sönmez
Bercühi Berberyan
Süha Oğuzertem
Faruk Duman
- **18:00-20:00**
“Burgazadalı Sait Faik” kitap tanıtımı ve kokteyl
Sevgül Sönmez

13 Mayıs 2012 Pazar
15.00-20.00

ADALARMÜZESİ
MUSEUM OF THE
PRINCES' ISLANDS

Hangar Müze Alanı, Aya Nikola Mevkii
Büyükdada / İstanbul 34970
T: 0216 382 64 30 F: 0216 382 52 90
www.adalarmuzesi.org

Kurucular:

Müze'de Müzik Atölyesi

Müziğin büyüdü dünyasında Ada seslerini keşfediyoruz...

Atölyenin amacı herhangi bir çalgı çalmasa da çocukların müziği anlamaları, tanımlarını sağlamak, müziğin diğer disiplinlerle olan bağlantısını kurmasına, Ada'da doğal sesleri fark ederek ve eğlenerek öğrenmesine yardımcı olmak...

ADALARMÜZESİ
MUSEUM OF THE
PRINCES' ISLANDS

Aya Nikola Hangar Müze Alanı
Büyükdada / İstanbul 34970
T: 0216 382 64 30 - 0216 382 58 42
www.adalarmuzesi.org

Atölye Yönetmenleri: **Yeşim Altınay**
Yer: **Hangar Müze Alanı**
Tarih: **4 Mayıs 2012 Cuma**
Saat: **10:00 - 11:00**

Rezervasyon için www.adalarmuzesi.org
adresinden form doldurabilir telefon ile arayabilirsiniz.

Atölye çalışmaları ücretsizdir. Kontenjan 15 Kişiliktir.

Detaylı bilgi için: Hülya Kurt 0507 202 81 77

Kurucular:

Çocuklar İçin Maket Atölyesi

Müze'de Maket Atölyesi

**Hangar Müze Alanı'nda
Adalar Binalar
Mimarlar Sergisi
çocuklar için maket
atölyesi düzenliyor.**

Atölye Yönetmeni: **Seda Kurt**
Atölye Danışmanı: **İlgaz Kuruyazıcı**
Tarih: **31 Mart 2012 Cumartesi**
Yer: **Aya Nikola Hangar Müze Alanı**
Saat: **11:00 - 13:00**
Yaş: **7 - 12**

Rezervasyon için www.adalarmuzesi.org adresinden
form doldurabilir telefon ile arayabilirsiniz.

Atölye çalışmaları ücretsizdir. Kontenjan 15 kişiliktir.

Detaylı bilgi için: Hülya Kurt: 0507 202 81 77

ADALARMÜZESİ
MUSEUM OF THE
PRINCES' ISLANDS

Hangar Müze Alanı, Aya Nikola Mevki
Büyükdere / İstanbul 34070
T: 0216 302 64 39 F: 0216 302 58 42
www.adalarmuzesi.org

Kurucuları:

Ek 4. Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşme Soruları

Adalar Müzesi yetkililerinden Halim Bulutoğlu ile 11 Temmuz 2013 tarihinde, daha sonra müzenin küratörü Deniz Koç ile hem 24 Eylül 2013 hem de 6 Şubat 2014 tarihlerinde yapılan görüşmeler yüz yüze ve ses kaydı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 11 Temmuz 2013 tarihinde Halim Bulutoğlu'na ve 24 Eylül 2013 tarihinde Deniz Koç'a yöneltilen sorular şunlardır:

1. Adalar Müzesi'nin kuruluş felsefesini oluşturan dinamikler nelerdir? Neden böylesi bir müze kurma ihtiyacı duyulmuştur?
2. Adalar Müzesi'nin misyon, vizyon ve hedefleri nelerdir?
3. Adalar Müzesi'nce yürütülen alan araştırmalarında, kültürel çoğulculuğu kapsayan bir çalışma yapılmış mıdır? Eğer yapılmış ise hangi başlıklar altında bu çalışmalar yürütülmüştür?
4. Adalar Müzesi'nce koleksiyon oluşturulurken, farklı kültürlerle ilgili bilgi toplama konusunda bir ölçüt belirlenmiş midir? Belirlenmiş ise bu kültürler nasıl sınıflandırılmıştır?
5. Sözlü tarih görüşmeleri yapılmış mıdır, yapılmış ise farklı kültürlere mensup insanlarla görüşülmüş müdür?
6. Adalar Müzesi'nce yapılan sergilerde ve etkinliklerde farklı kültürlerin önerileri alınmış mıdır? Alınmış ise bu kültürlere ait izleri, yapılan çalışmalarda görebilmekte miyiz?
7. Yurt dışına göç etmek zorunda kalan Adalılarla iletişime geçilmiş midir? Geçilmiş ise ne gibi çalışmalar yürütülmüştür?

Yapılan bu görüşmelerden sonra gerekli görüldüğü için ek sorular hazırlanmıştır ve 6 Şubat 2014 tarihinde Deniz Koç'la yapılan görüşmede sorulan ek sorular şunlardır:

Ek 5. Adalar Müzesi Yetkilileriyle Yapılan Görüşme Sorularına Ek

1. Adalar Müzesi'nin misyon, vizyon ve hedefleri nasıl belirlenmiştir?
2. Adalar Müzesi'nin kuruluşunda yürütülen araştırma çalışmalarının kapsamı ne olmuştur? Kültürel çeşitlilik ne ölçüde ele alınmıştır?
3. Adalar Müzesi'nin koleksiyonu nasıl oluşturulmuştur? Oluşturulurken Adalar'da yaşayan farklı kültürler var olan kimliklerini yansıtabilecek ölçüde dikkate alınmış mıdır? Adalar Müzesi'nin koleksiyon yönetimi politikası var mıdır? Politika, temelde neye dayanmaktadır?
4. Müzenin sergileri oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır? Müze sergilemesi nasıl oluşturulmuştur?
5. Müzenin eğitim çalışmaları oluşturulurken çok kültürlü toplumsal yapı dikkate alınmış mıdır? Eğitim çalışmaları nasıl planlanmıştır? Müzenin eğitim politikası var mıdır? Hangi hedef kitlelere yönelik ne tür etkinlikler yapılmaktadır? Eğitim çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Ayhan Albayrak, 20 Eylül 1982 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğretim ve liseyi Heybeliada'daki okullarda tamamladı. 2000-2005 yıllarında Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Klasik Arkeoloji bölümünde okudu. Arkeoloji okuduğu yıllarda Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde klasik ve neolitik kazılarda bulundu, Tepecik-Niğde; Assos-Çanakkale; Tralleis-Aydın bunlardan birkaçıdır. Mezun olduktan sonra İstanbul'da Yenikapı yürütülen Marmaray-Metro kazısında kısa süreli çalıştı. 2007 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Müzecilik Yüksek Lisans Programına kaydoldu. 2007 yılından beri profesyonel iş hayatında yoğunlukla olarak arkeoloji ve müzeciliği ilgilendiren alanlarda çalıştı. Adalar Müzesi'nde arşiv ve koleksiyon sorumluluğu, Masumiyet Müzesi'nde ise arşiv ve gişe sorumluluğu görevlerinde bulundu. Şuan da Tuzla Belediyesi'nde arkeolog olarak görev yapmaktadır.